

ABC

**Integratie van taal
met het
zaakvakonderwijs**

Reina Douma

253731

P 4.4

*Onderzoek
module 4.2 t/m 4.4
Loes de Bruin*

Inhoudsopgave

Inleiding	4
<i>Aanleiding voor het onderzoek</i>	4
<i>Persoonlijke motivatie</i>	4
Probleemanalyse	5
Theoretisch kader	6
1. <i>Zaakvakken</i>	6
2. <i>Integratie van taal met de zaakvakken</i>	6
3. <i>Mondelinge taalvaardigheid</i>	8
4. <i>Kerdoelen</i>	10
5. <i>De inspectie</i>	11
Probleemstelling	13
<i>Doel</i>	13
<i>Onderzoeksvraag met deelvragen</i>	13
<i>Betrokkenen</i>	13
Onderzoeksaanpak	15
<i>De onderzoeksgroep</i>	15
<i>De methode van dataverzameling</i>	15
<i>Ethische kwesties</i>	15
<i>Proces van dataverzameling inclusief ontwerpactiviteiten en tijdsplanning</i>	15
<i>Tijdsplanning met onderzoeks- en ontwerpactiviteiten</i>	16
Dataverzameling en dataverwerking	18
<i>Groep 3 en 4</i>	18
<i>Groep 5 en 6</i>	19
<i>Groep 7 en 8</i>	19
Data-analyse	21
<i>Groep 3 en 4</i>	21
<i>Groep 5 en 6</i>	21
<i>Groep 7 en 8</i>	21
<i>Gevolgen voor het loslaten van de methode</i>	21
Conclusie	23
<i>Aanbevelingen</i>	23
Samenvatting	25
Reflectie	26

Literatuurlijst	28
Bijlagen.....	30
Uitwerking: wat doen de kinderen	30
Uitwerking: wat doet de leerkracht.....	40
De methode Topondernemers groep 3/4.....	49
De methode topondernemers groep 5/6	56
De methode Topondernemers groep 7/8.....	65
Logboek.....	75

Inleiding

Leerkrachten in het basisonderwijs ondervinden tijdsdruk. Dit komt onder andere door het los van elkaar aanbieden van taal- en zaakvakonderwijs. Volgens Van Beek en Verhallen (2012) kan deze tijd veel efficiënter ingedeeld worden. Door taal te integreren met de zaakvakken kan de leerkracht zorgen voor een win-winsituatie. Zo werkt de leerkracht tegelijkertijd aan zowel de taaldoelen als de zaakvakdoelen en blijft er meer tijd over voor andere dingen.

Op CBS De Bining staat het ontwikkelingsgericht leren centraal. Daarbij is het belangrijk dat de onderwijsactiviteiten betekenisvol zijn voor de kinderen (Brouwers, H. 2010). De school probeert dat te realiseren door de zaakvakken in thema's aan te bieden.

Aanleiding voor het onderzoek

CBS De Bining heeft mij benaderd om een onderzoek te doen naar de integratie van taal met de zaakvakken. De school werkt op dit moment met de methoden *Taal en spelling op maat* en *Topondernemers*. Twee verschillende, onafhankelijke methodes, één voor taal en spelling en één waarin de zaakvakken met elkaar geïntegreerd zijn. De school wil graag taal integreren met de zaakvakken, omdat ze nu vaak het gevoel hebben dat ze 'dubbel' bezig zijn. Zelf heeft de school een model ontwikkeld voor de integratie van woordenschat in de zaakvakken. De school wil graag dat ik een soortgelijk model maak voor het domein mondelinge taalvaardigheid van de Nederlandse taal. Daarbij moet ik rekening houden met de eisen van de inspectie, zodat de school voor dit domein de taalmethode in de toekomst los kan laten.

Persoonlijke motivatie

Ik heb ervoor gekozen om dit onderzoek uit te voeren, omdat het onderwerp mij erg aanspreekt. Het sluit aan bij mijn vakspecialisatie geschiedenis. Volgens Van Beek en Verhallen (2012) bestaat er een win-win situatie als je taal met zaakvakken integreert. Aan de ene kant leert het kind de leerstof van het zaakvak en aan de andere kant leert het kind taal.

Vorig schooljaar heb ik voor mijn vakspecialisatie geschiedenis veel lessen geschiedenis geïntegreerd met taal. Toen heb ik mij voornamelijk gericht op de woordenschatontwikkeling. Door mij nu te richten op de mondelinge taalvaardigheid verbreed ik mijn kennis over de integratie van taal met de zaakvakken.

Ook vind ik het fijn dat ik iets kan betekenen voor CBS De Bining. De school is zelf al bezig geweest om de taal in de zaakvakken te integreren. Ik vind het mooi dat ik hier nog iets aan toe kan voegen, wat later ook in de praktijk gebruikt gaat worden.

Tijdens dit onderzoek richt ik mij op een model die in te zetten is voor de groepen 3 t/m 8. Ik richt mij op het domein mondelinge taalvaardigheid van de Nederlandse taal, omdat dat één van de domeinen is waarvoor CBS De Bining nog geen model had ontwikkeld. Om in de toekomst helemaal de taalmethode los te kunnen laten is het van belang dat er een model ligt dat aan de eisen van de inspectie voldoet, met daarin aandacht voor de registratie van de individuele ontwikkeling van de kinderen.

Probleemanalyse

CBS De Bining wil graag taal met de zaakvakken integreren. Zelf hebben ze het domein woordenschat al geïntegreerd in hun methode voor de zaakvakken, *Topondernemers*. Ze willen nu ook het domein mondelinge taalvaardigheid integreren met deze methode. Vaak wordt de mondelinge taalvaardigheid van kinderen als zwak beschouwd (Elsäcker, W. van & Droop, M. 2011). Als je het domein mondelinge taalvaardigheid compleet wilt integreren met deze methode is het van belang dat je aan de inspectie kunt verantwoorden hoe je dat doet. Ook moet je met de individuele ontwikkeling van iedere leerling kunnen aantonen dat er aan alle kerndoelen van zowel het domein mondelinge taalvaardigheid van taal als de zaakvakken wordt gewerkt (Rijksoverheid, z.d.).

Allereerst is dit een probleem van de school zelf, zij willen graag dat de taal wordt geïntegreerd met de zaakvakken. Dat willen ze doen in unit 2 en unit 3. Dat beslaat de groepen 3 t/m 8. Dus tegelijkertijd is het ook een probleem voor de leerkrachten van deze groepen, want hoe moeten ze dat aanpakken in de klas? En hoe zorgen de leerkrachten ervoor dat ze dan nog steeds voldoen aan de eisen van de inspectie zonder dat ze daarvoor een methode gebruiken?

Op dit moment is de integratie van taal met de zaakvakken nog geen probleem op CBS De Bining. Zij werken nu nog met een aparte methode voor taal en de zaakvakken. Het wordt pas een probleem als de school ervoor kiest om de taalmethode volledig los te laten. Dan is het belangrijk dat de school zich naar de inspectie toe kan verantwoorden. Ze moeten dan laten zien hoe zij de kerndoelen van taal hebben geïntegreerd in de zaakvakken en hoe zij de individuele ontwikkeling per kind bijhouden (Rijksoverheid, z.d.).

De school heeft al een model ontwikkeld voor de integratie van woordenschatonderwijs met de zaakvakken. Ze willen nu graag dat er een zelfde soort model komt voor de mondelinge taalvaardigheid, zodat ze in de toekomst de taalmethode ook voor dit domein los kunnen laten. Zo kan CBS De Bining in de toekomst zorgen voor een win-winsituatie (Beek, W. van & Verhallen, M. 2004).

Theoretisch kader

1. Zaakvakken

Voordat ik het over de term zaakvakken kan hebben is het belangrijk om eerst in het kort uit te leggen welke vakken in het basisonderwijs onder de zaakvakken vallen en hoe dat eruit ziet op CBS De Bining.

1.1 Wat zijn zaakvakken?

“Onder zaakvakken wordt de verzameling van de volgende vakken verstaan: maatschappijleer, economie, geschiedenis, godsdienst-levensbeschouwing, filosofie, aardrijkskunde en soms ook biologie”. (Encyclo, z.d.).

Voor dit onderzoek zijn niet alle zaakvakken van belang. Als ik het in dit onderzoek over de zaakvakken heb, praat ik over de volgende vakken: geschiedenis, aardrijkskunde en biologie of natuur en techniek. Dat komt doordat deze zaakvakken geïntegreerd zijn in de methode *Topondernemers*. Ik wil de mondelinge taalvaardigheid integreren in deze methode, vandaar dat alleen deze vakken van belang zijn.

1.2 methode Topondernemers

Topondernemers is een methode waarin de vakken geschiedenis, aardrijkskunde en natuur/techniek worden aangeboden. De methode werkt met situaties uit de belevingswereld van de kinderen. Kinderen werken aan probleemgerichte vragen en situaties. De methode werkt niet met een werkboek en tekstboek, maar door middel van verschillende opdrachtenkaarten werken de kinderen aan één centraal thema.

Doordat de kinderen zelf of in groepjes actief bezig zijn met de opdrachten van de kaart, blijft de opgedane kennis beter hangen. (Topondernemers, z.d.)

De methode bestaat uit 12 thema's. Voor ieder thema zijn er 15 opdrachtenkaarten ontwikkeld. Daarnaast zijn er nog hulpkaarten voor de leerlingen. Deze kaarten kunnen de kinderen gebruiken bij het maken van bijvoorbeeld een PowerPoint of een muurkrant.

CBS De Bining maakt gebruik van deze methode voor de groepen 3 t/m 8. Ze hebben de verschillende thema's ingevoegd in het jaarrooster. Dat rooster is voor de hele school gelijk, dus alle groepen werken tegelijkertijd aan dezelfde thema's.

2. Integratie van taal met de zaakvakken

Voordat ik kan ingaan op de integratie van mondelinge taalvaardigheid met de zaakvakken is het belangrijk om eerst kennis te hebben van de integratie van taal met zaakvakken in het algemeen. Daarom hieronder een koppeling naar de integratie van taal met de zaakvakken in het algemeen.

2.1 Het stimuleren van de taalontwikkeling van kinderen

Om de taalontwikkeling te stimuleren zijn er een aantal dingen belangrijk (Beek, W. van & Verhallen, M. 2004) :

* Allereerst moet de leerkracht zorgen voor een goed en rijk taalaanbod, dat aangepast is op het niveau van de kinderen in de klas.

- * Daarnaast moeten de kinderen de ruimte krijgen om terug te praten, dan kunnen de kinderen met het geleerde oefenen.
- * Probeer goed naar de kinderen te luisteren en geef ze op gepaste wijze feedback.

Om taal en zaakvakken te kunnen integreren is het voor de leerkracht van belang dat bovengenoemde goed wordt beheersd.

Bij de integratie van taal met de zaakvakken is het ook belangrijk dat de drie taalgroeimiddelen aanwezig zijn (Beek, W. van & Verhallen, M. 2004).

De drie taalgroeimiddelen zijn: 'De taal moet regelmatig aan bod komen en op elk moment van de schooldag, de taal moet in elke onderwijssituatie terugkomen en niet alleen in de taallessen en het moet toegespitst worden op de zwakke leerlingen en niet alleen op de goede leerlingen in de klas.' (Beek, W. van & Verhallen M. 2004, p.15)

2.2 Win-win- situatie

Als de leerkracht taal op de juiste manier kan integreren met de zaakvakken kan het zorgen voor een win-win-situatie. De kinderen leren aan de ene kant de taaldoelen en aan de andere kant leren ze tegelijkertijd ook de zaakvakdoelen.

Bij de integratie van taal met zaakvakken krijgen de zaakvakteksten een hele andere rol. De tekst wordt niet meer gezien als een volledige les, maar het wordt gebruikt als verdieping op het onderwerp van de les. Vooraf aan het lezen van de tekst biedt de leerkracht een voor de kinderen begrijpelijke context aan, zodat alle leerlingen voorkennis hebben over het onderwerp. Pas als de kinderen deze voorkennis hebben, kan de tekst worden ingezet als verdiepingsmateriaal. Zo zorg je ervoor dat alle kinderen de tekst kunnen begrijpen en ook daadwerkelijk iets leren van de aangeboden tekst (Beek, W. van & Verhallen, M. 2004).

Bij al deze stappen die hierboven worden benoemd moet de leerkracht zich altijd blijven afvragen of alle kinderen mee kunnen doen met de activiteit. Als dat niet het geval is, zal voor het merendeel van de klas de activiteit geen leerresultaat opleveren en moet de leerkracht zich afvragen of het zinvol is om de activiteit toch uit te voeren (Beek, W. van & Verhallen, M. 2004).

2.3 Project

Op CBS De Bining werken ze aan de zaakvakken in projecten. Voor deze projecten is een jaarrooster gemaakt en de onderwerpen van deze projecten zijn gebaseerd op de onderwerpen van de methode Topondernemers. Om te leren hoe je als leerkracht met een project werkt en hoe je hierin de integratie van taal met de zaakvakken kunt toevoegen heb ik hieronder een format van een project uitgewerkt.

Kinderen leren het beste als ze zelf een onderwerp kunnen kiezen. Ze zijn dan intrinsiek gemotiveerd om aan een project te werken. Als leerkracht kun je dan niet alleen aan de zaakvakdoelen werken, maar tegelijkertijd kun je aan de taaldoelen werken. Kinderen hebben het nodig om zaakvakteksten te kunnen begrijpen. Zo krijgen ze kennis van de wereld en zo leren ze de wereld om hen heen beter te begrijpen. Door tegelijkertijd aan de taaldoelen te werken, 'sla je twee vliegen in één klap.' (Elsäcker, W. van & Droop, M. 2011 p.1).

Volgens Van der Hoogt (2010) is het werken in thema's of projecten een ideale manier om de taal in de zaakvakken te integreren. Het grootste voordeel is dat alle thema's uit de zaakvakken aan bod komen en dat je iedere 3 weken aan één onderwerp werkt. Dat geeft rust in het hoofd en de leerkrachten kunnen zo werken aan alle talenten van de meervoudige intelligentie.

Kinderen van de Sint Jan school in Hengelo zeggen het volgende over projecten: 'Dat is interessant en dan kan ik alles beter onthouden. Het was leuk om samen te werken en op het internet kun je veel vinden. Als je alleen de belangrijkste woorden opschijft hoef je geen hele zinnen te schrijven en zo kun je toch alles onthouden.' (Hoogt, van der T. 2010 p.4) De leerkrachten van dezelfde school zeggen onder andere het volgende: 'kinderen gaan zelf boeken lezen en praten over het onderwerp, de kinderen zijn enthousiast.' Wel geven ze aan dat het voor de leerkracht meer voorbereidingstijd kost, omdat het meer kennis vergt. (Hoogt, van der T. 2010 p.4)

Elsäcker en Droop (2011) zeggen dat bij het werken aan een project verschillende fasen zijn:
* Fase 0 = voorbereidende fase. In deze fase zoekt de leerkracht teksten, boeken en audiovisuele bronnen over het onderwerp.

* Fase 1 = oriëntatiefase. In deze fase maken de kinderen kennis met het nieuwe onderwerp. Dit kan bijvoorbeeld door beeldmateriaal te laten zien, door tweetalgesprekken te voeren of door een uitstapje te maken ter introductie van het onderwerp. Als leerkracht kun je er ook voor kiezen om in deze fase een woordmuur op te starten. De naam zegt het al; het is een muur waarop je (voor dat thema) belangrijke woorden ophangt. De rest van het thema besteed je regelmatig aandacht aan de woordmuur. Dat kan middels een spelletje.

* Fase 2 = verdiepingsfase. In deze fase is het de bedoeling dat de kinderen zich gaan verdiepen in het onderwerp. Dat kan middels het lezen van teksten, audiovisueel materiaal te bekijken of op internet naar informatie te zoeken. In deze fase worden samen met de leerlingen leervragen bedacht. Leervragen zijn vragen die de kinderen hebben over het onderwerp en die ze aan het eind van het project beantwoord willen hebben. Aan het eind van deze fase krijgen de leerlingen een opdracht die ze in de volgende fase gaan uitvoeren.

* Fase 3 = zoeken en verwerken. In deze fase zijn de kinderen zelfstandig aan de slag met de opdrachten die ze in de vorige fase hebben gekregen. Als leerkracht kun je ervoor kiezen om tijdens deze fase kleine kringgesprekken te houden met de verschillende groepjes.

* Fase 4 = presenteren en evalueren. In deze fase staat de presentatie van het gemaakte werk centraal. Dat presenteren kan op verschillende manieren. De kinderen kunnen een presentatie houden met een PowerPoint of ze kunnen de gemaakte muurkrant laten zien en daarbij vertellen. Het is in deze fase heel belangrijk dat er aan het eind nog een kort moment van evaluatie plaatsvindt. De leerkracht vraagt de leerlingen wat zij tijdens dit project geleerd hebben. Zo komen de belangrijkste aspecten van het project nog eens aan de orde.

3. Mondelinge taalvaardigheid

3.1 Definitie

"Mondelinge taalvaardigheid is het taaldomein waarin spreken en luisteren centraal staan"
(Encyclo, z.d.)

Je kunt mondelinge taalvaardigheid in drie subdomeinen verdelen: spreken, luisteren en gesprekken. Het algemene doel van het ontwikkelen van de mondelinge taalvaardigheid is het kunnen functioneren in de samenleving (Expertisecentrum Nederlands, 2010).

Veel kinderen komen op school met een zwakke taalvaardigheid. Het is daarom belangrijk dat er in het onderwijs veel aandacht wordt besteed aan de woordenschatontwikkeling en de mondelinge taalvaardigheid. (Eerde, D. van 2010)

Vooraf op taalzwakke scholen wordt veel gewerkt aan de mondelinge taalvaardigheid. Hier ligt de nadruk op het begrijpen van de taal en zich kunnen redden in de taal (Elsäcker, W. van & Droop, M. 2011).

Je kunt als leerkracht ook op een effectievere manier met de mondelinge taalvaardigheid aan de slag. Je kunt deze vaardigheden integreren bij het zaakvakonderwijs. Allereerst levert het winst op voor de mondelinge taalvaardigheden als deze ook nog eens bij de zaakvakken aan bod komen. Daarnaast levert het nog een voordeel op voor de leerkracht. Als de leerkracht de taaldoelen in de zaakvaklessen kan behalen, levert dat tijdwinst op. Zo kan de leerkracht deze gewonnen tijd anders besteden. In de volgende paragraaf wordt dit onderwerp verder uitgelicht.

3.2 Integratie van mondelinge taalvaardigheid met de zaakvakken

Om het domein mondelinge taalvaardigheid te kunnen integreren met de zaakvakken is het allereerst belangrijk dat de kinderen zelf genoeg aan het woord komen.

Het taalleermechanisme van de kinderen werkt als volgt:

“De leerling praat uitgebreid en op eigen initiatief. De leerling gebruikt zo creatief en actief mogelijk zijn kennis van taal → hij merkt dat hij iets nog niet precies weet → hij gaat op de taalelementen letten in de taal die hij om zich heen hoort → zo ontdekt hij wat hij nog niet wist en krijgt zo dus nieuwe kennis van taal.” (Elsäcker, W. van e.a., 2010, p. 17)

Kinderen gebruiken dan dus niet alleen de bekende taal, maar ze bouwen voort op wat ze al weten en voegen daar weer nieuwe kennis aan toe.

Om ervoor te zorgen dat de leerlingen genoeg zelf aan het woord komen zijn er twee vuistregels:

“* Schep ruimte voor eigen bijdragen van de kinderen in plaats van steeds vragen te stellen.

* Als vragen nodig zijn, gebruik dan vragen die zoveel mogelijk eigen invulling door de kinderen toelaten.” (Damhuis R. & Litjens, P. 2003, p.25)

De leerkracht kan het gesprek ook interactiever maken, zodat de inbreng van de kinderen gestimuleerd wordt. De leerkracht kan dat doen door:

“* Open vragen te stellen

* Een bewering doen in plaats van een vraag stellen.

* De beurt doorspelen naar een kind en niet zelf antwoord geven.

* Geef de kinderen na het stellen van een vraag of het geven van een bewering eerst de tijd om er rustig over na te denken. Wacht even met het geven van een beurt.

* Ook als de leerkracht de beurt heeft gegeven, ga dan niet onnodig veel extra vragen stellen, maar wacht even misschien is het kind nog aan het nadenken over hoe hij het moet verwoorden.

* Geef verbale en non-verbale feedback aan het kind om het aan te moedigen om door te praten.

* Samenvatten van het gezegde in vaktwoord. Zo is het voor het kind duidelijk dat hij begrepen wordt, het kind kan de vaktwoord daarna zelf toepassen in het verdere verhaal, de inhoud wordt nog een keer herhaald voor alle kinderen.

* Blijf niet altijd in de grote kring, maar geef ruimte voor tweetalgesprekken. (Elsäcker, W. van e.a., 2010 p.5)”

Als je als leerkracht een leergesprek interactiever wilt maken, komen hier nog een aantal vaardigheden bij:

- * Zorg voor een gelijke verdeling van uitwisseling en leren.
- * Lok hardop denken uit en laat de informatie voornamelijk uit de kinderen komen.
- * Laat de kinderen met elkaar over het onderwerp praten in een tweetalgesprek. (Damhuis, R. & Litjens, P. 2003)

Om mondelinge taalvaardigheid te integreren met de zaakvakken zijn er een aantal werkvormen die gemakkelijk toepasbaar zijn in de klas:

* **Tweetalgesprek:** de helft van de klas is tegelijkertijd aan het woord en de andere helft luistert actief om hier later op te reageren als zij aan de beurt zijn om te praten. De kennis die ze net hebben opgedaan kunnen de kinderen gelijk inoefenen en in hun eigen taal aan de andere kinderen uitleggen, zo beklijft het geleerde beter. De vorm binnen-buitenkring en lopen op muziek zijn ook vormen van tweetalgesprekken. Bij de binnen-buitenkring zijn er twee kringen. De kinderen staan met de gezichten naar elkaar toe en praten om de beurt. De buitenkring of binnenkring schuift een plek op en zo heb je een nieuwe gesprekspartner. Bij lopen op muziek draait er muziek en als de muziek stopt zoek je iemand op en daar voer je een gesprek mee over het geleerde.

* **De kleine kring:** De kleine kring is een kring met een klein gedeelte van de groep. In de kleine kring hebben de kinderen meer kans om de beurt te krijgen. Ook krijgen zij vaker de beurt, omdat er minder kinderen zijn in vergelijking met de klassikale kring. De kleine kring is ook minder 'spannend' dan de klassikale kring, waardoor er vaker discussies kunnen ontstaan.

* **Coöperatieve werkvormen:** coöperatieve werkvormen zijn erg geschikt om de leerlingen te laten praten over het geleerde. Bij het werken met coöperatieve werkvormen is het wel belangrijk dat de leerkracht werkt volgens GIPS: 'Gelijkwaardige deelname, Individuele aansprakelijkheid, Positieve wederzijdse afhankelijkheid, Simultane interactie' (De Vijfhoeven). Een aantal voorbeelden van coöperatieve werkvormen zijn: De tafel rond, koppen bij elkaar en de hierboven genoemde binnen-buitenkring (Elsäcker, W. van e.a., 2010).

Voor de mondelinge taalvaardigheid is het ook van groot belang dat er aan het einde van een project geëvalueerd wordt. De leerkracht kan ook hier de koppeling maken naar de mondelinge taalvaardigheid door de kinderen ook te laten evalueren op de mondelinge taalvaardigheden tijdens een presentatie (Elsäcker, W. van e.a., 2010).

4. Kerndoelen

4.1 Kerndoelen in het algemeen

Voor de groepen 1 t/m 8 zijn er voor alle vakgebieden van het basisonderwijs kerndoelen vastgesteld. Voor ieder vakgebied moet de school kunnen aantonen dat er aan de kerndoelen wordt gewerkt. Als de school de methodes voor de verschillende vakgebieden volgt, zal er voldaan worden aan deze eis van de inspectie.

Voor mondelinge taalvaardigheid zijn er drie kerndoelen ontwikkeld.

"Kerndoel 1: De leerlingen leren informatie te verwerven uit gesproken taal. Ze leren tevens die informatie, mondeling of schriftelijk, gestructureerd weer te geven.

Kerdoel 2: De leerlingen leren zich naar vorm en inhoud uit te drukken bij het geven en vragen van informatie, het uitbrengen van verslag, het geven van uitleg, het instrueren en bij het discussiëren.

Kerdoel 3: De leerlingen leren informatie te beoordelen in discussies en in een gesprek dat informatief of opiniërend van karakter is en leren met argumenten te reageren.” (Tule)

4.2 Uitwerking per kerndoel

Voor de kerndoelen zijn leerlijnen ontwikkeld. Hierbij wordt per combinatiegroep aangegeven wat er aan bod moet zijn geweest in die leerjaren.

Ook staat er bij de leerlijnen beschreven wat de kinderen doen als ze aan een bepaalde kerndoel werken en wat de leerkracht moet doen zodat de kinderen aan de kerndoelen kunnen werken. In de bijlagen heb ik voor de combinatiegroepen 3&4, 5&6 en 7&8 per kerndoel uitgewerkt wat de kinderen doen als ze aan een bepaalde kerndoel werken en wat de leerkrachten doen om de kerndoelen aan te bieden.

Deze uitwerkingen kan ik gebruiken om te kijken aan welke kerndoelen voor mondelinge taalvaardigheid al aandacht wordt besteed in de methode Topondernemers en welke kerndoelen er nog missen. Zo weet ik ook hoe ik die missende kerndoelen toe kan voegen aan de methode.

5. De inspectie

Voordat CBS De Bining de taalmethode helemaal los kan laten moet er eerst gekeken worden naar wat de inspectie doet op een basisschool en waaraan de school moet werken volgens de inspectie op het gebied van taal.

5.1 wat doet de inspectie?

De onderwijsinspectie zorgt ervoor dat de scholen zich aan gelijke afspraken houden. Die afspraken zijn gemaakt om ervoor te zorgen dat kinderen op verschillende basisscholen wel allemaal ongeveer dezelfde stof leren. Eén keer in de vier jaar moet de inspectie een aangekondigd of onaangekondigd bezoek brengen aan de basisschool. Bij zo'n bezoek wordt er naar een aantal dingen gekeken: de opbrengsten, de begeleiding, de zorgstructuur en naar de naleving van de wet- en regelgeving. Zo moet de school bijvoorbeeld een geldende schoolgids hebben. Ook mag de school niet drie jaar lang onder het landelijk gemiddelde scoren met de cito eindtoets in groep 8. Is dit wel het geval dan is de kans dat deze school bestempeld wordt als een zwakke school groot (Onderwijsinspectie, 2015).

5.2 taal en de inspectie

Taal is een belangrijke vaardigheid in het onderwijs. Het is belangrijk dat kinderen de vaardigheden van taal beheersen, zodat ze goed kunnen functioneren in het basisonderwijs en later in de samenleving. Daarom zijn er voor taal bepaalde referentieniveaus aangegeven. Hierin staat beschreven wat de kinderen moeten weten en moeten kunnen aan het einde van de basisschool. Om te laten zien dat ze bepaalde kennis hebben en vaardigheden beheersen zijn er verplichte toetsen voor taal (Rijksoverheid, z.d.). Ook moet je als school kunnen aantonen dat je aan de kerndoelen werkt, zoals die vastgesteld zijn door de overheid.

5.3 referentieniveaus voor taal

Zoals eerder op deze pagina staat beschreven zijn er voor mondelinge taalvaardigheid drie sub domeinen te benoemen; gesprekken, luisteren en spreken. Voor al deze subdomeinen zijn er referentieniveaus vastgesteld.

Referentieniveaus zijn als volgt opgedeeld; 1F is het minimumniveau wat kinderen aan het einde van de basisschool moeten beheersen. 1S/2F is het streefniveau voor eind groep 8. Hieronder heb ik de referentieniveaus voor de drie sub domeinen van de mondelinge taalvaardigheid geciteerd.

“Gesprekken:

1F; kan eenvoudige gesprekken voeren over vertrouwde onderwerpen in het dagelijks leven en buiten school.

1S/2F: kan in gesprekken over alledaagse en niet alledaagse onderwerpen uit leefwereld en (beroeps)opleiding uiting geven aan persoonlijke meningen, kan informatie uitwisselen en gevoelens onder woorden brengen.

Luisteren:

1F; kan luisteren naar eenvoudige teksten over alledaagse, concrete onderwerpen of over onderwerpen die aansluiten bij de leefwereld van de leerling.

1S/2F; kan luisteren naar teksten over alledaagse onderwerpen, onderwerpen die aansluiten bij de leefwereld van de leerling of die verder van de leerling af staan.

Spreken:

1F; kan in eenvoudige bewoordingen een beschrijving geven, informatie geven, verslag uitbrengen, uitleg en instructie geven in alledaagse situaties en buiten school.

1S/2F; kan redelijk vloeiend en helder ervaringen, gebeurtenissen, meningen, verwachtingen, gevoelens onder woorden brengen over onderwerpen uit de (beroeps)opleiding en van maatschappelijke aard”. (Expertisecentrum Nederlands, 2010)

Door aan de eerder genoemde kerndoelen te werken, zorg je ervoor dat deze referentieniveaus haalbaar zijn voor alle kinderen in de klas.

Probleemstelling

Zoals in het hoofdstuk 'praktijkprobleem' beschreven, is dit een probleem dat ontstaan is in de onderwijspraktijk. Daarom zal ik ook vanuit die onderwijspraktijk het komende hoofdstuk beschrijven.

Doel

Het uiteindelijke doel van dit onderzoek is tweeledig:

Het ontwerpen van een document gericht op de integratie van het domein mondelinge taalvaardigheid van de taal en de zaakvakken met als uitgangspunt de methode *Topondernemers*. En daarnaast het ontwerpen van een 'portfolio' voor de leerkracht om de individuele ontwikkeling van iedere leerling bij te kunnen houden, zodat ze zich kunnen verantwoorden tegenover de inspectie.

Uiteindelijk levert dit onderzoek twee dingen op voor CBS De Bining, namelijk een model voor de integratie van de mondelinge taalvaardigheid met de zaakvakken en een 'portfolio' voor de leerkracht om de individuele ontwikkeling van de kinderen bij te houden. Voor de school biedt dit de mogelijkheid om in de toekomst de taalmethode los te laten. Iets wat de school al een tijdje op haar verlanglijstje heeft staan.

Het is echter niet zo dat deze materialen alleen toegespitst zijn op CBS De Bining. Ook andere scholen die graag de taal willen integreren met de zaakvakken kunnen gebruik maken van het model en van het 'portfolio'.

Onderzoeksvraag met deelvragen

Aan het eind van dit onderzoek hoop ik antwoord te geven op de volgende onderzoeksvraag:

“Hoe kun je het domein mondelinge taalvaardigheid zo met de zaakvakken integreren dat CBS De Bining in de toekomst de taalmethode voor dit domein los kan laten?”

Vanuit deze onderzoeksvraag heb ik een aantal deelvragen opgesteld:

- * Wat is er al bekend over de integratie van taal met de zaakvakken in het algemeen?
- * Wat wordt er verstaan onder mondelinge taalvaardigheid?
- * Welke kerndoelen voor mondelinge taalvaardigheid zijn er?
- * Hoe kun je mondelinge taalvaardigheid integreren met de zaakvakken?
- * Wat wordt er verstaan onder de zaakvakken?
- * Wat zijn de eisen van de inspectie als het gaat over de integratie van taal met de zaakvakken?

Betrokkenen

Vanuit CBS De Bining heb ik met een aantal personen contact over dit onderzoek. Ik heb het onderzoek opgestart met de directrice, Klarinske de Roos, en een van de leerkrachten uit unit 3, Aukje Visser. Klarinske is naast directrice op CBS De Bining ook een opleider tot taalcoördinator. Aukje heeft zich vorig jaar, toen er een methode moest worden uitgezocht voor de zaakvakken, helemaal verdiept in de methode *Topondernemers*. Samen met hen heb ik de vraag van de school besproken en heb ik het bovenstaande geformuleerd. In de loop van het onderzoek houd ik contact met Aukje om zo ervoor te zorgen dat het onderzoek steeds op de goede weg blijft en zodat het aan blijft sluiten bij de wensen van de school.

Ook kan ik met vragen op het gebied van taal altijd naar Aukje's duocollega uit unit 3 Annemarie gaan. Zij is de taalcoördinator van CBS De Bining en is ook betrokken bij dit onderzoek.

Onderzoeksaanpak

De onderzoeksgroep

Het onderzoek is gericht op unit 2 en 3. Dat zijn de groepen 3 t/m 8. Ik heb hiervoor gekozen, omdat in deze units de zaakvakken aangeboden worden in de methode *Topondernemers*. De vraag van de school was om in deze methode het domein Mondelinge taalvaardigheid te integreren.

Tijdens dit onderzoek werk ik nauw samen met de collega's uit unit 3 (groep 6,7 en 8). Zelf sta ik voor groep 4 en 5 uit unit 2 (groep 3,4 en 5). Zo komt er input uit beide units en is het model dat ik uiteindelijk ontwerp voor alle groepen uit unit 2 en unit 3 inzetbaar.

De methode van dataverzameling

Voor dit onderzoek heb ik gekozen voor de methode *bestuderen*. Bestuderen past het beste bij mijn onderzoek, omdat ik voordat ik het model kan ontwerpen eerst goed helder moet krijgen wat er al in de methode wordt aangeboden en wat er nog mist. Daarvoor moet ik de methode *Topondernemers* voor de groep 3 t/m 8 bestuderen. Ook moet ik de kerndoelen voor deze groepen voor het domein mondelinge taalvaardigheid kennen. Deze twee moet ik met elkaar vergelijken, zodat ik weet wat er nog aan de methode moet worden toegevoegd om in de toekomst de taalmethode voor dit domein helemaal los te kunnen laten.

Om de deelvragen en uiteindelijk mijn onderzoeksvraag te kunnen beantwoorden, moet ik in de literatuur een aantal dingen bestuderen. Zoals hierboven beschreven is het van belang dat de kerndoelen helder zijn voor zowel de taal als de zaakvakken. Verder moet ik mij verdiepen in het domein mondelinge taalvaardigheid. En ik moet weten wat de eisen van de inspectie zijn. Ook die kan ik vinden in de literatuur.

Uiteindelijk bestudeer ik verschillende dingen: de methode *Topondernemers*, de kerndoelen voor taal en de zaakvakken, literatuur over mondelinge taalvaardigheid en de inspectie. Dit doe ik zodat ik uiteindelijk antwoord kan geven op de deelvragen en op de hoofdvraag. Ook kan ik dan beschrijven wat er al in de methode *Topondernemers* zit verwerkt en wat er nog mist. Dan kan ik verdere stappen ondernemen voor het maken van een model voor de complete integratie van mondelinge taalvaardigheid met de methode *Topondernemers*.

Ethische kwesties

Er zijn bij mijn onderzoek geen ethische kwesties waar ik rekening mee moet houden. Dit onderzoek, waarbij er een model wordt ontworpen, is puur gebaseerd op literatuur en feiten.

Proces van dataverzameling inclusief ontwerpactiviteiten en tijdsplanning

Om uiteindelijk een model te kunnen ontwerpen voor de integratie van mondelinge taalvaardigheid met de methode *Topondernemers* is het belangrijk dat ik eerst een aantal stappen vooraf neem.

De eerste stap is het kijken welke kerndoelen er horen bij de mondelinge taalvaardigheid. Als ik dat duidelijk heb, dan moet ik gaan kijken aan welke kerndoelen er al wordt gewerkt in de methode *Topondernemers* en welke kerndoelen er in deze methode nog missen.

Daarna moet ik kijken hoe ik de ontbrekende kerndoelen in kan voegen in de methode.

Als al de voorgaande stappen klaar zijn rest alleen nog het ontwerpen van een 'portfolio' voor de leerkracht om hierin de individuele ontwikkeling per kind bij te kunnen houden. De

leerkrachten kunnen zo aan de inspectie aantonen dat er tijdens de zaakvaklessen ook aan de kerndoelen voor mondelinge taalvaardigheid wordt gewerkt.

Tijdsplanning met onderzoeks- en ontwerpactiviteiten

Om duidelijk aan te kunnen geven welke deelvraag bij welke activiteit hoort, heb ik hieronder de deelvragen herhaald en heb ik ze genummerd:

- 1 - Wat is er al bekend over de integratie van taal met de zaakvakken in het algemeen?
- 2 - Wat wordt er verstaan onder de mondelinge taalvaardigheid?
- 3 - Welke kerndoelen voor mondelinge taalvaardigheid zijn er?
- 4 - Hoe kun je mondelinge taalvaardigheid integreren met de zaakvakken?
- 5 - Wat wordt er verstaan onder de zaakvakken?
- 6 - Wat zijn de eisen van de inspectie?

Deelvraag	Activiteit	Benodigheden	Datum
<i>Deelvraag 3.</i>	Literatuurstudie: Kerndoelen voor de groepen 3 t/m 8 uitzoeken voor het domein mondelinge taalvaardigheid.	* Van kerndoel tot leerlijn	Week 53 – 28 december t/m 3 januari 2015/2016
	Onderzoeksplan inleveren		4 januari 2016.
<i>Deelvraag 1 en deelvraag 4</i>	Literatuurstudie: Hoe kun je taal met zaakvakken integreren? En hoe kun je mondelinge taalvaardigheid integreren in de zaakvakken?	* Taal een zaak van alle vakken. * Twee vliegen in één klap.	Week 1 – 4 t/10 januari 2016
<i>Deelvraag 5</i>	Literatuurstudie: Wat zijn de zaakvakken? Beschrijving op welke zaakvakken het onderzoek in gaat.	Encyclo en methode topondernemers	Week 1 – 4 t/m 10 januari 2016.
<i>Deelvraag 2</i>	Literatuurstudie: Wat is mondelinge taalvaardigheid?	* Taalonderwijs ontwerpen * Portaal * Taal didactiek * Competentiegericht taalonderwijs	Week 2 – 11 t/m 17 januari 2016
<i>Deelvraag 6</i>	Literatuurstudie: Wat zijn de eisen van de inspectie?	Site van de onderwijsinspectie.	Week 2 – 11 t/m 17 januari 2016.
	Methode <i>Topondernemers</i> bestuderen: aan welke kerndoelen voor mondelinge taalvaardigheid wordt er gewerkt en welke missen er nog in de methode?	* Methode <i>Topondernemers</i> voor de groepen 3 t/m 8.	Week 3 – 25 t/m 31 januari 2016.
	Onderzoeksinstrumenten schrijven		Uiterlijk week 3 – 25 t/m 31 januari 2016.
	Met Aukje om tafel: bespreken welke kerndoelen we nog missen	* Afspraak met Aukje.	Week 4 – 1 t/m 7 februari 2016.

	en hoe we die gaan invoegen in de methode.		
	Dataverzameling schrijven		Uiterlijk week 8 – 22 t/m 28 februari 2016.
	Ontwerp van hulpkaarten of een model voor de mondelinge taalvaardigheid bij de methode <i>Topondernemers</i> .	* Methode topondernemers * Twee vliegen in één klap.	Week 5 t/m week 9.
	Ontwerp van een portfolio voor de leerkracht.	* ontworpen model of hulpkaarten	Week 10 7 t/m 13 maart 2016.
<i>Hoofdvraag</i>	Analyse en conclusie schrijven	* De ontwerpen * De antwoorden op de deelvragen.	Uiterlijk week 14 – 4 t/m 10 april 2016.
	Rapportage schrijven		Uiterlijk week 18 – 2 t/m 8 mei 2016.
	Onderzoeksrapport inleveren		Uiterlijk week 21 – 23 t/m 29 mei 2016.
	Conferentie	* Onderzoeksrapport	23 juni 2016.

Dataverzameling en dataverwerking

Om te kijken welke kerndoelen voor mondelinge taalvaardigheid al gedekt worden met de kaarten uit de methode *Topondernemers*, moesten alle kaarten van de jaargroepen 1 t/m 8 worden bekeken. Per kaart heb ik beschreven wat de kinderen moeten doen en eventueel welk kerndoel voor mondelinge taalvaardigheid hierbij past. *De complete uitwerking per jaargroep, thema en kaart heb ik toegevoegd als bijlage.*

Per combinatiegroep heb ik een overzicht gemaakt van alle thema's en kaarten gekoppeld aan de kerndoelen voor de mondelinge taalvaardigheid. De thema's staan aan de linkerkant genoemd. Bovenaan staan de kerndoelen voor de mondelinge taalvaardigheid. In de tabel worden de kaartnummers genoemd in het vakje van het kerndoel voor mondelinge taalvaardigheid waar bij het volgen van de kaart aan wordt gewerkt.

Groep 3 en 4

	1. De leerlingen leren informatie te verwerven uit gesproken taal. Ze leren tevens de informatie, mondeling of schriftelijk, gestructureerd weer te geven.	2. De leerlingen leren zich naar vorm en inhoud uit te drukken bij het geven en vragen van informatie, het uitbrengen van verslag, het geven van uitleg, het instrueren en bij het discussiëren.	3. De leerlingen leren informatie te beoordelen in discussies en in een gesprek dat informatief of opiniërend van karakter is en leren met argumenten te reageren.
Thema 1 – op vakantie	15	1, 4	
Thema 2 – hier woon ik	4	4	
Thema 3 – wat een verschil	5	8	
Thema 4 – een doos op zolder		2	
Thema 5 – de (kinder-)boerderij			
Thema 6 – 1 t/m 15		3, 9, 10	
Thema 7 – met z'n allen			
Thema 8 – niets staat stil		7, 14	
Thema 9 – langs de waterkant		8, 12	
Thema 10 – wie ben ik		2, 6	
Thema 11 – de wereld om mij heen			
Thema 12 – hup Holland hup			8

Groep 5 en 6

	1. De leerlingen leren informatie te verwerven uit gesproken taal. Ze leren tevens de informatie, mondeling of schriftelijk, gestructureerd weer te geven.	2. De leerlingen leren zich naar vorm en inhoud uit te drukken bij het geven en vragen van informatie, het uitbrengen van verslag, het geven van uitleg, het instrueren en bij het discussiëren.	3. De leerlingen leren informatie te beoordelen in discussies en in een gesprek dat informatief of opiniërend van karakter is en leren met argumenten te reageren.
Thema 1 – reizen		2	
Thema 2 – de wereld in het klein		3, 4, 6, 15	
Thema 3 – de derde wereld		2, 3, 5, 11, 15	
Thema 4 – oorlog en vrede			
Thema 5 – de boerderij	4, 9	4, 8, 9	9
Thema 6 – van A tot Z		3, 11	
Thema 7 – ik, jij, wij		1, 8	
Thema 8 – sport en ontspanning	2, 4	2, 4, 15	
Thema 9 – water, aarde, lucht en vuur			
Thema 10 – vlinders in je buik		1, 2, 3, 11, 12	
Thema 11 – multimedia	13	4, 13	
Thema 12 – Amerika		10	10

Groep 7 en 8

	1. De leerlingen leren informatie te verwerven uit gesproken taal. Ze leren tevens de informatie, mondeling of schriftelijk, gestructureerd weer te geven.	2. De leerlingen leren zich naar vorm en inhoud uit te drukken bij het geven en vragen van informatie, het uitbrengen van verslag, het geven van uitleg, het instrueren en bij het discussiëren.	3. De leerlingen leren informatie te beoordelen in discussies en in een gesprek dat informatief of opiniërend van karakter is en leren met argumenten te reageren.
Thema 1 – reizen	9	1, 3, 9	
Thema 2 – de wereld in het klein		4, 9, 10, 15	12, 14, 15
Thema 3 – de derde wereld		6	2
Thema 4 – oorlog en vrede	4	3, 4, 13	7, 11
Thema 5 – de boerderij	8	5, 7, 8	3, 10, 11, 14

Thema 6 – van A tot Z		1, 2, 6, 9	1
Thema 7 – ik, jij, wij		2, 3, 6, 8, 14	9
Thema 8 – sport en ontspanning		1, 9, 10, 14	5
Thema 9 – water, aarde, lucht en vuur		1, 9, 10, 11	13
Thema 10 – vlinders in je buik		2, 4, 7, 10	15
Thema 11 – multimedia		1, 3, 6, 10, 11, 12, 13	
Thema 12 – Amerika		2	5, 7, 13

Data-analyse

Nadat ik alle kaarten heb bekeken van de methode *Topondernemers* en per kaart heb benoemd in hoeverre er aandacht werd besteed aan de mondelinge taalvaardigheid, kwam ik tot de conclusie dat er nog niet veel aandacht besteed wordt aan de mondelinge taalvaardigheid als je alleen de kaarten volgt. Dit had ik wel verwacht, want in de klas zag ik dat de kinderen veel werkten aan de mondelinge taalvaardigheid. Na het bekijken van de kaarten is het wel duidelijk waar dat vandaan komt. In de klas wordt iedere kaart gepresenteerd, omdat de school dat zo heeft afgesproken. Als je alleen van de kaart uit gaat, dan staat er niet bij iedere kaart beschreven dat het moet worden gepresenteerd.

Groep 3 en 4

Als je de kaarten volgt van groep 3/4, wordt er weinig aan de mondelinge taalvaardigheid gewerkt. Er wordt vooral weinig aandacht besteed aan kerndoel 1 en 3. Er zijn wel veel kaarten die uit zichzelf werken aan kerndoel 2.

Zou je de taalmethode voor de mondelinge taalvaardigheid los laten voor groep 3 en 4, dan moet er iets bedacht worden zodat er meer aan de mondelinge taalvaardigheid wordt gewerkt. De aandacht moet daarbij vooral gericht zijn op kerndoel 1 en 3.

Groep 5 en 6

Als je de kaarten volgt van groep 5/6, wordt er al meer aan de mondelinge taalvaardigheid gewerkt dan bij groep 3/4. Ook hier valt op dat er weinig aandacht wordt besteed aan kerndoel 1 en 3. Bij thema 4 en thema 9 wordt er helemaal niet aan de mondelinge taalvaardigheid gewerkt. Bij veel kaarten wordt gewerkt aan kerndoel 2. Vooral het stukje schriftelijke verwerking wordt veel gebruikt. Bij schriftelijke verwerking hoort het maken van een muurkrant, het schrijven van een verslag etc.

Zou je de taalmethode voor de mondelinge taalvaardigheid los laten voor groep 5 en 6, dan moet er iets bedacht worden zodat er meer aan de mondelinge taalvaardigheid wordt gewerkt. De aandacht moet dan vooral gericht zijn op kerndoel 1 en 3.

Groep 7 en 8

Als je de kaarten volgt van groep 7/8, wordt er al veel aan de mondelinge taalvaardigheid gewerkt. Opvallend is hier dat er opeens veel aan kerndoel 3 gewerkt wordt. Ook in groep 7/8 wordt weinig aandacht besteed aan kerndoel 1. Bij groep 7/8 wordt aan veel kaarten gewerkt aan kerndoel 2. Ook hier wordt het stukje schriftelijke verwerking veel gebruikt. Bij schriftelijke verwerking hoort het maken van een muurkrant, het schrijven van een verslag etc.

Zou je de taalmethode voor de mondelinge taalvaardigheid los laten voor groep 7 en 8, dan moet er iets bedacht worden zodat er meer aan de mondelinge taalvaardigheid wordt gewerkt. De aandacht moet dan vooral gericht zijn op kerndoel 1.

Gevolgen voor het loslaten van de methode

Zou je de taalmethode willen loslaten voor het onderdeel mondelinge taalvaardigheid, dan moet er iets gebeuren. Zoals eerder genoemd missen er een aantal onderdelen van de mondelinge taalvaardigheid bij de kaarten van de methode *Topondernemers*. Zou je de methode los willen laten, dan moet er iets aan toegevoegd worden. Of de kaarten moeten anders worden aangeboden.

Ook moet de school dan kunnen aantonen dat er aan dezelfde kerndoelen voor mondelinge taalvaardigheid wordt gewerkt als de taalmethode. De school zal dan een andere methode van toetsing moeten toepassen. Bij de taalmethode heb je de methode gebonden toetsen die laten zien dat er iets beheerst wordt. Een mooi middel om de mondelinge taalvaardigheid te toetsen is het bijhouden van een observatielijst. De leerkracht houdt hierop bij welke tussendoelen er beheerst worden door de leerlingen.

Conclusie

“Hoe kun je het domein mondelinge taalvaardigheid zo met de zaakvakken integreren dat CBS De Bining in de toekomst de taalmethode voor dit domein los kan laten?”

Om deze hoofdvraag te kunnen beantwoorden gaan we eerst even terug om een aantal deelvragen beantwoorden.

Allereerst moeten we duidelijk maken wat er precies wordt verstaan onder de mondelinge taalvaardigheid. “Mondelinge taalvaardigheid is het taaldomein waarin spreken en luisteren centraal staan (Encyclo, z.d.) Mondelinge taalvaardigheid wordt opgedeeld in drie subdomeinen: spreken, luisteren en gesprekken voeren (Expertisecentrum Nederlands, 2010).

Daarna moeten we expliciet benoemen wat er verstaan wordt onder de zaakvakken. Zaakvakken is een verzamelnaam voor een verscheidenheid aan vakken. Als er in dit onderzoek gesproken wordt over de zaakvakken worden hier de volgende vakken mee bedoeld: geschiedenis, aardrijkskunde, natuur en techniek.

Als leerkracht kun je effectiever met de mondelinge taalvaardigheid aan de slag, namelijk door ze te integreren met de zaakvakken. Voor de mondelinge taalvaardigheid levert dat winst op, omdat ze dan ook bij de andere vakken aan de orde komen. En het levert winst op voor de leerkracht. Doordat de mondelinge taalvaardigheden ook aan bod komen bij de zaakvakken, kun je de doelen van de zaakvaklessen en de mondelinge taalvaardigheid in één keer behalen. Dat levert tijdwinst op voor de leerkracht (Damhuis R. & Litjens, P. 2003). Maar je kunt als leerkracht niet zomaar besluiten om te stoppen met de mondelinge taalvaardigheid uit de methode en te beginnen met de integratie in de zaakvakken. Je moet je als leerkracht en als school namelijk kunnen verantwoorden tegenover de inspectie.

In het theoretisch kader staat beschreven dat je aan de inspectie moet kunnen aantonen dat er aan de kerndoelen gewerkt wordt. Als je de taalmethode volgt, werk je daaraan en kun je dat aantonen door de methode gebonden-toetsen af te laten nemen en te registreren. Zou je de mondelinge taalvaardigheid volledig in de zaakvakken willen integreren, dan moet je ook kunnen aantonen dat de kinderen werken aan de kerndoelen. Zou CBS De Bining er in de toekomst voor kiezen om de taalmethode los te laten, dan moet er iets komen dat de methode gebonden toetsen vervangt.

Verder is het van belang dat er om de kaarten heen meer gedaan wordt aan de mondelinge taalvaardigheid. Zoals we hebben gezien bij de uitwerking van de kaarten, zijn niet alle kerndoelen volledig gedekt. De leerkrachten zullen goed moeten bijhouden welke leerlingen welke kaarten gemaakt heeft. Maar ze moeten er ook voor zorgen dat alle kinderen aan alle mondelinge taalvaardigheden werken. Soms moeten ze dan kiezen om kaarten te laten presenteren, ook als dat niet op de kaart staat.

Dus voordat het voor CBS De Bining zover is om de taalmethode voor het onderdeel mondelinge taalvaardigheid volledig los te laten, moeten er eerst nog een aantal stappen genomen worden.

Aanbevelingen

Als CBS De Bining er in de toekomst voor zou kiezen om de taalmethode los te laten, moet er iets komen dat de methode gebonden toetsen vervangt. Een mooie manier om de mondelinge taalvaardigheid te toetsen is het bijhouden van een observatielijst. Een

observatielijst zou bijvoorbeeld kunnen bestaan uit de tussendoelen voor de verschillende kerndoelen. De leerkracht kan dan per leerling bijhouden welke doelen er al beheerst worden en aan welke doelen er nog gewerkt moet worden.

De kaarten dekken niet alle kerndoelen. Om toch aan alle kerndoelen te kunnen werken, zullen er onderdelen moeten worden toegevoegd aan het bestaande programma. De leerkracht kan bijvoorbeeld een kaart klassikaal aanpakken of alle kaarten laten presenteren. Op CBS De Bining hebben ze gezamenlijk besloten om al iets toe te voegen aan het bestaande programma. Ze laten de kinderen, als ze een kaart af hebben, kort vertellen wat ze van de kaart hebben geleerd.

Samenvatting

Wanneer een school besluit de zaakvakken te integreren met een taaldomein, moet het rekening houden met een aantal zaken. Zo moet de school aan de inspectie aan kunnen tonen dat er nog steeds aan de kerndoelen voor het taaldomein wordt gewerkt. Voordat een school het taaldomein kan integreren met de zaakvakken, moeten ze gaan kijken of het taaldomein makkelijk geïntegreerd kan worden in de zaakvakmethode. Voor CBS De Bining, de school die mij de vraag stelde om dit te onderzoeken, was dit de methode *Topondernemers*. In deze methode zijn de zaakvakken geschiedenis, aardrijkskunde, natuur en techniek geïntegreerd. De methode werkt met thema's en per thema zijn er een 15-tal kaarten waar de kinderen uit kunnen kiezen. Deze methode bevordert de intrinsieke motivatie van de kinderen, want ze mogen zelf een kaart/opdracht kiezen die hen aanspreekt.

Dit onderzoek is gespecificeerd op de integratie van het taaldomein mondelinge taalvaardigheid in de zaakvakmethode *Topondernemers*. Bij een aantal kaarten van deze methode, kun je een kerndoel van de mondelinge taalvaardigheid koppelen. Maar als CBS De Bining ervoor zou kiezen om de mondelinge taalvaardigheid volledig te integreren met de zaakvakmethode, dan is er nog wel werk aan de winkel. Uit het bestuderen van de kaarten kwam naar voren dat er nog niet genoeg gewerkt wordt aan de mondelinge taalvaardigheid, als je alleen de kaarten volgt. Voor de school is er een schema gemaakt, waarin de leerkrachten de kaarten gerangschikt bij het kerndoel kunnen vinden. Zo weten de leerkrachten precies welke kinderen aan een specifiek kerndoel werken voor de mondelinge taalvaardigheid werken.

Zou CBS De Bining in de toekomst de taalmethode voor het domein mondelinge taalvaardigheid los willen laten, dan moeten er nog een aantal stappen gezet worden. Zo kan de school op dit moment nog niet aantonen aan de inspectie dat alle kinderen aan de kerndoelen voor de mondelinge taalvaardigheid werken. Daarvoor moet nog een middel worden bedacht. Deze en andere concrete stappen zijn in de vorm van aanbevelingen aan de school gepresenteerd.

Reflectie

Aan het begin van het onderzoek merkte ik dat ik vond het lastig om van een heel groot onderwerp een concreet onderwerp te maken. Ik vind het vaak lastig om te beginnen, omdat ik niet goed weet waar ik moet beginnen. Ik wil de activiteiten dan ook het liefst voor mij uitschuiven, maar dat zorgt aan het eind van de rit alleen maar voor stress. Ik wilde dat bij dit onderzoek anders aanpakken. Daarom heb ik besloten om een vaste dag in de week naar CBS De Bining toe te gaan, om daar te kunnen werken aan mijn onderzoek. Ik vond dit een erg prettige manier van werken.

Doordat we op de pabo nu al een aantal keren zo'n soort onderzoek hebben gedaan, merk ik dat ik het onderzoek doen steeds leuker begin te vinden. Ik merk dat ik de onderwijscyclus, zoals beschreven in Van der Donk & Van Lanen (2009), aardig beheers. Hierdoor gaat het maken van een onderzoeksplan mij steeds makkelijker af.

Halverwege mijn onderzoek kwam ik erachter dat mijn onderzoek toch nog niet concreet genoeg was. Na opnieuw een gesprek met collega's op CBS De Bining hebben we gezamenlijk het praktijkprobleem beschreven, zodat ik daarmee verder kon. Ik vind het fijn dat de school zo betrokken is bij mijn onderzoek.

Wat ik erg verwarrend vond waren de verschillen onder de begeleiders van Stenden. Bij sommige begeleiders moest eerst de onderzoeksvraag helder zijn, terwijl bij andere begeleiders de studenten moesten beginnen met maken van het theoretisch kader. Dat zorgde voor frustraties en tijdsverlies.

Tijdens het maken van mijn onderzoek heb ik een aantal keer individuele begeleiding gehad van mijn begeleider op Stenden. Ik vind het prettig als iemand even 'meekijkt'. Zodat ik tips kan krijgen om het beter te maken.

Ook vanuit CBS De Bining heb ik input gekregen. Samen met collega's heb ik het praktijkprobleem concreet weten te maken. Ik kreeg materialen aangereikt om te bestuderen en ik kan met vragen altijd bij de collega's terecht. Ik heb veel aan de overlegmomenten gehad, zo kon ik mijn onderzoek betrekken op de school en wist ik of ik op de goede weg zat zodat het voor de school betekenis heeft.

Over het algemeen ben ik tevreden over mijn onderzoek. Voornamelijk doordat het onderwerp van dit onderzoek mij zo aansprak, vond ik het ook helemaal niet erg om over dit onderwerp literatuur te bestuderen. Vorig jaar heb ik ook al iets gedaan met de integratie van taal met de zaakvakken. Ik merk dat dit onderzoek daar een hele goede aanvulling op is.

Als ik terugkijk op mijn onderzoeksplan, zijn er soms een aantal dingen veranderd, maar zo gaat dat bij het doen van onderzoek. Bij het maken van het onderzoeksplan, heb je een idee in je hoofd. Pas als je dat idee gaat uitwerken tijdens het doen van onderzoek, weet je ook pas echt of dat wat je dacht dat er uit komt er ook echt uit komt.

Ik ben blij met het resultaat. Ik heb iets kunnen bijdragen aan de integratie van taal in de
zaakvakken op CBS De Bining.

Literatuurlijst

* Boeken

Beek, W. van & Verhallen, M. (2004). *Taal een zaak van alle vakken – geïntegreerd taal- en zaakvakonderwijs op de basisschool*. Bussum: Uitgeverij Coutinho, tweede druk 2012.

Brouwers, H. (2010). *Kiezen voor het jonge kind*. Bussum: uitgeverij Coutinho, tweede druk 2011.

Damhuis, R. & Litjens, P. (2003). *Mondelinge communicatie – drie werkwijzen voor mondelinge taalontwikkeling*. Nijmegen: Expertisecentrum Nederlands, 1e druk 2003.

Donk, C. van der & Lanen, B. van (2009). *Praktijkonderzoek in de school*. Bussum: Uitgeverij Coutinho, tweede druk 2012.

Elsäcker, W. van & Damhuis, R. & Droop, M. & Segers, M. (2010). *Zaakvakken en taal: twee vliegen in één klap! – taalontwikkeling stimuleren bij het zaakvakonderwijs in groep 5-8 van de basisschool*. Nijmegen: Expertisecentrum Nederlands, 1e druk 2010.

* Artikelen

Eerde, D. van (2010). Taalgericht vakonderwijs – Ook rekenen heeft taal nodig. *Jeugd in School en Wereld (JSW)*. 2 oktober 2010.

Elsäcker, W. van & Droop, M. (2011). Zaakvakken en taal – Twee vliegen in één klap! *Jeugd in School en Wereld (JSW)*. 10 juni 2011.

Hoogt, T. van der (2010). Taal koppelen aan zaakvakken – ‘Kinderen gaan verbanden zien’. *Jeugd in School en Wereld (JSW)*. 3 november 2010.

* Websites

De Vijfhoeven (z.d.). *Ons onderwijs – coöperatief leren*. Geraadpleegd op 31 december 2015. <http://www.vijfhoeven.nl/ons-onderwijs/cooperatief-leren/>

Encyclo (z.d.). *Definitie zaakvakken*. Geraadpleegd 17 december 2015. <http://www.encyclo.nl/begrip/zaakvak>

Expertisecentrum Nederlands (2010). *Mondelinge taalvaardigheid*. Geraadpleegd op 2 januari 2016. <http://www.leerlijntaal.nl/page/151/mondelinge-taalvaardigheid.html>

Klein Tank, M. (eindredactie). *Tule inhouden en activiteiten kerndoelen*. Geraadpleegd op 30 december 2015. tulo.slo.nl

Onderwijsinspectie (2015). *Toezicht op het primair onderwijs*. Geraadpleegd op 2 januari 2016. <http://www.onderwijsinspectie.nl/onderwijssectoren/primair-onderwijs/primair-onderwijs>

Rijksoverheid (z.d.). *Taal en rekenen op school*. Geraadpleegd op 2 januari 2016.
<https://www.rijksoverheid.nl/onderwerpen/taal-en-rekenen>

Topondernemers (z.d.). *De methode topondernemers*. Geraadpleegd op 17 december 2015.
<http://www.topondernemers.nu/default.aspx>

Bijlagen

Uitwerking: wat doen de kinderen

“Kerndoel 1: De leerlingen leren informatie te verwerven uit gesproken taal. Ze leren tevens die informatie, mondeling of schriftelijk, gestructureerd weer te geven.

Groep 3 en 4

Als de kinderen aan dit kerndoel werken kunnen ze het volgende laten zien:

“* De kinderen luisteren naar taalaanbod via audiovisuele bronnen, bijvoorbeeld naar liedjes en versjes op cd of naar gesprekken op radio, tv en internet.

* Ze luisteren naar monologen, bijvoorbeeld naar een klasgenoot die een persoonlijk verhaal vertelt of verslag uitbrengt of naar de leraar die een mededeling doet of interactief een verhaal voorleest.

* Ze luisteren naar elkaar en naar de leraar tijdens gesprekken. In deze gesprekken wisselen ze de rol van luisteraar af met die van spreker.

* Ze voeren naast dialogen ook gesprekken in groepjes van 3 of 4 kinderen. Ze raken vertrouwd met verschillende rollen in groepsgesprekken zoals gespreksleider, deelnemer, waarnemer, informatiegever, informatievrager. Ze laten middels de volgende gedragingen blijken dat ze (proberen te) begrijpen wat er gezegd is:

- ze stellen vragen en geven reacties voor, tijdens en na het luisteren.
- ze geven antwoord op vragen.
- ze doen voorspellingen over het vervolg van de tekst.
- ze trekken conclusies naar aanleiding van het voorgelezen of vertelde.
- ze proberen bij het luisteren gebruik te maken van de context om te begrijpen wat er bedoeld wordt; ze kijken goed naar wat er bijvoorbeeld allemaal op de platen in een prentenboek staat, ze letten op hoe de spreker kijkt, praat en gebaart.
- ze spelen of vertellen een verhaal na.
- ze volgen (gedrags)aanwijzingen op (ze ruimen bijv. spullen op wanneer hen dat gezegd wordt, ze bouwen iets met constructiemateriaal naar aanwijzingen, ze doen mee aan bewegingsspelletjes volgens de regels).

* De kinderen reageren adequaat op gegeven instructie (bijvoorbeeld bij reken- en leesactiviteiten).

* Ze maken iets n.a.c. of op basis van wat ze gehoord hebben, bijvoorbeeld een tekening.

* Ze luisteren op verschillende manieren, afhankelijk van hun luisterdoel en voorkennis. Ze luisteren globaal en precies. Tijdens het luisteren zijn ze er voornamelijk op gericht de rode draad vast te houden.

* Ze stellen met hulp van de leraar eigen leervragen op. Samen gaan ze in gesprekken op zoek naar antwoorden. Ze zoeken in interactie met anderen naar kennis en worden daarin ondersteund door de leraar. De kinderen denken zelf actief na, praten, luisteren naar anderen en leren van elkaar.

* De kinderen nemen actief deel aan leergesprekken. Ze raadplegen diverse soorten bronnen om antwoorden op hun vragen te krijgen;

- eigen ervaringen
- gast in de klas
- audiovisuele bronnen
- internet
- schriftelijke bronnen; foto's, platen, tekeningen

- * Ze houden een mondelinge presentatie naar aanleiding van ontdekactiviteiten of een voorleesactiviteit; mogelijke werkwijzen;
 - ze brengen individueel of met een klein groepje verslag uit
 - ze demonstreren hun 'onderzoek' en lichten het mondeling toe
 - ze dramatiseren
 - ze geven een mondelinge toelichting bij een filmpje, dia's of foto's.
- * De kinderen voeren een soort 'achterwerk in de kast' uit; ook naar aanleiding van radio-, tv-programma, CD of naar aanleiding van een gastspreker in de klas. Ze leggen schriftelijk vast wat ze geleerd of ervaren hebben. Schriftelijke verwerkingsvormen kunnen zijn:
 - een stripverhaal
 - een verhaal
 - een verslag, rapportage
 - lijstjes, schema's
 - informatiebordjes bij tentoonstelling
 - teksten bij fotoflaps
 - een informatieposter
 - een boekje

Groep 5 en 6

Als de kinderen aan dit kerndoel werken kunnen ze het volgende laten zien:

- * De kinderen luisteren naar taalaanbod via audiovisuele bronnen, bijvoorbeeld naar gesprekken op radio en tv en internet. Ze luisteren naar monologen, bijvoorbeeld naar een klasgenoot die een persoonlijk verhaal vertelt of verslag uitbrengt of naar de leraar die een mededeling doet of interactief een verhaal voorleest.
- * Ze luisteren naar elkaar en naar de leraar tijdens gesprekken. In deze gesprekken wisselen ze de rol van luisteraar af met die van spreker.
- * Ze voeren naast dialogen ook gesprekken in groepjes van 3 of 4 kinderen. Ze raken vertrouwd met verschillende rollen in groepsgesprekken zoals gespreksleider, deelnemer, waarnemer, informatiegever, informatievrager. Ze laten middels de volgende gedragingen blijken dat ze (proberen te) begrijpen wat er gezegd is;
 - ze stellen vragen en geven reacties voor, tijdens en na het luisteren.
 - ze geven antwoord op vragen.
 - ze doen voorspellingen over het vervolg van de tekst.
 - ze trekken conclusies naar aanleiding van het voorgelezen of vertelde.
 - ze proberen bij het luisteren gebruik te maken van de context om te begrijpen wat er bedoeld wordt; ze kijken goed naar wat er bijvoorbeeld allemaal op het begeleidende beeldmateriaal staat, ze letten op hoe de spreker kijkt, praat en gebaart.
 - ze spelen of vertellen het verhaal na.
- * De kinderen reageren adequaat op gegeven instructie (bijvoorbeeld bij reken- en leesactiviteiten).
- * Ze maken iets n.a.v. of op basis van wat ze gehoord hebben, bijvoorbeeld een tekening.
- * Ze vatten wat ze gehoord hebben samen.
- * Wat ze gehoord hebben zet ze aan tot andere activiteiten, bijvoorbeeld schriftelijk of mondeling reageren op een oproep, zich ergens voor opgeven of aanmelden, meer informatie vragen/zoeken om een bepaald probleem op te lossen.
- * De kinderen luisteren op verschillende manieren, afhankelijk van hun luisterdoel en voorkennis. Ze luisteren globaal, precies en selectief. Ze worden zich meer bewust van hun

voorkennis en hun kennis over tekstsoorten en gebruiken die bij het bepalen van hun luisterdoelen en bij het luisteren.

* Ze stellen met hulp van de leraar eigen leervragen op. Samen gaan ze in gesprekken op zoek naar antwoorden. Ze zoeken in interactie met anderen naar kennis en worden daarin ondersteund door de leraar. De kinderen denken zelf actief na, praten, luisteren naar anderen en leren van elkaar.

* Ze nemen actief deel aan leergesprekken.

* Ze verwerven informatie door actief te luisteren en te reageren en kennis uit te wisselen in leergesprekken, bijvoorbeeld tijdens de zaakvakken. Ze raadplegen diverse soorten bronnen om antwoorden op hun vragen te krijgen, zoals; eigen ervaringen, gast in de klas, audiovisuele bronnen, internet, schriftelijke bronnen (foto's, platen en tekeningen).

* De kinderen houden een mondelinge presentatie naar aanleiding van ontdekactiviteiten of een voorleesactiviteit; mogelijke werkwijzen;

- ze brengen individueel of met een klein groepje verslag uit.
- ze demonstreren hun 'onderzoek' en lichten het mondeling toe.
- ze dramatiseren.
- ze geven een mondelinge toelichting bij een filmpje, dia's of foto's

* De kinderen voeren een soort 'achterwerk in de kast' uit, ook naar aanleiding van radio-, tv-programma, cd of naar aanleiding van gesprekken (interviews bijvoorbeeld) met anderen. Ze leggen schriftelijk vast wat ze geleerd of ervaren hebben, schriftelijke verwerkingsvormen kunnen zijn: een stripverhaal, een verhaal, een verslag of rapportage, lijstjes of schema's, informatiebordjes bij tentoonstelling, teksten bij fotoflaps, een informatieposter, een boekje, een werkstuk een muurkrant.

Groep 7 en 8

Als de kinderen aan dit kerndoel werken kunnen ze het volgende laten zien:

* De kinderen luisteren naar taalaanbod via audiovisuele bronnen, bijvoorbeeld naar gesprekken op radio en tv en internet. Ze luisteren naar monologen, bijvoorbeeld naar een klasgenoot die een persoonlijk verhaal vertelt of verslag uitbrengt of naar de leraar die een mededeling doet of interactief een verhaal voorleest.

* Ze luisteren naar elkaar en naar de leraar tijdens gesprekken. In deze gesprekken wisselen ze de rol van luistereaar af met die van spreker.

* De kinderen voeren naast dialogen ook gesprekken in groepjes van 3 of 4 kinderen. Ze raken vertrouwd met de verschillende rollen in groepsgesprekken zoals gespreksleider, deelnemer, waarnemer, informatiegever, informatievrager. Ze laten middels de volgende gedragingen blijken dat ze (proberen te) begrijpen wat er gezegd is:

- ze stellen vragen en geven reacties voor, tijdens en na het luisteren.
- ze geven antwoord op vragen.
- ze doen voorspellingen over het vervolg van de tekst.
- ze trekken conclusies naar aanleiding van het voorgelezen of vertelde.
- ze proberen bij het luisteren gebruik te maken van de context om te begrijpen wat er bedoeld wordt; ze kijken goed naar wat er bijvoorbeeld allemaal op het begeleidend beeldmateriaal staat, ze letten op hoe de spreker kijkt, praat en gebaart.
- ze spelen of vertellen een verhaal na.

* De kinderen reageren adequaat op gegeven instructie (bijvoorbeeld bij reken- en leesactiviteiten).

* Ze maken iets n.a.v. of op basis van wat ze gehoord hebben, bijvoorbeeld een tekening.

* Ze vatten wat ze gehoord hebben samen.

- * Wat ze gehoord hebben, zet ze aan tot andere activiteiten, bijvoorbeeld schriftelijke of mondeling reageren op een oproep, zich ergens voor opgeven of aanmelden, meer informatie vragen/zoeken om een bepaald probleem op te lossen, het uitwisselen van meningen en het bediscussiëren van onderwerpen, het aanzetten van anderen tot actie.
- * Ze maken aantekeningen
- * Ze vatten samen wat ze gehoord hebben (bijvoorbeeld mondeling, of schriftelijk in steekwoorden of schematisch in bijvoorbeeld een tekening of (pijl)diagram).
- * De kinderen luisteren op verschillende manieren, afhankelijk van hun luisterdoel en voorkennis. Ze luisteren globaal, precies, selectief en kritisch. Ze zijn zich bewust van hun voorkennis en hun kennis over tekstsoorten en gebruiken die bij het bepalen van hun luisterdoelen en bij het luisteren.
- * Ze stellen met hulp van de leraar eigen leervragen op. Samen gaan ze in gesprekken op zoek naar antwoorden. Ze zoeken in interactie met anderen naar kennis en worden daarin ondersteund door de leraar. De kinderen denken zelf actief na, praten, luisteren naar anderen en leren van elkaar.
- * Ze nemen actief deel aan leergesprekken.
- * De kinderen verwerven informatie door actief te luisteren en te reageren en kennis uit te wisselen in leergesprekken, bijvoorbeeld tijdens zaakvakken.
- * Ze maken tijdens het luisteren aantekeningen. Ze raadplegen diverse soorten bronnen om antwoorden op hun vragen te krijgen, zoals: eigen ervaringen, gast in de klas, audiovisuele bronnen, internet en schriftelijke bronnen (foto's, platen, tekeningen).
- * De kinderen houden een mondelinge presentatie naar aanleiding van ontdekactiviteiten of een voorleesactiviteit, mogelijke werkwijzen;
 - ze brengen individueel of met een klein groepje verslag uit.
 - ze demonstreren hun 'onderzoek' en lichten het mondeling toe.
 - ze dramatiseren.
 - ze geven een mondelinge toelichting bij een filmpje, dia's of foto's.
- * De kinderen voeren een soort 'achterwerk in de kast' uit, ook naar aanleiding van radio- of tv programma of cd of naar aanleiding van gesprekken (interviews bijvoorbeeld) met anderen. Ze leggen schriftelijk vast wat ze geleerd of ervaren hebben, schriftelijke verwerkingsvormen kunnen zijn; een stripverhaal, een verhaal, een verslag of rapportage, lijstjes of schema's, informatiebordjes bij tentoonstelling, teksten bij fotoflaps, een informatieposter, een boekje, een werkstuk en een muurkrant.
- * Ze houden een presentatie met behulp van PowerPoint of een ander softwareprogramma waarmee ze een digitale presentatie kunnen maken.
- * Ze vatten een mondelinge tekst schriftelijk samen in steekwoorden of schematisch, bijvoorbeeld in een tekening of (pijl)diagram.

Kerdoel 2: De leerlingen leren zich naar vorm en inhoud uit te drukken bij het geven en vragen van informatie, het uitbrengen van verslag, het geven van uitleg, het instrueren en bij het discussiëren.

Groep 3 en 4

Als de kinderen aan dit kerndoel werken kunnen ze het volgende laten zien:

- * De kinderen voeren alledaagse communicatieve functies uit als in groep 1/2 (groeten, bedanken, vragen om hulp of informatie, gevoelens uitdrukken) en hanteren daarbij aanspreekvormen voor bekenden en onbekenden, beleefd verzoeken om informatie of hulp.

* Ze voeren communicatieve functies uit in institutionele communicatieve situaties, met name school, bijvoorbeeld; begrijpelijk vragen stellen en antwoord geven in de context van leerstofoverdracht. Ze houden (korte) monologen;

- ze vertellen een persoonlijk verhaal
- ze vertellen over een (voor)gelezen boek
- ze vertellen een verhaal na.
- ze houden een (korte) presentatie over een eigen onderwerp, bijvoorbeeld hun hobby of huisdier.

* De kinderen voeren dialogen met de leraar of met een klasgenoot tijdens spelen/werken (in hoeken) of tijdens samenwerkingsactiviteiten; kan ook tijdens gesimuleerde telefoongesprekken bijvoorbeeld in de huishoek. Ze voeren ook dialogen met een medeleerling in opdracht van de leraar;

- tijdens het uitvoeren van taken (elkaar iets uitleggen bijvoorbeeld)
- naar aanleiding van gemaakt werk
- dialogen met iemand van buiten de klas of school; kan ook tijdens telefoongesprekken.

* De kinderen nemen deel aan polylogen; gesprekken in de kleine kring en klassikale gesprekken, bijvoorbeeld;

- wanneer de leraar interactief voorleest
- wanneer de leraar met hen een voorwerp of praatplaat bekijkt of bespreekt.
- wanneer de activiteiten voor de dag of week worden doorgenomen
- tijdens rollenspel en fantasiespel
- tijdens groepswork
- bij vertelrondes als onderdeel van taalvorming
- bij leergesprekken
- bij drama

* De kinderen nemen actief deel aan gesprekken, dit uit zich in de volgende gedragingen;

- ze nemen de gelegenheid te baat om zelf iets te zeggen.
- ze gaan door omdat er naar hen geluisterd wordt.
- ze nemen beurten op eigen initiatief en breiden beurten uit.
- ze geven (uitgebreide) antwoorden op open vragen.
- ze reageren uit eigen beweging (uitgebreid) op beweringen van anderen.
- ze letten op de gespreksregels die aan de orde zijn.
- ze letten er op dat hun bijdragen passen bij het onderwerp dat aan de orde is.

* De kinderen bereiden een presentatie voor waarbij ze;

- het onderwerp bepalen
- bedenken wat ze met de presentatie willen bereiken.
- geschikte informatie bij hun onderwerp verzamelen
- zinvolle bronmaterialen selecteren en de informatie daaruit
- aantekeningen maken m.b.v. steekwoorden en andere geheugensteuntjes
- de informatie ordenen.

* De kinderen houden een korte, voorbereide presentatie/voordracht voor een groep klasgenoten over een onderwerp dat hen interesseert, met als doel informatie verschaffen.

Groep 5 en 6

Als de kinderen aan dit kerndoel werken kunnen ze het volgende laten zien:

* De kinderen voeren alledaagse communicatieve functies uit en hanteren daarbij aanspreekvormen voor bekenden en onbekenden, beleefd verzoeken om informatie of hulp.

* Ze voeren communicatieve functies uit in de institutionele communicatieve situaties, met name school, bijvoorbeeld begrijpelijke vragen stellen en antwoord geven in de context van leerstof overdracht. Ze participeren actief in alle vormen van communicatie die van belang zijn voor het leren op school, zoals;

- klassikale leerstofoverdracht
- kritisch luisteren en reageren op leerstof.
- individuele leergesprekken
- samenwerken in een groepje
- gesprekken in de kleine en grote kring
- reageren op commentaar op eigen gespreksbijdragen.

* Institutionele communicatieve situaties zijn naast school ook openbare instanties; de kinderen vragen bijvoorbeeld (telefonisch) om informatie of om een dienst bij openbare instanties.

* De kinderen houden monologen;

- ze vertellen (persoonlijke) verhalen
- ze vertellen over een gelezen boek, verhaal, gedicht of over verzamelde, gelezen informatie
- ze vertellen een verhaal na.
- ze doen (korte) mededelingen in de klas
- ze doen een (korte) aankondiging
- ze houden een presentatie
- ze doen verslag van activiteiten
- ze dragen een (eenvoudig) gedicht voor

* De kinderen voeren dialogen met de leraar of met een klasgenoot tijdens het werken (bijv. bij samenwerkingsactiviteiten). Ze voeren ook dialogen met een medeleerling in opdracht van de leraar;

- tijdens het uitvoeren van taken (elkaar iets uitleggen bijvoorbeeld)
- naar aanleiding van gemaakt werk
- dialogen met iemand van buiten de klas of school; kan ook tijdens telefoongesprekken.
- tijdens samenwerken (bijvoorbeeld elkaar uitleggen, overleggen, feedback geven, adviseren, voorstellen doen, oplossingen bespreken.)

* De kinderen nemen deel aan polylogen; gesprekken in groepjes en klassikale gesprekken, bijvoorbeeld;

- wanneer de leraar interactief voorleest
- wanneer de leraar met hen een voorwerp of praatplaat bekijkt en bespreekt
- wanneer de activiteiten door de dag of week worden doorgenomen
- tijdens rollenspel en fantasiespel
- tijdens groepswork
- bij vertelrondes als onderdeel van taalvorming
- bij leergesprekken
- bij drama
- bij discussies

* De kinderen nemen actief deel aan gesprekken; dit uit zich in de volgende gedragingen;

- ze nemen de gelegenheid te baat om zelf iets te zeggen
- ze gaan door omdat er naar hen geluisterd wordt
- ze nemen beurten op eigen initiatief en breiden beurten uit
- ze geven (uitgebreide) antwoorden op open vragen.

- ze reageren uit eigen beweging (uitgebreid) op beweringen van anderen
 - ze letten op de gespreksregels die aan de orde zijn
 - ze letten er op dat hun bijdragen passen bij het onderwerp dat aan de orde is
 - ze evalueren het hanteren van gespreksregels
 - ze letten erop dat hun bijdragen inhoudelijk aansluiten bij de vorige spreker
- * De kinderen bereiden een presentatie voor waarbij ze;
- het onderwerp bepalen
 - bedenken wat ze met de presentatie willen bereiken
 - geschikte informatie bij hun onderwerp verzamelen
 - zinvolle bronmaterialen selecteren en de informatie daaruit
 - aantekeningen maken m.b.v. steekwoorden en andere geheugensteuntjes
 - de informatie ordenen
 - rekening houden met de voorkennis van het publiek
 - belangrijke punten op een rijtje zetten
 - hulpmiddelen gebruiken; plaatjes, foto's, voorwerpen, het bord, overheadprojector, PowerPoint.
 - oefenen; in een oefensituatie met een paar kinderen of alleen met de leraar (met daarbij aandacht voor doel, functie en inhoud).
- * De kinderen houden op een verstaanbare en begrijpelijke wijze een korte, voorbereide presentatie/ voordracht voor een groep klasgenoten, met als doel informatie verschaffen, waarbij ze;
- spreken met juist volume en afwisselend tempo
 - hun presentatie non-verbale communicatie ondersteunen; houding, mimiek, gebaren
 - lange zinnen afwisselen met korte
 - een logische opbouw hanteren, duidelijk en zo volledig mogelijk zijn
 - interactie hebben met het publiek; oogcontact en vasthouden van de aandacht bijv. door het stellen van korte vragen.

Groep 7 en 8

Als de kinderen aan dit kerndoel werken kunnen ze het volgende laten zien:

- * De kinderen voeren alledaagse communicatieve functies uit en hanteren daarbij aanspreekvormen voor bekenden en onbekenden, beleefd verzoeken om informatie of hulp.
 - * Ze voeren communicatieve functies uit in institutionele communicatieve situaties, met name school, bijvoorbeeld begrijpelijke vragen stellen en antwoord geven in de context van leerstofoverdracht. De kinderen participeren actief in alle vormen van communicatie die van belang zijn voor het leren op school, zoals;
 - klassikale leerstofoverdracht
 - kritisch luisteren en reageren op leerstof
 - individuele leergesprekken
 - samenwerken in een groepje
 - gesprekken in de kleine en grote kring
 - reageren op commentaar op eigen gespreksbijdragen.
- Institutionele communicatieve situaties zijn naast school ook openbare instanties; de kinderen vragen bijvoorbeeld (telefonisch) om informatie of om een dienst bij openbare instanties.
- * De kinderen voeren, eventueel met hulp, (telefoon)gesprekken met openbare instanties in functionele of gesimuleerde situaties, waarbij ze;
 - vragen om informatie
 - de geldende beleefdheidsconventies in acht nemen

- een situatie uiteenzetten
 - een klacht indienen
 - gegevens verstrekken
 - overeenstemming bereiken bij onenigheid
- * De kinderen houden monologen;
- ze vertellen (persoonlijke) verhalen
 - ze vertellen over een gelezen boek, verhaal, gedicht of over verzamelde, gelezen informatie.
 - ze vertellen een verhaal na
 - ze doen (korte) mededelingen aan de klas
 - ze doen een (korte) aankondiging
 - ze houden een presentatie
 - ze doen verslag van activiteiten
 - ze dragen een (eenvoudig) gedicht voor
 - ze houden een voordracht (bijvoorbeeld gedicht, rap)
 - ze houden een betoog waarin ze hun mening onderbouwd met argumenten geven (bijvoorbeeld over een gelezen boek, een tv-programma, een actuele gebeurtenis).
- * De kinderen voeren dialogen met de leraar of met een klasgenoot. Ze voeren ook dialogen met een medeleerling in opdracht van de leraar;
- tijdens het uitvoeren van taken (elkaar iets uitleggen)
 - naar aanleiding van gemaakt werk
 - dialogen met iemand van buiten de klas of school; kan ook tijdens telefoongesprekken.
 - tijdens samenwerken (bijvoorbeeld elkaar uitleggen, overleggen, feedback geven, adviseren, voorstellen doen, oplossingen bespreken).
- * De kinderen nemen deel aan polylogen; gesprekken in groepjes en klassikale gesprekken, bijvoorbeeld;
- wanneer de leraar interactief voorleest
 - wanneer de leraar met hen een voorwerp of praatplaat bekijkt en bespreekt
 - wanneer de activiteiten voor de dag of week worden doorgenomen
 - tijdens rollenspel of fantasiespel
 - tijdens groepswerk
 - bij vertelrondes als onderdeel van taalvorming
 - bij leergesprekken
 - bij drama
 - bij discussies
 - rollenspel (formele situaties)
- * De kinderen nemen actief deel aan gesprekken; dit uit zich in de volgende gedragingen;
- ze nemen de gelegenheid te baat om zelf iets te zeggen
 - ze gaan door omdat er naar hen geluisterd wordt
 - ze nemen beurten op eigen initiatief en breiden beurten uit
 - ze geven (uitgebreide) antwoorden op open vragen
 - ze reageren uit eigen beweging (uitgebreid) op beweringen van anderen
 - ze letten op de gespreksregels die aan de orde zijn
 - ze letten erop dat hun bijdragen passen bij het onderwerp dat aan de orde is
 - ze evalueren het hanteren van gespreksregels
 - ze letten erop dat hun bijdragen inhoudelijk aansluiten bij de vorige spreker
 - ze letten op beurtverdeling

- ze bewaken de voortgang
- * De kinderen bereiden een presentatie voor waarbij ze;
 - het onderwerp bepalen
 - bedenken wat ze met de presentatie willen bereiken
 - geschikte informatie bij hun onderwerp verzamelen
 - zinvolle bronmaterialen selecteren en de informatie daaruit
 - aantekeningen maken m.b.v. steekwoorden en andere geheugensteuntjes
 - de informatie ordenen
 - rekening houden met de voorkennis van het publiek
 - belangrijke punten op een rijtje zetten.
 - hulpmiddelen gebruiken; plaatjes, foto's, voorwerpen, het bord, overheadprojector, PowerPoint.
 - proberen aan te sluiten bij de belangstelling van het publiek
 - de inhoud en organisatie van de presentatie baseren op relevantie en impact
 - oefenen; in een oefensituatie met een paar kinderen of alleen met de leraar (met daarbij aandacht voor doel, functie, inhoud en vorm).
- * De kinderen houden op een verstaanbare en begrijpelijke wijze een voorbereide presentatie/voordracht voor een groep klasgenoten, met als doel informatie verschaffen, waarbij ze;
 - oogcontact maken met het publiek
 - hun persoonlijke visie op het onderwerp tot uitdrukking brengen
 - expressief en op een persoonlijke manier presenteren
 - vragen beantwoorden van het publiek.

Kerdoel 3: De leerlingen leren informatie te beoordelen in discussies en in een gesprek dat informatief of opiniërend van karakter is en leren met argumenten te reageren.

Groep 3 en 4

Als de kinderen aan dit kerndoel werken kunnen ze het volgende laten zien:

- * De kinderen verwoorden (in de kleine kring) hun mening.
- * Ze leggen uit waarom ze iets vinden.
- * Ze voeren onderhandelende gesprekken, waarin ze samen een probleem bespreken, bijvoorbeeld hoe een taak aan te pakken, maar ook samen een oplossing bedenken. De gesprekken leiden tot een gezamenlijke oplossing of stelling.
- * Ze voeren gesprekken (met de leraar) waarin ze hun mening geven, bijvoorbeeld over programma's op radio of televisie, over boeken of over eigen werk.
- * De kinderen vertellen in de grote kring wat zij ergens van vinden. Ze verduidelijken hun standpunt, door het bijvoorbeeld met een voorbeeld te illustreren.
- * Ze geven een reactie op de mening van een ander.
- * Ze voeren een dialoog naar aanleiding van een bepaalde stelling.
- * Ze reageren op radio- of tv-programma's, op boeken, op eigen werk en onderbouwen hun oordeel erover.

Groep 5 en 6

Als de kinderen aan dit kerndoel werken kunnen ze het volgende laten zien:

- * De kinderen verwoorden hun mening
- * Ze leggen uit waarom ze iets vinden

- * Ze voeren onderhandelende gesprekken, waarin ze samen een probleem bespreken, bijvoorbeeld hoe een taak aan te pakken, maar ook samen een oplossing bedenken. De gesprekken leiden tot een gezamenlijke oplossing of stelling.
- * Ze voeren gesprekken (met de leraar) waarin ze hun mening geven, bijvoorbeeld over programma's op radio of televisie, over boeken of over eigen werk.
- * De kinderen vertellen in de grote kring wat zij ergens van vinden.
- * Ze verduidelijken hun standpunt, door het bijvoorbeeld met een voorbeeld te illustreren.
- * Ze geven een reactie op de mening van een ander
- * Ze voeren een dialoog naar aanleiding van een bepaalde stelling.
- * Ze reageren op radio- of tv-programma's, op boeken, op eigen werk en onderbouwen hun oordeel erover. De kinderen vragen naar de mening van anderen.
- * De kinderen luisteren kritisch naar wat anderen zeggen en halen de kern eruit. Ze gaan na of een uitspraak een mening of een feit is.
- * Ze formuleren een eigen mening en vergelijken die met de mening van gesprekspartners. Ze stellen kritische vragen.
- * Ze reageren op multimediatelevisieprogramma's, waarbij ze in aangeven wat de belangrijkste inhoud is, wat hun mening erover is, welke aspecten ze aantrekkelijk vinden en ze onderbouwen hun oordeel.

Groep 7 en 8

Als de kinderen aan dit kerndoel werken kunnen ze het volgende laten zien:

- * De kinderen verwoorden hun mening
- * Ze leggen uit waarom ze iets vinden.
- * Ze voeren onderhandelende gesprekken, waarin ze samen een probleem bespreken, bijvoorbeeld hoe een taak aan te pakken, maar ook samen een oplossing te bedenken. De gesprekken leiden tot een gezamenlijke oplossing of stelling.
- * Ze voeren gesprekken (met de leraar) waarin ze hun mening geven, bijvoorbeeld over programma's op radio of televisie, over boeken of over eigen werk.
- * De kinderen vertellen in de grote kring wat zij ergens van vinden.
- * Ze verduidelijken hun standpunt, door het bijvoorbeeld met een voorbeeld te illustreren.
- * Ze geven een reactie op de mening van een ander.
- * Ze voeren een dialoog naar aanleiding van een bepaalde stelling
- * Ze reageren op radio- of tv-programma's, op boeken, op eigen werk en onderbouwen hun oordeel erover.
- * De kinderen vragen naar de mening van anderen.
- * Ze luisteren kritisch naar wat anderen zeggen en halen de kern eruit.
- * Ze gaan na of een uitspraak een mening of een feit is.
- * Ze formuleren een eigen mening en vergelijken die met de mening van gesprekspartners.
- * Ze stellen kritische vragen
- * Ze reageren op multimediatelevisieprogramma's waarbij ze in aangeven wat de belangrijkste inhoud is, wat hun mening erover is, welke aspecten ze aantrekkelijk vinden en ze onderbouwen hun oordeel.
- * De kinderen luisteren steeds kritischer. Ze stellen zich bij uitspraken van anderen vragen als;
 - is dit wel relevant?
 - is dit betrouwbaar?
 - is dit een mening of een feit?
 - wat vind ik van deze mening?

- wat doe ik met deze informatie?
- * De kinderen treden als discussieleider op in een kleine groep.
- * Ze vragen om verduidelijking van standpunten
- * Ze voeren een klassikale discussie
- * Ze reageren op andere meningen in een discussie
- * Ze zetten in een discussie de genoemde standpunten met argumenten en tegenargumenten op een rij.
- * Ze geven een met argumenten ondersteunde mening over;
 - de boodschap op radio of tv
 - de manier waarop de actualiteit wordt verslagen
 - het waarheidsgehalte van berichten
 - het onderscheid tussen feiten en meningen.” (Tule, mondelinge taalvaardigheid)

Uitwerking: wat doet de leerkracht

“Kerndoel 1: De leerlingen leren informatie te verwerven uit gesproken taal. Ze leren tevens die informatie, mondeling of schriftelijk, gestructureerd weer te geven.

Groep 3 en 4

- * De leraar zorgt voor begrijpelijke taalaanbod en geeft adequate feedback. Daarnaast schept zij ruimte voor de inbreng van kinderen en stimuleert zij actieve deelname van kinderen in klassikale gesprekken, dialogen en gesprekken in kleine groepjes.
- * Zij werkt met verschillende groepeeringsvormen: leraar met de grote groep en met een kleine groep; kinderen onderling in kleine groepen, vooral tweetallen; en leraar-kind momenten. Zij zorgt voor een goede balans tussen die groepeeringsvormen.
- * Zij creëert momenten waarop kinderen luisteren naar monologen van elkaar en van zichzelf, bijv. door poppenkastspel of het vertellen en interactief voorlezen van verhalen. Zij zorgt ook voor korte luisterteksten, bijv. in de vorm van liedjes, versjes of gedichten. Tevens zorgt zij voor momenten waarop kinderen luisteren naar gesprekken op radio en tv.
- * Zij zorgt voor voldoende momenten waarop kinderen actief luisteren naar elkaar en met elkaar praten, bijvoorbeeld tijdens gesprekken in de kleine kring.
- * De leraar bouwt dialogen uit naar gesprekken in drietallen en later naar viertallen. Zij kan dit opbouwen door kinderen eerst gesprekken te laten voeren met tijds- en volgordeafspraken. Afhankelijk van de opdracht geeft zij de kinderen een specifieke taak of rol.
- * Zij werkt met de klassikale gesprekken steeds meer toe naar onderzoeksactiviteiten waarin de kinderen opzoeken en onderzoeken.
- * Zij maakt kinderen bewust van het feit dat je met verschillende doelen kunt luisteren (om je te ontspannen/amuseren, om informatie te verwerven en om erachter te komen hoe je iets doet/maakt), dat sprekers ook die verschillende doelen kunnen hebben en dat er dus verschillende soorten teksten zijn om naar te luisteren (verhalende, informatieve en instructieve). Zij zorgt ervoor dat de kinderen actief luisteren door ze te begeleiden bij het inzetten van luisterstrategieën, door:
 - voorkennis te activeren (of aan te brengen)
 - interpretatiekaders te expliciteren. *Zij zegt bijvoorbeeld; we hebben nu deze kijkdoos gezien. Nu gaan jullie zelf een kijkdoos maken, een kijkdoos die past bij het enge verhaal dat ik heb voorgelezen. Ik ga straks vertellen hoe je dat doet. Luister maar goed wat je eerst moet doen en wat daarna (zij expliciteert hier het thematisch kader*

(kijkdoos bij een eng verhaal) de tekstsoort (instructieve tekst) en de tekststructuur (opeenvolgingen, chronologische volgorde).

- samen met de kinderen het luisterdoel bepalen. *Zij zegt bijvoorbeeld; je gaat straks luisteren naar een radioprogramma over Ajax. Wat zou je hierover graag meer willen weten? (...) Als je straks gaat luisteren, let er dan op of je ook antwoorden op je vragen hoort.*

- vragenonderwijs of hardop denkend het opbouwen, controleren en bijstellen van verwachtingen te stimuleren.

- kinderen te wijzen op signaalwoorden die een chronologische opbouw herkenbaar maken ('eerst', 'daarna') en op vraagwoorden en intonatie die een vraag herkenbaar maken. *zij noemt dit voorbeeld vooraf als iets waarop kinderen kunnen gaan letten tijdens het luisteren en wanneer zij zelf de spreker is, zij deze woorden met meer nadruk uit.*

- met kinderen op het luisteren te reflecteren. Zij stelt niet uitsluitend begripscontrolevragen, maar gaat met de kinderen bijvoorbeeld in op de vraag of ze hun luisterdoel bereikt hebben.

* De leraar zorgt voor veel contextuele ondersteuning, bijvoorbeeld door; de platen uit een prentenboek te tonen en de kinderen essentiële aanwijzingen op de platen te laten ontdekken, en door ondersteunende gebaren te maken, een duidelijk mimiek en passend stemgebruik.

* Zij richt de dialogen op spreken en luisteren door de kinderen op elkaar te laten reageren en door de opdracht die het tweetal krijgt zo te maken dat elk kind nog moet weten wat de ander vertelde, bijv. *'vertel niet wat je zelf hebt verteld, maar wat de ander jou vertelde'.*

* Zij ondersteunt de kinderen door ze te leren hoe ze actief naar elkaar kunnen luisteren en op elkaar kunnen reageren. Zij bespreekt wat voor reacties je kunt geven en doet dit voor. zij wisselt met de kinderen ervaringen uit in nabesprekingen en gaat in op wat voor vragen kinderen aan elkaar gesteld hebben.

* Zij staat model; zij laat zien hoe je naar elkaar luistert en op elkaar reageert. Zij maakt in een gesprek bijvoorbeeld een opmerking als *'Kun je wat duidelijker praten, want ik kan je niet goed verstaan'.*

* Zij observeert en registreert het mondelinge taalgedrag van kinderen, om op basis daarvan vervolgvacaties voor kinderen te kunnen ontwerpen.

Groep 5 en 6

* De leraar zorgt voor begrijpelijk taalaanbod en geeft adequate feedback. Daarnaast schept zij ruimte voor de inbreng van kinderen en stimuleert zij actieve deelname van kinderen in klassikale gesprekken, dialogen en gesprekken in kleine groepjes. Zij werkt met verschillende groepeeringsvormen; leraar met de grote groep en met een kleine groep; kinderen onderling in kleine groepen, vooral in tweetallen; en leraar-kind momenten. Zij zorgt voor een goede balans tussen die groepeeringsvormen.

* Zij creëert momenten waarop kinderen luisteren naar monologen van elkaar en van zichzelf, bijv. door verslag uitbrengen of het vertellen en interactief voorlezen van verhalen. zij zorgt ook voor korte luisterteksten, bijv. in de vorm van liedjes, versjes of gedichten. Tevens zorgt zij voor momenten waarop kinderen luisteren naar gesprekken op radio en tv.

* De leraar zorgt voor voldoende momenten waarop kinderen actief luisteren naar elkaar en met elkaar praten. Afhankelijk van de opdracht geeft zij kinderen in gesprekken in drietallen of viertallen een specifieke taak en rol.

- * Zij werkt met de klassikale gesprekken steeds meer toe naar onderzoeksactiviteiten waarin de kinderen opzoeken en onderzoeken.
- * De leraar bouwt samen met de kinderen kennis op en geeft de kinderen de ruimte om mee te praten en uit te wisselen, vooral tijdens de zaakvakken. Zij leert kinderen om een vraaggesprek (interview) te voeren om informatie te verkrijgen.
- * De leraar roept indien nodig in herinnering dat je ook kunt luisteren om je op de hoogte te stellen van meningen of om een mening te vormen en om overtuigd te worden. Zij moedigt de kinderen aan tot actief luisteren en begeleidt ze daarbij indien nodig door:
 - de kinderen bewust te maken van hun voorkennis (en dat ze die kunnen gebruiken bij het luisteren).
 - ze te wijzen op de mogelijke interpretatiekaders (thema, tekstsoort, tekststructuur)
 - ze een luisterdoel te laten bepalen
 - ze te wijzen op signaalwoorden die tekstrelaties herkenbaar maken
 - ze te laten reflecteren op het luisteren.
- * De leraar zorgt voor visuele ondersteuning bij abstracte onderwerpen.
- * Zij observeert en registreert het mondelinge taalgedrag van kinderen, om op basis daarvan vervolgvaciviteiten voor kinderen te kunnen ontwerpen.

Groep 7 en 8

- * De leraar zorgt voor begrijpelijk taalaanbod en geeft adequate feedback. Daarnaast scheidt zij ruimte voor de inbreng van kinderen en stimuleert zij actieve deelname van kinderen in klassikale gesprekken, dialogen en gesprekken in kleine groepjes. Zij werkt met verschillende groepeeringsvormen; leraar met de grote groep en met een kleine groep; kinderen onderling in kleine groepen, vooral tweetallen; en leraar-kind momenten. Zij zorgt voor een goede balans tussen die groepeeringsvormen.
- * Zij creëert momenten waarop kinderen luisteren naar monologen van elkaar en van zichzelf, bijv. door verslag uitbrengen of het vertellen en interactief voorlezen van verhalen. Zij zorgt ook voor korte luisterteksten, bijv. in de vorm van liedjes, versjes of gedichten. Tevens zorgt zij voor momenten waarop kinderen luisteren naar gesprekken op radio en tv.
- * De leraar zorgt voor voldoende momenten waarop kinderen actief luisteren naar elkaar en met elkaar praten. Afhankelijk van de opdracht geeft zij kinderen in gesprekken in drietallen of viertallen een specifieke rol of taak.
- * Zij werkt met de klassikale gesprekken steeds meer toe naar onderzoeksactiviteiten waarin de kinderen opzoeken en onderzoeken.
- * De leraar bouwt samen met de kinderen kennis op en geeft de kinderen de ruimte om mee te praten en uit te wisselen, vooral tijdens de zaakvakken.
- * Zij leert kinderen om een vraaggesprek (interview) te voeren om informatie te verkrijgen.
- * De leraar roept, indien nodig, in herinnering dat je ook kunt luisteren om je op de hoogte te stellen van meningen of om een mening te vormen en om overtuigd te worden. Zij moedigt de kinderen aan tot actief luisteren en begeleidt ze daarbij indien nodig door:
 - de kinderen bewust te maken van hun voorkennis (en dat ze die kunnen gebruiken bij het luisteren)
 - ze te wijzen op de mogelijke interpretatiekaders (thema, tekstsoort, tekststructuur)
 - ze een luisterdoel te laten bepalen
 - ze te wijzen op signaalwoorden die tekstrelaties herkenbaar maken
 - ze te laten reflecteren op het luisteren
 - ze te wijzen op signaalwoorden die tekstrelaties herkenbaar maken.

- * De leraar zorgt voor visuele ondersteuning bij abstracte onderwerpen; als contextuele ondersteuning kunnen ook tabellen en grafieken dienen.
- * Zij observeert en registreert het mondelinge taalgedrag van kinderen, om op basis daarvan vervolgvactiteiten voor kinderen te kunnen ontwerpen.
- * Zij biedt hulpmiddelen aan bij het verwerken van informatie, zoals PowerPoint of andere softwareprogramma's waarmee kinderen een presentatie kunnen maken.

Kerdoel 2: De leerlingen leren zich naar vorm en inhoud uit te drukken bij het geven en vragen van informatie, het uitbrengen van verslag, het geven van uitleg, het instrueren en bij het discussiëren.

Groep 3 en 4

- * De leraar zorgt voor een veilig en stimulerend klimaat waarin kinderen durven communiceren en graag willen communiceren. Zij zorgt ervoor dat kinderen voldoende gelegenheid tot taalproductie krijgen door:
 - organisatorische acties als het organiseren van een verhalen-vertelcyclus, de groepssamenstelling in het oog houden, voorwaarden scheppen voor samenwerken en samen spelen (bijvoorbeeld materialen aanreiken die kinderen met elkaar in contact brengen, taken voor activiteiten ontwerpen waarin mondelinge uitwisseling noodzakelijk en functioneel is).
 - (samen met de kinderen) geschikte onderwerpen of materialen aan te dragen om (in de kleine kring) over te praten.
 - zelf mee te spelen en daarbij taal uitlokken
 - kinderen te stimuleren hun plannen onder woorden te brengen (ze aanmoedigen te vertellen wat ze willen gaan doen).
- * De leraar schept ruimte voor actieve deelname van kinderen aan gesprekken door:
 - stiltes te laten vallen
 - verbale en non-verbale luisterresponsen te geven
 - niet 'achter elkaar' vragen te stellen en zelf minder te praten
 - zonodig open en uitnodigende vragen stellen
 - af en toe een prikkelende uitspraak doen
- * De leraar stimuleert kwaliteit van de inhoud van wat kinderen zeggen door:
 - door te gaan op de inhoud van wat het kind zegt
 - er samen met het kind achter te komen wat het bedoelt
 - het kind aan te zetten tot nadenken en het gebruik van complexere cognitieve taalfuncties zoals vergelijken, redeneren, concluderen.
- * De leraar organiseert drama-activiteiten. De leraar begeleidt kinderen bij het inzetten van spreekstrategieën door:
 - samen met hen het onderwerp waarover ze gaan spreken te verkennen
 - ze te oriënteren op het doel dat ze willen bereiken
 - ze te helpen de inhoud daarop af te stemmen (de informatie verzamelen, selecteren en ordenen).
 - ze te helpen bij het structureren van hun tekst.
 - met ze te reflecteren, vooral op inhoud en functie.
- * De leraar geeft adequaat feedback op taaluitingen van kinderen:
 - herhalen in correcte vorm en uitbreiden
 - inbreng van het kind ordenen en af en toe samenvatten

- * De leraar stimuleert de kinderen om gespreksregels toe te passen zoals 'de ander laten uitpraten'.
- * Zij stelt met de kinderen gespreksregels op zoals bij het onderwerp blijven en niet door elkaar praten.
- * Zij bespreekt aanspreekvormen voor bekenden en onbekenden
- * Zij benoemt gesprekspatronen en ook non-verbale communicatie die zich in een gesprek voordoen en praat hierover met de kinderen. Zij is zich bewust van haar modelfunctie; dit uit zich bijvoorbeeld door;
 - zelf het goede voorbeeld geven en een ander aan te kijken bij het praten.
 - voor te doen hoe zij een 'persoonlijk verhaal' vertelt op basis van eigen ervaringen en belevenissen.
 - door zelf het goede voorbeeld te geven met betrekking tot de opgestelde gespreksregels.
 - voor te doen hoe zij een presentatie voorbereidt.
- * De leraar observeert en registreert het mondelinge taalgedrag van kinderen, om op basis daarvan vervolgvacaties te kunnen ontwerpen.

Groep 5 en 6

- * De leraar zorgt voor een veilig en stimulerend klimaat waarin kinderen durven communiceren en graag willen communiceren. Zij zorgt ervoor dat kinderen voldoende gelegenheid tot taalproductie krijgen, door;
 - organisatorische acties als het organiseren van een verhalen-vertelcyclus, de groepssamenstelling in het oog houden, voorwaarden te scheppen voor samenwerken en samen spelen (bijvoorbeeld materialen aanreiken die kinderen met elkaar in contact brengen, taken voor activiteiten ontwerpen waarin mondelinge uitwisseling noodzakelijk en functioneel is).
 - (samen met de kinderen) geschikte onderwerpen of materialen aan te dragen om over te praten
 - zelf mee te spelen en daarbij taal uitlokken
 - kinderen te stimuleren hun plannen onder woorden te brengen (ze aanmoedigen te vertellen wat ze willen gaan doen).
- * De leraar schept ruimte voor actieve deelname van kinderen aan gesprekken, door;
 - stiltes te laten vallen
 - verbale en non-verbale luisterresponsen te geven
 - niet 'achter elkaar' vragen te stellen en zelf minder te praten
 - zonnodig open en uitnodigende vragen te stellen
 - af en toe een prikkelende uitspraak doen
- * De leraar stimuleert de kwaliteit van de inhoud van wat kinderen zeggen door;
 - door te gaan op de inhoud van wat het kind zegt
 - er samen met het kind achter te komen wat het bedoelt
 - het kind aan te zetten tot nadenken en het gebruik van complexere cognitieve taalfuncties zoals vergelijken, redeneren, concluderen.
- * De leraar organiseert drama-activiteiten. Zij moedigt de kinderen aan tot het inzetten van spreekstrategieën en begeleidt ze daarbij indien nodig door;
 - ze te laten oriënteren op onderwerp en doel
 - ze bewust te laten worden van het publiek en ze na te laten denken over hoe ze hun spreken daar op af kunnen stemmen.
 - ze hun inhoud hier op af te laten stemmen (informatie verzamelen, selecteren, ordenen)

- ze te wijzen op signaalwoorden waarmee je de structuur van je tekst duidelijk en herkenbaar kunt maken.
- ze te laten reflecteren op het luisteren (op doel, functie en inhoud)
- * De leraar geeft adequate feedback op taaluitingen van kinderen, door;
 - herhalen in correcte vorm en uitbreiden
 - inbreng van het kind ordenen en af en toe samenvatten
- * De leraar stimuleert de kinderen om gespreksregels toe te passen zoals 'de ander laten uitpraten'.
- * Zij stelt met de kinderen gespreksregels op zoals bij het onderwerp blijven en niet door elkaar praten.
- * Zij bespreekt aanspreekvormen voor bekenden en onbekenden.
- * Zij benoemt gesprekspatronen en ook non-verbale communicatie die zich in een gesprek voordoen en praat hierover met de kinderen.
- * Zij stimuleert kinderen in te gaan op bijdragen van anderen.
- * Zij komt hier regelmatig op de gespreksregels terug, waarbij de regels worden geëvalueerd en bijgesteld/uitgebreid.
- * Zij stimuleert dat kinderen gepaste aanspreekvormen voor bekenden en onbekenden gebruiken.
- * Zij stimuleert kinderen na te denken over het taalgebruik in verschillende contexten.
- * De leraar is zich bewust van haar modelfunctie; dit uit zich bijvoorbeeld door;
 - zelf het goede voorbeeld te geven en een ander aan te kijken bij het praten.
 - voor te doen hoe zij een 'persoonlijk verhaal' vertelt op basis van eigen ervaringen en belevenissen.
 - zelf het goede voorbeeld te geven met betrekking tot de opgestelde gespreksregels
 - voor te doen hoe zij een presentatie voorbereidt
- * De leraar observeert en registreert het mondelinge taalgedrag van kinderen, om op basis daarvan vervolgvacatures te kunnen ontwerpen.

Groep 7 en 8

- * De leraar zorgt voor een veilig en stimulerend klimaat waarin kinderen durven communiceren en graag willen communiceren. Zij zorgt ervoor dat kinderen voldoende gelegenheid tot taalproductie krijgen, door;
 - organisatorische acties als het organiseren van een verhalen- vertelcyclus, de groepssamenstelling in het oog te houden, voorwaarden te scheppen voor samenwerken en samen spelen (bijvoorbeeld materialen aanreiken die kinderen met elkaar in contact brengen, taken voor activiteiten ontwerpen waarin mondelinge uitwisseling noodzakelijk en functioneel is).
 - (samen met de kinderen) geschikte onderwerpen of materialen aan te dragen om over te praten.
 - zelf mee te spelen en daarbij taal uitlokken
 - kinderen te stimuleren hun plannen onder woorden te brengen (ze aanmoedigen te vertellen wat ze willen gaan doen).
- * De leraar schept ruimte voor actieve deelname van kinderen aan gesprekken door;
 - stiltes te laten vallen
 - verbale en non-verbale luisterresponsen te geven
 - niet 'achter elkaar' vragen te stellen en zelf minder te praten
 - zondig open en uitnodigende vragen te stellen
 - af en toe een prikkelende uitspraak te doen.

- * De leraar stimuleert de kwaliteit van de inhoud van wat kinderen zeggen door;
 - door te gaan op de inhoud van wat het kind zegt
 - er samen met het kind achter te komen wat het bedoelt
 - het kind aan te zetten tot nadenken en het gebruik van complexere cognitieve taalfuncties zoals vergelijken, redeneren, concluderen.
- * De leraar organiseert drama-activiteiten. Zij moedigt kinderen aan tot het inzetten van spreekstrategieën en begeleidt ze daarbij indien nodig door met hen in te gaan op;
 - oriënteren op inhoud, doel en publiek
 - plannen (informatie verzamelen, selecteren en ordenen)
 - formuleren, signaalwoorden gebruiken om structuur duidelijk en herkenbaar te maken, eventueel ondersteunend visueel materiaal gebruiken.
 - reflecteren op doel, inhoud, functie en vorm.
- * De leraar geeft adequate feedback op taaluitingen van kinderen door;
 - herhalen in correcte vorm en uitbreiden
 - inbreng van het kind ordenen en af en toe samenvatten.
- * De leraar stimuleert de kinderen om gespreksregels toe te passen zoals 'de ander laten uitpraten'.
- * Zij stelt met de kinderen gespreksregels op zoals bij het onderwerp blijven en niet door elkaar praten.
- * Zij bespreekt aanspreekvormen voor bekenden en onbekenden.
- * Zij benoemt gesprekspatronen en ook non-verbale communicatie die zich in een gesprek voordoen en praat hierover met de kinderen.
- * Zij stimuleert kinderen in te gaan op bijdragen van anderen.
- * Zij komt hier regelmatig terug op de gespreksregels, waarbij de regels worden geëvalueerd en bijgesteld/uitgebreid.
- * Zij stimuleert dat kinderen gepaste aanspreekvormen voor bekenden en onbekenden gebruiken.
- * Zij stimuleert kinderen na te denken over het taalgebruik in verschillende contexten.
- * De leraar praat met de kinderen over interculturele verschillen in taalgebruik. Zij is zich bewust van haar modelfunctie; dit uit zich bijvoorbeeld door;
 - zelf het goede voorbeeld te geven en een ander aan te kijken bij het praten
 - voor te doen hoe zij een 'persoonlijk verhaal' vertelt op basis van eigen ervaringen en belevenissen.
 - door zelf het goede voorbeeld te geven met betrekking tot de opgestelde gespreksregels.
 - voor te doen hoe zij een presentatie voorbereidt.
- * De leraar observeert en registreert het mondelinge taalgedrag van kinderen, om op basis daarvan vervolgvacaties te kunnen ontwerpen.

Kerdoel 3: De leerlingen leren informatie te beoordelen in discussies en in een gesprek dat informatief of opiniërend van karakter is en leren met argumenten te reageren.

Groep 3 en 4

- * De leraar stimuleert dat kinderen hun eigen mening durven geven.
- * Zij organiseert gesprekken in de kleine kring, waarin zij kinderen hun mening laat geven en laat reageren op elkaar.
- * Zij voert meningsgesprekken met de kinderen, bijvoorbeeld over;
 - programma's op radio of televisie

- boeken
- eigen werk en producten van de kinderen
- * Zij geeft daarbij ook haar eigen mening (voorbeeldgedrag)
- * De leraar organiseert regelmatig dialogen waarin kinderen onderling hun mening uitwisselen.
- * Zij voert af en toe een gesprek met de kinderen over tv-programma's, geeft daarbij haar eigen mening (voorbeeldgedrag) en stimuleert dat kinderen hun mening geven.

Groep 5 en 6

- * De leraar stimuleert dat kinderen hun eigen mening durven geven. Zij organiseert gesprekken (klassikaal en in groepjes) waarin zij kinderen hun mening laat geven en laat reageren op elkaar.
- * Zij voert meningsgesprekken met de kinderen bijvoorbeeld over;
 - programma's op radio of televisie
 - boeken
 - eigen werk en producten van de kinderen
- * Zij geeft daarbij ook haar eigen mening (voorbeeldgedrag)
- * De leraar organiseert regelmatig dialogen waarin kinderen onderling hun mening uitwisselen.
- * Zij voert af en toe een gesprek met de kinderen over tv-programma's, geeft daarbij haar eigen mening (voorbeeldgedrag) en stimuleert dat kinderen hun mening geven.
- * De leraar organiseert gesprekken in de grote kring waarin zij kinderen hun mening laat geven en laat reageren op elkaar. Zij organiseert regelmatig gesprekken in kleine groepjes waarin kinderen onderling hun mening uitwisselen.
- * Zij bespreekt of bepaalde uitspraken een mening of een feit zijn en leert kinderen het onderscheid te maken hiertussen. Zij verwoordt zelf regelmatig wat zij van bepaalde uitspraken vindt; of zij het relevant vindt, waar, een mening of een feit.
- * Zij reflecteert kritisch met kinderen op uitspraken. Zij voert af en toe een gesprek met de kinderen over programma's op radio of televisie en reflecteert hier kritisch met de kinderen op.

Groep 7 en 8

- * De leraar stimuleert dat kinderen hun eigen mening durven geven. Zij organiseert gesprekken (klassikaal en in groepjes) waarin zij kinderen hun mening laat geven en laat reageren op elkaar.
- * Zij voert meningsgesprekken met de kinderen, bijvoorbeeld over;
 - programma's op radio of televisie
 - boeken
 - eigen werk en producten van de kinderen
- * Zij geeft daarbij ook haar eigen mening (voorbeeldgedrag).
- * De leraar organiseert regelmatig dialogen waarin kinderen onderling hun mening uitwisselen. Zij voert af en toe een gesprek met de kinderen over tv-programma's, geeft daarbij haar eigen mening (voorbeeldgedrag) en stimuleert dat kinderen hun mening geven.
- * De leraar organiseert gesprekken in de grote kring waarin zij kinderen hun mening laat geven en laat reageren op elkaar. Zij organiseert regelmatig gesprekken in kleine groepjes waarin kinderen onderling hun mening uitwisselen.

* Zij bespreekt of bepaalde uitspraken een mening of een feit zijn en leert kinderen het onderscheid maken hiertussen. Zij verwoordt zelf regelmatig wat zij van bepaalde uitspraken vindt; of zij het niet relevant vindt, waar, een mening of een feit.

* Zij reflecteert kritisch met kinderen op uitspraken. Zij voert af en toe een gesprek met de kinderen over programma's op radio of televisie en reflecteert hier kritisch met de kinderen op.

* De leraar stimuleert dat kinderen een kritische houding ten aanzien van mondelinge uitspraken ontwikkelen, onder andere door zich bepaalde vragen te stellen bij het luisteren. Zij organiseert af en toe klassikale discussies/ debatten" (Tule, mondelinge taalvaardigheid)

De methode Topondernemers groep 3/4

Welke onderdelen van de mondelinge taalvaardigheid zitten al in de methode?

Thema 1 – op vakantie

Kaart 1 (in groepjes): Kinderen voeren gesprekken met elkaar over de vakantie (kerndoel 2). Ze maken een muurkrant over vakantie. (kerndoel 1 – schriftelijk).

Kaart 2 (in groepjes): **kopieerblad**. De kinderen maken een memorie over vakantie.

Kaart 3 (alleen): een reisverslag maken (kerndoel 1 – schriftelijk)

Kaart 4 (in groepjes): kinderen voeren gesprekken over eten (kerndoel 2). Ze maken een muurkrant over eten. (kerndoel 1 – schriftelijk).

Kaart 5 (in groepjes): **kopieerblad**. De kinderen maken het kopieerblad en maken een asiel van lego.

Kaart 6 (in groepjes): **kopieerblad**. De kinderen moeten zonder te praten uitbeelden wat er op het plaatje te zien is.

Kaart 7 (in groepjes): **kopieerblad**. De kinderen voelen het verschil tussen warm, lauw en koud water.

Kaart 8 (alleen): De kinderen verven waar ze graag naartoe willen op schoolreis. Ze bedenken ook hoe je op schoolreis gaat (auto, fiets, bus) en verven dit erbij.

Kaart 9 (alleen): De kinderen verven het huis waar ze willen logeren.

Kaart 10 (alleen): De kinderen maken van ecoline en wasco een bos.

Kaart 11 (alleen): De kinderen zoeken plaatjes op van bergen, bos, strand en zee. Ze maken op een groot papier vier vakken en plakken de plaatjes in de juiste vakken.

Kaart 12 (alleen): De kinderen tekenen een auto van vroeger na.

Kaart 13 (in groepjes): De kinderen maken een kijkdoos van hun slaapplek in de vakantie.

Kaart 14 (alleen): **kopieerblad**. De kinderen maken hun eigen paspoort.

Kaart 15 (in groepjes): spelletje 'ik ga op reis en neem mee...' (kerndoel 1 – mondeling).

Thema 2 – Hier woon ik

Kaart 1 (alleen): De kinderen tekenen hun eigen slaapkamer.

Kaart 2 (in groepjes): de kinderen zoeken vier verschillende bloemen. Ze beantwoorden vragen over de bloemen en tekenen hem na.

Kaart 3 (in groepjes): De kinderen proeven fruit en kruiden met een blinddoek om.

Kaart 4 (in groepjes): **kopieerblad**. Kinderen voeren een gesprek over het huis waarin ze wonen (kerndoel 2). Ze moeten het huis van de ander tekenen (kerndoel 1 – schriftelijk).

Kaart 5 (in groepjes): de kinderen gaan buiten op zoek naar afval. Daarna sorteren ze het afval in de juiste container/bak.

Kaart 6 (alleen): De kinderen tekenen hun droomhuis.

Kaart 7 (in groepjes): **kopieerblad**. De kinderen luisteren naar geluid. Is het hoog of laag.

Kaart 8 (in groepjes): De kinderen maken een kwartet van huisdieren.

Kaart 9 (in groepjes): de kinderen maken een poster over wat ze lekker vinden (kerndoel 1 – schriftelijk).

Kaart 10 (alleen): **kopieerblad**. De kinderen zoeken informatie op over een spin. Daarna maken ze een spin in een spinnenweb.

Kaart 11 (alleen): De kinderen maken zelf een kaart, een envelop en een postzegel. Daarna bezorgen ze de kaart.

Kaart 12 (alleen): de kinderen maken een muurkrant over wat ze zien. (kerndoel 1 – schriftelijk).

Kaart 13 (in groepjes): De kinderen tekenen voorwerpen met de schaduw.

Kaart 14 (alleen): De kinderen bouwen een dorp van K'Nex of LEGO. Daarna strooien ze zand over de blokjes en halen ze de blokjes weg. Nu hebben ze een dorp van boven (plattegrond).

Kaart 15 (alleen): **kopieerblad**. De kinderen tekenen een weg met een zebrapad, stoep, auto's, lopers en fietsers. Ze tekenen ook de verkeersborden erbij die ze kennen.

Thema 3 – wat een verschil

Kaart 1 (alleen): de kinderen maken een aantal vragen over de auto en maken dan een auto van lego.

Kaart 2 (in groepjes): de kinderen kleien groente en fruit. Daarna schrijven ze op wat het fruit kost. Als de klei droog is verven ze het fruit.

Kaart 3 (alleen): de kinderen maken een kijkdoos van hun eigen dierentuin.

Kaart 4 (alleen): de kinderen maken een huis voor een dier en een dier.

Kaart 5 (in groepjes): een kind begeleidt de ander die een blinddoek op heeft (kerndoel 1). Daarna maken ze het **kopieerblad**.

Kaart 6 (alleen): de kinderen zoeken bomen op en bekijken de plaatjes. Ze beschrijven de verschillen. Daarna knutselen ze een eigen boom.

Kaart 7 (in groepjes): de kinderen voeren gesprekken over het bespelen van een instrument (kerndoel 2). De kinderen maken een muurkrant (kerndoel 1 – schriftelijk).

Kaart 8 (in groepjes): de kinderen maken een toneelstuk over school en voeren deze op (kerndoel 2).

Kaart 9 (alleen): **kopieerblad**. De kinderen zoeken de prullenbak op en bekijken het filmpje. Ze maken daarna zelf speelgoed van afval. (kerndoel 1 – schriftelijk).

Kaart 10 (alleen): de kinderen maken een muurkrant over seizoenen (kerndoel 1 – schriftelijk).

Kaart 11 (alleen): **kopieerblad**. De kinderen maken een poster. Aan de ene kant komt ik als baby, aan de andere kant komt ik nu.

Kaart 12 (alleen): **kopieerblad**. De kinderen lezen het verhaal en maken een strip over een zwerver.

Kaart 13 (alleen): de kinderen luisteren naar alles wat ze in de klas horen en schrijven deze dingen op. Ook maken ze hierbij een tekening.

Kaart 14 (alleen): **kopieerblad**. De kinderen lezen het verhaal. Ze maken een voorkant van het boek en tekenen op de achterkant het eigen huis.

Kaart 15 (alleen): de kinderen bedenken hoe een stoplicht eruit ziet en maken een stoplicht.

Thema 4 – een doos op zolder

Kaart 1 (alleen): de kinderen bekijken foto's van vroeger en van nu. de kinderen maken een muurkrant van zichzelf. (kerndoel 1 – schriftelijk).

Kaart 2 (in groepjes): de kinderen maken een toneelstuk over boos en blij (kerndoel 2).

Kaart 3 (alleen): de kinderen maken een trommel.

Kaart 4 (alleen): **kopieerblad**. De kinderen lezen een verhaal en maken er een tekening bij.

Kaart 5 (alleen): de kinderen maken een totempaal. Ze maken vier indianen en bedenken namen voor hen.

Kaart 6 (alleen): de kinderen schrijven een brief aan de koningin over oorlog en vrede en maken er een tekening bij.

Kaart 7 (in groepjes): de kinderen bekijken een monument. Daarna maken ze het monument van de Dam in Amsterdam na van klei.

Kaart 8 (alleen): de kinderen beschrijven wat er anders wordt als het oorlog is. Ze tekenen een stad voor de oorlog en na de oorlog.

Kaart 9 (alleen): de kinderen tekenen bij de volgende woorden een plaatje; vlam, helm, brandweerman, blusser, brandweerauto, ladder, water, bijl en kazerne. Daarna kleien ze een brandweerauto van klei.

Kaart 10 (alleen): de kinderen maken een memoriespel van 8 woorden over politie.

Kaart 11 (alleen): de kinderen maken een speurtocht voor een hond. Het is de bedoeling dat hij alles moet ruiken.

Kaart 12 (alleen): **kopieerblad**. De kinderen schrijven op wat ze niet leuk vinden, wat ze soms leuk en soms niet leuk vinden en wat ze wel leuk vinden. Ze maken bij ieder rondje een tekening.

Kaart 13 (alleen): de kinderen lezen een tekst over een kameleon. Ze bekijken de plaatjes en schrijven een aantal kenmerken van het dier op. Daarna beantwoorden ze nog een aantal vragen over een kameleon en tekenen ze een kameleon.

Kaart 14 (in groepjes): **kopieerblad**. De kinderen knippen de gezichten uit en leggen ze op de kop. Om de beurt pakken de kinderen een kaartje en doen het gezicht op het kaartje na. De ander raad wat hij/zij doet.

Kaart 15 (alleen): de kinderen beschrijven of ze het leuk hebben in de klas en hoe je ervoor kunt zorgen dat het leuk is/ blijft in de klas. Ze maken een boekje met regels voor in de klas.

Thema 5 – de kinderboerderij

Kaart 1 (alleen): de kinderen maken een poster: wat vind je lekker?

Kaart 2 (alleen): de kinderen zoeken een geit op en tekenen een geit na. Daarna schrijven ze de volgende woorden bij de tekening; hoorn, hoef, sik, staart.

Kaart 3 (alleen): de kinderen zoeken pauw op en maken een muurkrant over een pauw (kerndoel 1 – schriftelijk).

Kaart 4 (alleen): de kinderen zoeken winterslaap op en maken een muurkrant van vier dieren die een winterslaap houden. Ook schrijven ze er informatie bij over de dieren. (kerndoel 1 – schriftelijk).

Kaart 5 (alleen): **kopieerblad**. De kinderen zoeken groeien en bekijken een filmpje. De kinderen houden de groei bij van de bonen. Ze schrijven op wat er gebeurt en of ze verschil zien (kerndoel 1 – schriftelijk)

Kaart 6 (alleen): de kinderen zoeken eierschaal op en lezen het verhaal. Daarna schilderen ze een ei, een ei waar een kuiken uit komt en een kuiken.

Kaart 7 (alleen/in groepjes): de kinderen bedenken een fantasiedier en ze tekenen hem. Ook knutselen ze de buik, de poten, de staart en de kop. Daarna tekenen ze de omgeving.

Kaart 8 (in groepjes): de kinderen maken een foto-film.

Kaart 9 (in groepjes): **kopieerblad**. De kinderen bedenken welke dieren in de kinderboerderij horen en welke in het circus.

Kaart 10 (alleen): **kopieerblad**. De kinderen maken een schaap.

Kaart 11 (alleen): de kinderen maken een fantasiedier en tekenen deze. Daarna maken ze hem van klei.

Kaart 12 (alleen): **kopieerblad**. De kinderen kunnen vertellen wat een dierendokter doet en ze kunnen een kijkdoos maken over de dierendokter.

Kaart 13 (alleen): de kinderen tekenen bloemen, een schaap en een lammetje. Ze tekenen ook alles wat er nog meer bij de lente hoort. Ook zoeken ze in tijdschriften naar dingen die bij de lente horen en plakken die erbij.

Kaart 14 (in groepjes): **kopieerblad**. De kinderen doen buiten proefjes.

Kaart 15 (alleen): de kinderen tekenen een boer en kleden hem aan met stof.

Thema 6 – 1 t/m 15

Kaart 1 (in groepjes): de kinderen zoeken de fiets op en bekijken het filmpje. Ze beantwoorden vragen over het filmpje. De kinderen gaan dan naar buiten en tekenen een fiets na. Bij de fiets zetten ze de volgende begrippen; bel, trapper, zadel, stuur en wiel (kerndoel 1 – schriftelijk).

Kaart 2 (in groepjes): de kinderen zoeken twee schoenen, twee sokken en twee handschoenen. Ze zoeken nog meer dingen waar er twee van zijn en plakken dat op het papier.

Kaart 3 (in groepjes): **kopieerblad**. De kinderen lezen een strip en beantwoorden vragen. Daarna maken ze zelf een strip en lezen ze dat aan elkaar voor (kerndoel 2).

Kaart 4 (alleen): de kinderen vertellen over oud en nieuw en kerst. Ze schrijven op welk feest zij leuk vinden en maken een muurkrant over feest. (kerndoel 1 – schriftelijk).

Kaart 5 (alleen): **kopieerblad**. De kinderen maken een vaas met bloemen. Ze schrijven op welke bloemen zij al kennen.

Kaart 6 (alleen): de kinderen schrijven op wat ze graag eten. Ze maken een boekje met daarin alle dagen van de week. Ze schrijven per dag op wat ze dan graag willen eten. Ze tekenen op de achterkant van het boekje gezond eten.

Kaart 7 (alleen): de kinderen maken een strip over zichzelf.

Kaart 8 (alleen): **kopieerblad**. De kinderen bedenken een verhaaltje bij de spin en kleuren de kleurplaat.

Kaart 9 (in groepjes): de kinderen maken met lego drie huizen en geven ze huisnummers. Ze bedenken een naam voor de straat en plakken dit erbij. (kerndoel 2)

Kaart 10 (in groepjes): de kinderen praten eerst met hun mond, daarna proberen ze iets te vertellen met alleen de handen. Ze spellen om de beurt de naam met het handenalfabet. (kerndoel 2).

Kaart 11(alleen): de kinderen zoeken plaatjes van de sport die ze leuk vinden en maken daar een muurkrant over.

Kaart 12 (alleen): de kinderen maken een kalender en maken bij iedere maand een tekening. Ze zetten de eigen verjaardag erbij en misschien die van papa en mama.

Kaart 13 (alleen): de kinderen maken een strip over de trein.

Kaart 14 (in groepjes): de kinderen maken een muurkrant over huizen (kerndoel 1 – schriftelijk).

Kaart 15 (alleen): **kopieerblad**. De kinderen maken een weerkaart.

Thema 7 – met z'n allen

Kaart 1 (alleen): De kinderen maken een stamboom van de familie met foto's van thuis.

Kaart 2 (in groepjes): de kinderen kijken welke spellen opa en oma thuis hebben en welke spullen ze verder nog hebben van vroeger. Ze maken een muurkrant over de spullen van vroeger (kerndoel 1 – schriftelijk).

Kaart 3 (in groepjes): De kinderen tekenen de schaduw van elkaars hoofd.

Kaart 4 (in groepjes): de kinderen hebben een gesprek met elkaar over het houden van vissen (kerndoel 2). Daarna zoeken ze informatie op over vissen. De kinderen maken zelf een vissenkomp.

Kaart 5 (alleen/ in groepjes): De kinderen zoeken informatie op over een huisdier. Ze maken een muurkrant over dit huisdier (kerndoel 1 – schriftelijk).

Kaart 6 (alleen): De kinderen maken een boekje over wat ze op een dag doen (morgen, middag, avond, nacht) en maken hier een tekening bij.

Kaart 7 (alleen): De kinderen bekijken een boek en schrijven een aantal dingen over het boek op. Daarna maken ze een strip over het gaan naar de bibliotheek of naar de bibliobus.

Kaart 8 (alleen/in groepjes): De kinderen maken een tijdbalk en plakken de plaatjes op de juiste plaats in de tijdbalk.

Kaart 9 (in groepjes): De kinderen maken hun eigen speelgoed.

Kaart 10 (in groepjes): de kinderen zoeken informatie op over een zoogdier. De kinderen maken een memoriespel over zoogdieren.

Kaart 11 (alleen): De kinderen bedenken wat je meeneemt als je buiten gaat eten en waar je kunt gaan eten. Ze maken nu zelf een mand met eten.

Kaart 12 (alleen): de kinderen zoeken bladeren en bekijken hoe het blad eruit ziet. Daarna gaan ze de bladeren spatten.

Kaart 13 (in groepjes): de kinderen doen een proefje om aan te tonen dat de vitamine C in fruit zit.

Kaart 14 (alleen): De kinderen zoeken informatie op over klederdracht. Ze maken daarna hun eigen klederdracht.

Kaart 15 (alleen): De kinderen plakken de winkels op en schrijven de namen er bij (groentewinkel, snoepwinkel, supermarkt, kledingwinkel en bakker). Daarna plakken ze de plaatjes bij de juiste winkel.

Thema 8 – niets staat stil

Kaart 1 (alleen): de kinderen maken een vlieger.

Kaart 2 (alleen): de kinderen maken een boot.

Kaart 3 (alleen): de kinderen maken een tol van brooddeeg.

Kaart 4 (in groepjes): de kinderen maken een memorie over hobby's.

Kaart 5 (alleen): De kinderen maken een schilderij naar aanleiding van een verhaal over Juf Blij. Hoe ziet zij eruit denk je?

Kaart 6 (alleen): De kinderen maken een masker van een sterk dier.

Kaart 7 (in groepjes): De kinderen maken hun eigen journaal. Om de beurt vertellen ze het nieuws (kerndoel 2).

Kaart 8 (alleen): de kinderen lezen informatie over kleine beestjes. Ze kiezen er twee uit en verven die op een bruin papier.

Kaart 9 (alleen): de kinderen zoeken informatie op over gezond eten. De kinderen maken een bord met eten. Is het gezond of ongezond?

Kaart 10 (alleen): De kinderen zoeken een bloem en tekenen hem na. Dan zetten ze de goede naam erbij. Ze zaaien zaadjes in de watten en zorgen voor hun eigen plantje.

Kaart 11 (alleen): de kinderen zoeken informatie over sport. Ze zoeken naar sporten die je alleen in de winter kan doen en sporten die je alleen in de zomer kan doen. Ze maken een muurkrant over sporten. (kerndoel 1 – schriftelijk).

Kaart 12 (in groepjes): de kinderen lezen een verhaal over een slak, haas en schildpad. Ze maken daarna een muurkrant over de haas en de schildpad.

Kaart 13 (alleen): de kinderen bedenken wat ze kunnen doen in de speeltuin en wat ze het leukste vinden in de speeltuin. Daarna bouwen ze de eigen speeltuin met K'Nex of LEGO.

Kaart 14 (in groepjes): Samen bedenk je een verhaal en maak je van het verhaal een poppenspel. (kerndoel 2).

Kaart 15 (alleen): de kinderen maken een muurkrant over dag en nacht (kerndoel 1 – schriftelijk).

Thema 9 – langs de waterkant

Kaart 1 (in groepjes): de kinderen proeven zoet en zout water. Daarna vergelijken ze snoepjes met het zoete water.

Kaart 2 (alleen): de kinderen bedenken waar ze zichzelf mee kunnen wassen. Ze zoeken plaatjes op en maken een muurkrant (kerndoel 1 – schriftelijk).

Kaart 3 (in groepjes): de kinderen zoeken informatie op over watersporten. Ze maken een muurkrant over watersporten (kerndoel 1 – schriftelijk).

Kaart 4 (alleen): de kinderen zoeken informatie op over een vis. Ze gaan daarna een vis verven.

Kaart 5 (alleen): de kinderen zoeken informatie op over een kikker. Ze leren hoe een kikker groeit en proberen dat na te maken met klei. Ook plakken ze de groeifasen van de kikker in de juiste volgorde op een papier.

Kaart 6 (alleen): de kinderen meten hoe hoog het water in vloeibare vorm staat. Dan stoppen ze het bekertje in de vriezer en kijken hoe hoog het water nu staat in vaste vorm.

Ondertussen maken ze een ijskristal.

Kaart 7 (alleen): de kinderen leggen dingen in het water en kijken of het blijft drijven of dat het zinkt.

Kaart 8 (in groepjes): de kinderen voeren een gesprek over wat: waar gebruik je het voor en hoe kun je minder water gebruiken. (kerndoel 2).

Kaart 9 (alleen): de kinderen zoeken informatie op over regen. De kinderen verven de regen.

Kaart 10 (in groepjes): muziek maken met glazen water (steeds minder water). Probeer een liedje te spelen op de glazen.

Kaart 11 (alleen): de kinderen kijken in een spiegel en tekenen zichzelf.

Kaart 12 (in groepjes): de kinderen bedenken een toneelstuk over het leven op een eiland en voeren deze op. (kerndoel 2).

Kaart 13 (alleen): de kinderen maken het water vies en gaan het daarna filteren.

Kaart 14 (alleen): de kinderen zoeken informatie op over water. De kinderen maken een boekje en hebben op iedere bladzijde beschreven wat er met het water gebeurt.

Kaart 15 (alleen): de kinderen lezen een verhaal. Daarna proberen ze met water en een borstel een hemd schoon te krijgen.

Thema 10 – wie ben ik

Kaart 1 (in groepjes): een van de kinderen heeft een blinddoek om. De andere pakt twee kaartjes van de stapel en wrijft de twee dingen die daarop staan tegen elkaar aan. Wat hoort het ene kind?

Kaart 2 (in groepjes): een van de kinderen heeft een blinddoek om. De ander wijst de weg (kerndoel 2). Daarna maken de kinderen een bril voor zichzelf.

Kaart 3 (in groepjes): de kinderen zoeken buiten dingen die verschillend aanvoelen. Ze plakken deze dingen op een poster en schrijven erbij hoe het voelt.

Kaart 4 (in groepjes): de kinderen zoeken informatie over geurtjes. Ze zoeken in de klas en buiten drie dingen die ruiken.

Kaart 5 (alleen): de kinderen bedenken 5 snoepjes die ze lekker vinden. Ze maken deze snoepjes van klei. Ze maken een snoepzak om de snoepjes in te doen.

Kaart 6 (in groepjes): de kinderen schrijven op wat een dokter doet en bedenken samen een toneelstukje over een dokter. Ze voeren dit toneelstukje op (kerndoel 2).

Kaart 7 (alleen): de kinderen kijken in de spiegel en proberen hun mond met tanden erin te tekenen. Ze maken twee kiezen (rood en groen) en plakken daar gezond en ongezond eten bij.

Kaart 8 (alleen): de kinderen maken een masker.

Kaart 9 (alleen): de kinderen bedenken waar ze graag heen willen op vakantie. Ze maken een strip van zichzelf op vakantie.

Kaart 10 (alleen): de kinderen beantwoorden vragen over zichzelf. Ze meten daarna dingen met een strook.

Kaart 11 (alleen): de kinderen zoeken een plaatje van een baby. Wat is het verschil met nu? Teken jezelf als papa of mama of als opa of oma.

Kaart 12 (alleen): de kinderen maken een geboortekaartje.

Kaart 13 (in groepjes): de kinderen lezen een verhaal over een magneet. Ze ontdekken welke materialen aan de magneet blijft 'plakken' en welke materialen los laten. En ze maken zelf een magneet.

Kaart 14 (alleen): de kinderen verven hoe het was in groep 2 en ze verven hoe het nu is.

Kaart 15 (alleen): de kinderen beantwoorden vragen over het zwemmen. Ze maken een muurkrant over zwemmende dieren (kerndoel 1 – schriftelijk).

Thema 11 – de wereld om mij heen

Kaart 1 (alleen): De kinderen tekenen in een apart vak: de brief in de brievenbus, de brief naar het postkantoor, de brief naar de postbode en de brief in de brievenbus.

Kaart 2 (in groepjes): de kinderen maken een krant.

Kaart 3 (in groepjes): de kinderen proberen verschillende materialen om te horen of het hard of zacht klinkt.

Kaart 4 (in groepjes): de kinderen maken een telefoon van blikjes.

Kaart 5 (alleen): de kinderen maken een geheimschrift. Ze maken daarna een naamkaart met aan de ene kant de naam normaal en aan de andere kant de naam in geheimschrift.

Kaart 6 (alleen): de kinderen maken een muurkrant over wat ze later willen worden.

Kaart 7 (alleen): de kinderen lezen het verhaal over de lamp. De kinderen maken een olielampje van klei.

Kaart 8 (alleen): de kinderen kunnen de plaatjes die in een stopcontact horen bij elkaar leggen.

Kaart 9 (alleen): de kinderen maken een klok en zetten hem op één uur.

Kaart 10 (alleen): de kinderen schrijven op het stencil de onderdelen van de computer. Dan zoeken ze informatie op en kijken ze of het klopt. Maak een tekening van een computer met paint.

Kaart 11 (alleen): de kinderen weten het verschil tussen slordig en netjes.

Kaart 12 (alleen): de kinderen zoeken informatie op over lawaai. Ze kunnen vertellen wat het meeste lawaai maakt en wat het minste. Ze tekenen iets wat een zacht geluid, hard geluid en mooi geluid maakt.

Kaart 13 (in groepjes): de kinderen maken foto's, printen ze uit en plakken ze op gekleurd papier.

Kaart 14 (in groepjes): de kinderen maken een winkel en materialen die ze in de winkel verkopen.

Kaart 15 (in groepjes): de kinderen bekijken materialen met een verrekijker en een vergrootglas en tekenen deze.

Thema 12 – hup Holland hup

Kaart 1 (alleen): de kinderen maken het stencil. Ze kleuren wat er bij oranje hoort en wat er bij de zee hoort. De kinderen verdiepen zich in het oranje boven van Nederland.

Kaart 2 (in groepjes): de kinderen zoeken informatie op over een molen. Ze maken nu een molen van K'Nex of LEGO.

Kaart 3 (in groepjes): de kinderen zoeken informatie op over vliegen. De kinderen vouwen een vliegtuigje.

Kaart 4 (in groepjes): de kinderen leren dat mensen uit andere landen er soms verschillend uit zien.

Kaart 5 (alleen): de kinderen maken een wipwap en testen hem uit.

Kaart 6 (in groepjes): de kinderen zoeken informatie op over de koningin en maken hier een muurkrant over (kerndoel 1 – schriftelijk).

Kaart 7 (alleen): de kinderen zoeken informatie op over Madurodam. Ze maken met LEGO één plaatje na.

Kaart 8 (alleen): de kinderen zoeken informatie op over Amsterdam. Ze schrijven een verhaal wat ze leuk vinden in de stad en wat ze minder leuk vinden in de stad (kerndoel 3).

Kaart 9 (alleen): de kinderen zoeken informatie over vlaggen. Ze kleuren de Nederlandse vlag en weten wanneer de vlag uit hangt. Ook zoeken ze de vlag van België en Duitsland op. Ze maken nu een eigen vlag.

Kaart 10 (alleen): de kinderen zoeken informatie over de koe. Ze tekenen een koe en plakken plaatjes van de koe erbij. Ook schrijven ze op wat ze al weten over de koe.

Kaart 11 (in groepjes): de kinderen meten de temperatuur. Ze maken een regenmeter en testen hem uit.

Kaart 12 (alleen): de kinderen bouwen zelf een dam.

Kaart 13 (in groepjes): de kinderen maken Nederland in het klein met de verschillende grondsoorten die er zijn.

Kaart 14 (in groepjes): de kinderen maken een ganzenbord over Nederland.

Kaart 15 (alleen): de kinderen bekijken hun schoenen en tekenen hem op het papier. Ze maken van die schoen een tekening.

De methode topondernemers groep 5/6

Welke onderdelen zitten er al in de methode?

Thema 1 – reizen

Kaart 1 (groepje): De kinderen zoeken informatie op over Schiphol en beantwoorden een aantal vragen over Schiphol. Daarna kruipen ze in de rol van gids en schrijven ze op wat ze over Schiphol willen vertellen en wat ze willen laten zien.

Kaart 2 (groepje): De kinderen zoeken plaatjes over waar ze naartoe willen als ze een dagje weg gaan. De kinderen zoeken in de atlas op waar deze plaats ligt en zoeken de snelste manier om er te komen. Daarna maken ze een collage van het dagje weg en daarbij denken ze ook aan de dingen die je nodig hebt als je een dagje weg gaat. Ze presenteren het aan de rest van de klas (kerndoel 2).

Kaart 3 (groepje): De kinderen zoeken informatie over de scheepvaart van vroeger en bekijken specifiek welke soort boten er toen waren. De kinderen maken een muurkrant van schepen (kerndoel 1 – schriftelijk).

Kaart 4 (groepje): De kinderen schrijven een brief. Ze kijken op de brievenbus hoe laat deze geleegd wordt en bekijken dan door wie. Ze vragen de postbode wat er nu gebeurt met de brief. De kinderen zoeken op hoe dat vroeger ging. Ze maken een tijdbalk en laten bij verschillende jaartallen zien hoe toen de post werd bezorgd.

Kaart 5 (groepje): De kinderen kiezen een cultuur waar ze meer over willen weten. Ze proberen in contact te komen met iemand uit die cultuur. Ze maken een muurkrant. Op de ene kant komt onze cultuur en op de andere kant komt de cultuur die ze hebben uitgekozen.

Kaart 6 (alleen): De kinderen maken een plattegrond van de schoolomgeving. Ze tekenen op de kaart de routes die ze fietsen van huis naar school. Ze maken een verkeersbord die de weg veiliger kan maken.

Kaart 7 (tweetal): De kinderen maken een verslag over de verzorging van de huid. Ook zoeken ze uit hoe je bij drie verschillende weertypen en seizoenen je huid het beste kunt beschermen.

Kaart 8 (tweetal): De kinderen maken een verhaal of een strip over het leven in 2016.

Kaart 9 (tweetal): De kinderen zoeken informatie over verhuizen en schrijven hierover een verslag.

Kaart 10 (tweetal) : De kinderen zoeken informatie over het verkeer. Ze schrijven twee verhalen over het verkeer (vroeger en toekomst).

Kaart 11 (tweetal) : De kinderen zoeken uit waar ze naartoe willen op schoolreisje. Ze vertellen hoe ze er het beste kunnen komen en wat je ervoor nodig hebt. Ook maken ze een prijsopgave.

Kaart 12 (alleen): De kinderen interviewen een bekende die ouder is dan 60 over de vakantie en vertellen wat ze vinden over het reizen van vroeger. Ze maken hier een verslag van.

Kaart 13 (alleen): De kinderen kiezen een land waar ze graag naartoe willen op vakantie. Over dit land zoeken ze informatie op en ze vertellen waarom ze naar dit land toe willen op vakantie.

Kaart 14 (alleen): De kinderen zoeken een route op, op de routeplanner. Ze kopiëren de kaart van Nederland en tekenen de route die je moet rijden erin.

Kaart 15 (alleen): De kinderen zoeken informatie op over vervoersmiddelen. De kinderen maken een verhaal over de bestuurder van dat vervoersmiddel en vertellen waar ze geweest zijn.

Thema 2 – de wereld in het klein

Kaart 1 (groepje): De kinderen benoemen waar de verschillende grondsoorten van Nederland liggen.

Kaart 2 (groepje): De kinderen zoeken het kleinste land op.

Kaart 3 (groepje): De kinderen zoeken in de sloot naar insecten en zoeken uit wat voor insecten het zijn. Ze zoeken informatie over de insecten. Ze maken een kijkdoos met de insecten en presenteren deze aan de klas (kerndoel 2).

Kaart 4 (groepje): De kinderen zoeken informatie over paddenstoelen. De kinderen praten in groepjes over paddenstoelen (kerndoel 2). De kinderen tekenen de groei van de paddenstoel.

Kaart 5 (groepje): De kinderen zoeken informatie over luizen. Ze maken een informatieboekje over luizen.

Kaart 6 (tweetal): De kinderen zoeken informatie over tijd. Ze maken zelf een zonnewijzer. Vertel aan elkaar hoe de zonnewijzer werkt (kerndoel 2).

Kaart 7 (tweetal): De kinderen maken een flessentuin.

Kaart 8 (tweetal): De kinderen zoeken informatie op over mieren. Ze maken een muurkrant over mieren (kerndoel 1 – schriftelijk).

Kaart 9 (tweetal): De kinderen zoeken informatie over de kip en het ei. De kinderen schrijven een verhaal over de informatie en maken er een informatieboekje van.

Kaart 10 (tweetal): De kinderen maken het werkblad en weten daarna hoe je kunt horen.

Kaart 11 (tweetal): De kinderen maken een werkstuk over geld. Ze zoeken daarbij de geschiedenis van geld op en beschrijven het geld dat we nu gebruiken.

Kaart 12 (alleen): De kinderen zoeken informatie op over astma.

Kaart 13 (alleen): De kinderen zoeken informatie op over spinnen. De kinderen tekenen een web en een spin. Ze schrijven de gevonden informatie erbij.

Kaart 14 (alleen): De kinderen tekenen het klaslokaal als een plattegrond.

Kaart 15 (alleen): De kinderen zoeken informatie op over slakken en geven een presentatie over slakken aan de klasgenootjes (kerndoel 2).

Thema 3 – de derde wereld

Kaart 1 (groepje): De kinderen maken een muurkrant over Kenia (kerndoel 1 – schriftelijk).

Kaart 2 (groepje): De kinderen kiezen een Nederlands en een buitenlands gerecht en maken hier een kookboek van. Ze praten met elkaar over de verschillen (kerndoel 2).

Kaart 3 (groepje): De kinderen kiezen een hulporganisatie en bedenken een plan om geld in te zamelen voor deze organisatie. De kinderen maken hier een poster van en vertellen de rest van de klas over de actie (kerndoel 2).

Kaart 4 (groepje): De kinderen zoeken informatie over het Leger des Heils. De kinderen maken hier een muurkrant van (kerndoel 1 – schriftelijk).

Kaart 5 (groepje): De kinderen zoeken plaatjes van kinderen uit Afrikaanse landen op. Ze geven een modeshow waarin ze duidelijk de verschillen tussen de kleding uit Afrika en de kleding van ons laten zien (kerndoel 2).

Kaart 6 (tweetal): De kinderen zoeken informatie over huizen uit verschillende landen. Ze maken hier een muurkrant van (kerndoel 1 – schriftelijk).

Kaart 7 (tweetal): De kinderen maken een muurkrant over Unicef en de kinderrechten (kerndoel 1 – schriftelijk).

Kaart 8 (tweetal): De kinderen maken een verslag over Max Havelaar producten.

Kaart 9 (tweetal): De kinderen zoeken informatie over een Djembé. Daarna maken ze zelf een Djembé.

Kaart 10 (tweetal): De kinderen zoeken informatie over de giraffe en de savanne. Ze schrijven een verslag over de giraffe en maken een muurkrant over de savanne.

Kaart 11 (tweetal): De kinderen zoeken informatie over een organisatie waarbij je kinderen kunt sponsoren. Ze maken van alle informatie een presentatie (kerndoel 2).

Kaart 12 (groepje): De kinderen zoeken informatie over apen. Ze maken een muurkrant met een aap uit Nederland en een aap uit een ander land (kerndoel 1 – schriftelijk).

Kaart 13 (alleen): De kinderen maken een lijst met wat ze iedere dag gebruiken. Ze bedenken wat ze niet kunnen missen en maken een poster met aan de ene kant de kinderen die ze niet kunnen missen en aan de andere kant dingen om mensen in ontwikkelingslanden te helpen.

Kaart 14 (alleen): De kinderen zoeken informatie over dieren die je kunt tegenkomen in Afrika. Ze maken hier een muurkrant over (kerndoel 1 – schriftelijk).

Kaart 15 (alleen): De kinderen maken een presentatie over het Rode Kruis (kerndoel 2).

Thema 4 – oorlog en vrede

Kaart 1 (groepje): De kinderen zoeken informatie op over een kasteel. Ze zoeken een lege kaart van Nederland en kruisen aan waar je kastelen kunt vinden. Daarna bouwen ze een kasteel na.

Kaart 2 (groepje): De kinderen maken een muurkrant over het leger (kerndoel 1 – schriftelijk).

Kaart 3 (groepje): De kinderen zoeken informatie over pesten. Ze schrijven een verhaal over pesten.

Kaart 4 (groepje): De kinderen zoeken informatie over de politie. De kinderen maken een muurkrant over de politie (kerndoel 1 – schriftelijk).

Kaart 5 (groepje): De kinderen zoeken plaatjes van monumenten. De kinderen bekijken een monument in de omgeving. Ze maken zelf monumenten van klei en maken hier een tentoonstelling van.

kaart 6 (tweetal): De kinderen maken een collage over hommels.

Kaart 7 (tweetal): De kinderen maken een tijdbalk over de Tweede Wereldoorlog met plaatjes over belangrijke gebeurtenissen tijdens deze oorlog.

Kaart 8 (tweetal): De kinderen zoeken informatie over de gouden eeuw.

Kaart 9 (tweetal): De kinderen beantwoorden vragen over mieren, katten, nijlpaarden en pinguïns.

Kaart 10 (tweetal): De kinderen spelen het spel stratego.

Kaart 11 (alleen): De kinderen zoeken buiten sporen in het zand en tekenen ze na. De kinderen maken daarna een plaat van het bos. Ze zoeken plaatjes van de dieren die je kunt tegenkomen en de sporen die je kunt vinden.

Kaart 12 (alleen): De kinderen zoeken informatie over kinderen die de oorlog hebben meegemaakt. Ze schrijven een verslag over hoe ze vrolijk worden en voeren het uit.

Kaart 13 (alleen): De kinderen schrijven een artikel over de oorlogen die op dit moment gevoerd worden.

Kaart 14 (alleen): De kinderen zoeken 10 dieren op internet. De kinderen maken over deze dieren een verslag.

Kaart 15 (alleen): De kinderen zoeken informatie over duiven en maken een werkstuk over de duif.

Thema 5 – de boerderij

Kaart 1 (groepje): De kinderen bekijken hoe een boerderij en huizen er in de prehistorie uitzagen. Ze maken een maquette van de prehistorische boerderij.

Kaart 2 (groepje): De kinderen zoeken informatie over koeien. Ze maken hier een collage van.

Kaart 3 (groepje): De kinderen zoeken informatie over gewassen, het jaar rond. Ze maken een kalender met daarop wanneer aardappelen, tarwe, gerst en suikerbieten worden geplant en geoogst.

Kaart 4 (groepje): De kinderen gaan op bezoek bij een boerderij en vragen daar naar de machines die gebruikt worden op de boerderij(kerndoel 2). Ze schrijven van 4 machines een verhaal. Ze plakken deze verhalen bij elkaar op een muurkrant. Ook bedenken ze een nieuwe machine voor de boer en plakken die erbij.

Kaart 5 (tweetal): De kinderen zoeken informatie over het maken van kaas. Ze maken een muurkrant met daarop het proces van melk tot kaas (kerndoel 1 – schriftelijk).

Kaart 6 (tweetal): De kinderen zoeken informatie over een manege, kinderboerderij en zorgboerderij. Ze maken een grote muurkrant van de gevonden informatie (kerndoel 1 – schriftelijk).

Kaart 7 (tweetal): De kinderen zoeken informatie op over maïs. Ze schrijven een verhaal over maïs. Daarna gaan ze zelf maïsplanten kweken.

Kaart 8 (tweetal): De kinderen interviewen iemand die een boerderij heeft (kerndoel 2). Ze proberen er zo achter te komen van wie de boerderij allemaal geweest is.

Kaart 9 (tweetal): De kinderen vertellen of ze graag boer willen zijn en waarom wel of niet (kerndoel 3). Daarna interviewen ze een boer en maken daar een verslag van (kerndoel 1 – schriftelijk en kerndoel 2). Ze beantwoorden nu nog eens de vraag of ze boer willen worden.

Kaart 10 (tweetal): De kinderen maken een tekening van de binnenkant van een aardappel en een ui. Ze schrijven ook de verschillen op in geur en gevoel. Ze weten aan het eind het verschil tussen een bol en een knol.

Kaart 11 (alleen): De kinderen zoeken informatie over brood op. Ze schrijven de ingrediënten op en tekenen hoe het lekkerste brood eruit ziet en welke ingrediënten erin zitten.

Kaart 12 (alleen): De kinderen zoeken op een kaart van Nederland op waar een melkveehouderij het beste kan wonen. En ze maken een tekening van een melkveehouderij.

Kaart 13 (alleen): De kinderen bedenken welk dier ze als huisdier willen houden. Ze maken daarna een werkstuk over een huisdier naar keuze.

Kaart 14 (alleen): De kinderen zoeken informatie over boeren van vroeger. Ze maken een poster van hun museum van vroeger en schrijven erbij wat er allemaal te zien is.

Kaart 15 (alleen): De kinderen maken tekeningen van vier verschillende gewassen. Ze schrijven de kenmerken van het gewas erbij. Ze bekijken een aar van heel dichtbij en tekenen en proeven hem. Ze schrijven over rijst, gierst en maïs nog een stukje informatie en stoppen alles in een snelhechter.

Thema 6 – van A tot Z

Kaart 1 (groepje): De kinderen zoeken op wat biotoop is. De ene helft van het groepje zoekt informatie op over woestijnen en maken het werkblad. De andere helft van de groep zoekt informatie op dieren in de peel. De kinderen voegen de groep samen en maken een tabel over de verschillende biotopen.

Kaart 2 (groepje): De kinderen zoeken per seizoen informatie op. Ze maken voor ieder seizoen een tekening waarin je de kenmerken van het seizoen duidelijk kunt zien.

Kaart 3 (groepje): De kinderen houden een modeshow (kerndoel 2).

Kaart 4 (groepje): De kinderen voeren de proefjes van het werkblad uit over hoe iets kan drijven.

Kaart 5 (groepje): De kinderen zoeken informatie over zintuigen. Daarna gaan ze proefjes doen over dit zintuig.

Kaart 6 (tweetal): De kinderen maken een memory van verschillende steden in Europa (hoofdstad bij land zoeken).

Kaart 7 (tweetal): De kinderen zoeken informatie over dienstverleners. Daarna tekenen ze een kantoorgebouw en tekenen ze de dienstverleners erin.

Kaart 8 (tweetal): De kinderen doen de proefjes van het werkblad over de eigenschappen van kristallen.

Kaart 9 (tweetal): De kinderen tekenen de verschillende grondsoorten van Nederland op de kaart. Ze maken ook een legenda bij de kaart.

Kaart 10 (tweetal): De kinderen bouwen een eigen speeltuin. Dat doen ze door een maquette te maken.

Kaart 11 (alleen): De kinderen houden een presentatie over het weer en de seizoenen (kerndoel 2).

Kaart 12 (alleen): De kinderen voeren de proefjes uit over veerkracht en luchtdruk.

Kaart 13 (alleen): De kinderen zoeken informatie over de Vikingen. De kinderen schrijven en verhaal over als zij in de tijd van de Vikingen leefden.

Kaart 14 (alleen): De kinderen zoeken de rivieren op in de atlas en tekenen deze op het werkblad en zetten de namen erbij. Ze schrijven ook op door welke landen de rivieren stromen.

Kaart 15 (alleen): De kinderen zoeken informatie over klassieke muziek. Ze kiezen één stuk uit en beschrijven wat ze er mooi aan vinden. De kinderen zoeken informatie op over de componist. De kinderen maken een poster over het muziekstuk dat ze hebben geluisterd.

Thema 7 – ik, jij, wij

Kaart 1 (groepje): De kinderen spelen een spel. Van te voren bedenken ze met elkaar hoe ze het spel gezellig kunnen spelen en het gezellig kunnen houden. Na het spelen reflecteren ze hierop (kerndoel 2).

Kaart 2 (groepje): De kinderen maken een woordveld van de stad. De kinderen bedenken hoe de stad er in 2050 uit ziet. Ze bouwen de stad van 2050.

Kaart 3 (groepje): De kinderen maken een Romeinse stad. Ze maken eerst een plattegrond. Ze schrijven een kort verhaaltje bij de gebouwen.

Kaart 4 (groepje): De kinderen zoeken informatie op over kastelen en het leven in een kasteel. Ze maken een plattegrond van het Middeleeuwse kasteel. Ze maken daarna een eigen kasteel.

Kaart 5 (tweetal): De kinderen maken een muurkrant over verschillende soorten huizen in Nederland (kerndoel 1 – schriftelijk).

Kaart 6 (tweetal): De kinderen zoeken informatie over de prehistorie. De kinderen maken hier een werkstuk van.

Kaart 7 (tweetal): De kinderen zoeken informatie over afval en afvalverwerking en maken het werkblad.

Kaart 8 (tweetal): De kinderen beantwoorden vragen over hun eigen godsdienst. Daarna interviewen ze een ander over de godsdienst (kerndoel 2).

Kaart 9 (tweetal): De kinderen vragen aan de ouders of grootouders welke regels er op school waren. Ze bekijken welke regels er nu op school gelden. Ze maken een tijdlijn op een poster en schrijven daarbij de regels, maar ook het schoolgebouw.

Kaart 10 (tweetal): De kinderen zoeken informatie over eten in de Middeleeuwen. De kinderen delen een papier in tweeën en plakken plaatjes van de middeleeuwen aan de ene kant en plaatjes van nu aan de andere kant.

Kaart 11 (alleen): De kinderen beschrijven de rages. En maken een verslag over rages.

Kaart 12 (alleen): De kinderen nemen foto's mee van hun ouders en grootouders en van zichzelf. Ze vergelijken de foto's met de foto's van zichzelf. Ze beschrijven op wie ze het meest lijken qua uiterlijk en qua innerlijk.

Kaart 13 (alleen): De kinderen zoeken informatie over de Orang-Oetan. Ze maken hier een muurkrant over (kerndoel 1 – schriftelijk).

Kaart 14 (alleen): De kinderen leren over een voedselketen. Ze maken een eigen voedselketen.

Kaart 15 (alleen): De kinderen kiezen een beroep en zoeken zoveel mogelijk informatie op over dat beroep.

Thema 8 – sport en ontspanning

Kaart 1 (groepje): De kinderen zoeken informatie op over de verschillende manieren van dansen. Ze kiezen een dans uit en maken een dans. Ze schrijven een verhaal over het land waar de dans vandaan komt. Ze voeren de dans op aan de klasgenootjes.

Kaart 2 (groepje): De kinderen houden een interview met opa of oma (kerndoel 2). Daarna houden ze een interview met vader of moeder (kerndoel 2). Ze maken een tijdbalk en geven aan wanneer ze op school zaten.

Kaart 3 (groepje): De kinderen maken een goede maaltijd voor de klas. Daarbij maken ze gebruik van de voedingswijzer.

Kaart 4 (groepje): De kinderen zoeken mensen uit de buurt en onderzoeken hoe sportief de mensen zijn (kerndoel 2). Ze verwerken de antwoorden in een verslag (kerndoel 1 – schriftelijk).

Kaart 5 (tweetal): De kinderen bereiden een interview voor aan een trainer of speler van een sport. Ze proberen om de trainer te interviewen. Ze maken hiervan een verslag (kerndoel 1 – schriftelijk).

Kaart 6 (tweetal): De kinderen zoeken uit wat er allemaal in een EHBO-doos zit. De kinderen doen bij elkaar een mitella om. Ze schrijven een verslag over de EHBO-doos.

Kaart 7 (tweetal): De kinderen maken een lijstje van parken om naartoe te gaan. Ze geven met een rode stip op de kaart van Nederland aan waar de parken zich bevinden.

Kaart 8 (tweetal): De kinderen zoeken informatie op over het Wilhelmus. Ze maken hier een verslag van. Daarna bedenken ze zelf een tekst op de melodie van het Wilhelmus en zingen dit voor de klas.

Kaart 9 (tweetal): De kinderen maken een kwartetspel over verschillende sporten.

Kaart 10 (tweetal): De kinderen leren over het geraamte van de mens.

Kaart 11 (tweetal): De kinderen weten wat er gebeurt als je slaapt.

Kaart 12 (tweetal): De kinderen bouwen een brug van papier.

Kaart 13 (alleen): De kinderen zoeken informatie over dieren. Ze zoeken 5 snelle dieren en 5 langzame dieren. Ze schrijven elk dier in een overzicht.

Kaart 14 (alleen): De kinderen zoeken uit wat ze kunnen doen op de Olympische Spelen.

Kaart 15 (alleen): De kinderen zoeken een instrument op. Ze maken een spreekbeurt over het instrument en houden de spreekbeurt voor de klas (kerndoel 2).

Thema 9 – water, aarde, lucht en vuur

Kaart 1 (groepje): De kinderen zoeken informatie op over de watersnoodramp. Ze bouwen dit in het klein na en bekijken hoe de watersnoodramp heeft kunnen gebeuren.

Kaart 2 (groepje): De kinderen zoeken informatie over de polders. De kinderen maken twee grote tekeningen van Nederland (vroeger en nu). Ze maken een uitlegplaat over een polder.

Kaart 3 (groepje): De kinderen ontdekken dat sommige dingen drijven en andere dingen niet en ze weten ook waarom.

Kaart 4 (groepje): De kinderen maken het werkblad en ontdekken zo een heleboel over water.

Kaart 5 (groepje): De kinderen weten hoe een diamant eruit ziet. Ze proberen met een zeepsteen en een vijl zelf een diamant te maken.

Kaart 6 (tweetal): De kinderen maken een informatieblad over sluizen.

Kaart 7 (tweetal): De kinderen zoeken informatie op over aardbevingen. Ze schrijven een artikel over aardbevingen voor in de krant.

Kaart 8 (tweetal): De kinderen zoeken informatie op over koraal en beantwoorden met die informatie de vragen van het werkblad. Daarna schrijven ze een verslag over koraal.

Kaart 9 (tweetal): De kinderen maken een blad met uitleg waarom de Rotterdamse Haven een poort van Europa is.

Kaart 10 (tweetal): De kinderen zoeken informatie over de verschillende manieren van zout winnen. En ze zoeken op wat je allemaal met zout kunt doen.

Kaart 11 (tweetal): De kinderen maken een windwijzer. De kinderen kijken 5 dagen waar de wind vandaan komt en maken daar een verslag van.

Kaart 12 (tweetal): De kinderen maken 3 collages over dieren (één voor onder de grond, één voor in het water, één voor door de lucht).

Kaart 13 (alleen): De kinderen zoeken de woorden sloot, beek, rivier en kanaal op. Ze zoeken één uit en tekenen deze.

Kaart 14 (alleen): De kinderen zoeken informatie over onweer. Ze schrijven belangrijke weetjes op.

Kaart 15 (alleen): De kinderen schrijven een verhaal over een waterdruppel. Ze schrijven het verhaal alsof zij de waterdruppel zijn.

Thema 10 – Vlinders in je buik

Kaart 1 (groepje): De kinderen bedenken vragen over verkering en trouwen van vroeger. Ze houden een interview met ouders of grootouders (kerndoel 2). Ze maken hier een boekje van.

Kaart 2 (groepje): De kinderen maken een uitlegplaat over het lichaam. Ze presenteren deze aan de klas (kerndoel 2).

Kaart 3 (groepje): De kinderen praten met elkaar over leuke plaatsen in Nederland (kerndoel 2). Ze maken een grote landkaart van Nederland en tekenen daar de plaatsen op. Ze maken van één van de plaatsen een ansichtkaart. En ze zoeken één plaats in het buitenland daar maken ze ook een ansichtkaart van.

Kaart 4 (groepje): De kinderen zoeken informatie op over vlinders. De kinderen tekenen de verandering van ei naar vlinder.

Kaart 5 (tweetal): De kinderen maken de proefjes en leren zo meer over onweer.

Kaart 6 (tweetal): De kinderen schrijven dingen op over baby's. De kinderen vergelijken de verschillende fasen die zij al baby hebben meegemaakt. Daarna maken ze een verslag over baby's en zwangerschap.

Kaart 7 (tweetal): De kinderen voeren de proefjes uit over aantrekken en afstoten.

Kaart 8 (tweetal): De kinderen zoeken informatie over de koninklijke bruiloft van koning Willem Alexander en koningin Maxima. Ze maken hier een muurkrant van (kerndoel 1 – schriftelijk).

Kaart 9 (tweetal): De kinderen zoeken in de buurt een nestkast. Ze zoeken informatie over broedende vogels en maken hier een muurkrant over (kerndoel 1 – schriftelijk).

Kaart 10 (tweetal): De kinderen onderzoeken de weg van de bloemen tot de winkel door naar een bloemenwinkel te gaan. Ze schrijven hier een kort verslag over. Ze tekenen op de kaart van Nederland de weg van de bloemen naar de winkel.

Kaart 11 (alleen): De kinderen zoeken twee gedichten op. Ze maken een gedicht over de plaats waar ze wonen (na het zoeken van informatie over deze plaats). Ze lezen het gedicht voor aan de klas (kerndoel 2).

Kaart 12 (alleen): De kinderen weten wat ze moeten doen bij brand. Ze kijken in de school of er ergens iets hangt wat ze moeten doen bij brand. Ze leggen aan de klas uit wat ze moeten doen bij brand (kerndoel 2).

Kaart 13 (alleen): De kinderen zoeken informatie over de zijderups en maken hier een verslag van.

Kaart 14 (alleen): De kinderen zoeken informatie over vlinders. Ze maken hiervan een collage.

Kaart 15 (alleen): De kinderen zoeken informatie over de lente. Ze maken een boekje over de lente. En schrijven daarbij een verhaal.

Thema 11 – multimedia

Kaart 1 (groepje): De kinderen bekijken een aantal tijdschriften. De kinderen maken zelf een tijdschrift.

Kaart 2 (groepje): De kinderen voeren een sprookje op met een verteller en kinderen die geluiden maken tijdens het verhaal.

Kaart 3 (groepje): De kinderen zoeken informatie op over communicatiemiddelen. Ze maken een muurkrant over deze communicatiemiddelen (kerndoel 1 – schriftelijk).

Kaart 4 (groepje): De kinderen zoeken een plek op in de buurt waar ze over willen vertellen. Ze gaan een film maken over deze plek. Ze laten de film zien aan de klasgenootjes (kerndoel 2).

Kaart 5 (tweetal): de kinderen bedenken een vreemd apparaat. Ze maken hier een tekening van en proberen het na te maken.

Kaart 6 (tweetal): De kinderen zoeken informatie op over dolfijnen. Ze maken een tekening over de onderwaterwereld van de dolfijn.

Kaart 7 (tweetal): De kinderen maken hun eigen papier volgens een stappenplan.

Kaart 8 (tweetal): De kinderen zoeken informatie over de geschiedenis van de telefoon. Ze maken een tijdbalk en zetten de jaartallen die ze hebben gevonden erop.

Kaart 9 (tweetal): De kinderen houden een enquête in de klas en maken hier een verslag van (kerndoel 1 – schriftelijk).

Kaart 10 (tweetal): De kinderen maken de opdrachten van het kopieerblad en leren zo over het mengen van kleuren.

Kaart 11 (alleen): De kinderen maken een werkstuk over braille.

Kaart 12 (alleen): De kinderen maken een film met papier en tekeningen.

Kaart 13 (alleen): De kinderen zoeken uit wat een ICT'er is en houden een interview met hem/ haar (kerndoel 2). Ze maken van de antwoorden een verslag (kerndoel 1 – schriftelijk).

Kaart 14 (alleen): De kinderen zoeken informatie over Karel de Grote. Ze schrijven dan een stukje in het dagboek van hem. Ze schrijven minstens 5 dagen in het dagboek van Karel de Grote.

Kaart 15 (alleen): De kinderen maken een collage van pictogrammen en verkeersborden die ze bijzonder vinden. Waar mis je een bord voor? Maak dat bord ook.

Thema 12 – Amerika

Kaart 1 (groepje): De kinderen zoeken Noord-Amerika op. Ze beantwoorden vragen over Noord-Amerika. Ze maken een berg van papier-maché.

Kaart 2 (groepje): De kinderen schrijven op wat ze al van indianen weten. Ze maken daarna een tentoonstelling over de indianen.

Kaart 3 (groepje): De kinderen zoeken de taal van de indianen op. Ze bedenken een geheimschrift en laten het andere kinderen lezen.

Kaart 4 (groepje): De kinderen zoeken de Amerikaanse vlag op. De kinderen maken daarna de Amerikaanse vlag na en schrijven een verslag over de vlag.

Kaart 5 (groepje): De kinderen schrijven de naam van de staat in een lege kaart van Amerika. Ze knippen de staten uit en maken hier een puzzel van.

Kaart 6 (groepje): De kinderen tekenen in een lege kaart van Amerika de landen en kleuren ze allemaal in een verschillende kleur. Ze maken er een legenda bij.

Kaart 7 (tweetal): De kinderen zoeken grote steden in Nederland en Amerika. Ze vergelijken de steden met elkaar.

Kaart 8 (tweetal): De kinderen tekenen een strip over de terugreis van Donald Duck naar Disney World in Amerika.

Kaart 9 (tweetal): De kinderen schrijven een verhaal over het leven in Amerika.

Kaart 10 (tweetal): De kinderen zoeken informatie over fastfood in Amerika. Ze schrijven op wat het eten in houdt. Daarna voeren ze een toneelstukje op over de MC Donalds (kerndoel 2 en 3).

Kaart 11 (tweetal): De kinderen zoeken informatie over Columbus. De kinderen schrijven een dagboekfragment van Columbus (kerndoel 1 – schriftelijk).

Kaart 12 (tweetal): De kinderen zoeken informatie over de grizzlybeer. Ze maken met de informatie een werkstuk.

Kaart 13 (alleen): De kinderen kiezen een natuurgebied uit Amerika. Ze maken daar een ansichtkaart van en schrijven er een verslag over.

Kaart 14 (alleen): De kinderen zoeken in de krant artikelen over Amerika. Ze maken hier een collage van.

Kaart 15 (alleen): De kinderen zoeken informatie over Argentinië. Ze schrijven van alles op over het land. Dat doen ze ook voor Nederland. Daarna schrijven ze een brief aan Maxima met daarin de verschillen tussen de twee landen.

De methode Topondernemers groep 7/8

Welke onderdelen zitten er al in de methode?

Thema 1 – reizen

Kaart 1 (groepje): De kinderen maken zelf een eiland/ vakantiebestemming. Voordat ze dat doen nemen ze eerst een enquête af om er zo achter te komen wat er allemaal op het eiland moet zijn (kerndoel 2).

Kaart 2 (groepje): De kinderen zoeken informatie over eb, vloed, springtij en doortij. De kinderen zoeken informatie over wadlopen en maken hier een folder over.

Kaart 3 (groepje): De kinderen zoeken informatie over de Gouden Eeuw. De kinderen bedenken vragen en proberen deze te beantwoorden. De kinderen maken hiervan een PowerPoint en presenteren dat aan de klas (kerndoel 2).

Kaart 4 (groepje): De kinderen stippelen een reis uit. Daarna maken ze een dagboek van de reis.

Kaart 5 (groepje): De kinderen zoeken informatie op over de landen die aan de Middellandse – Zee liggen. Ze beschrijven wat er in de zomer en in de winter te doen is.

Kaart 6 (tweetal): De kinderen zoeken informatie op over verschillende landen in de wereld. Ze maken een werkstuk over 12 landen (twee per werelddeel; Europa, Azië, Zuid- Amerika, Noord- Amerika, Australië en Afrika).

Kaart 7 (tweetal): De kinderen zoeken op welke trekvogels er voorkomen. Ze gaan naar buiten en luisteren of ze ook vogels horen, hier maken ze een verslag van.

Kaart 8 (tweetal): De kinderen maken een memory van landen en hun vlaggen en spelen het spel.

Kaart 9 (tweetal): De kinderen houden een interview en schrijven het uit (kerndoel 2).

Kaart 10 (tweetal): De kinderen maken een mobile van de planeten in het zonnestelsel.

Kaart 11 (tweetal): De kinderen zoeken uit hoe een kompas werkt. Daarna maken ze voor elkaar een route door de school die ze moeten lopen met de kompas.

Kaart 12 (tweetal): De kinderen maken een muurkrant over de ruimtevaart (kerndoel 1 – schriftelijk).

Kaart 13 (alleen): De kinderen leren wat lengte- en breedtegraden zijn.

Kaart 14 (alleen): De kinderen lezen het verhaal over de uittocht van het volk Israël uit Egypte. Ze zoeken uit hoe het volk gereisd is en maken daar een muurkrant over (kerndoel 1 – schriftelijk).

Kaart 15 (alleen): De kinderen verzamelen informatie over een land uit een ander werelddeel. Ze maken een vakantiefolder over dit land.

Thema 2 – wereld in het klein

Kaart 1 (groepje): De kinderen maken een huis van vroeger. Voordat ze dat doen zoeken ze informatie over huizen van vroeger.

Kaart 2 (groepje): De kinderen maken een grote kaart van Europa en laten op die kaart de hoogteverschillen en de rivieren zien.

Kaart 3 (groepje): De kinderen zoeken informatie over het oog. Ze doen een proefje zodat ze weten hoe de ogen werken.

Kaart 4 (groepje): De kinderen zoeken informatie over chemisch afval. Ze vertellen elkaar het verschil tussen chemisch afval en klein chemisch afval (kerndoel 2). Ze maken een grote plaat met daarop de weg die chemisch afval aflegt erop.

Kaart 5 (tweetal): De kinderen kiezen een wijk uit het dorp en schrijven de straatnamen op. Ze zoeken informatie over de herkomst van de straatnamen. Ze maken hier een muurkrant van (kerndoel 1 – schriftelijk).

Kaart 6 (tweetal): De kinderen maken een verslag over schimmels en bacteriën. De kinderen onderzoeken daarna slootwater op bacteriën en ze vertellen wat humus is. Ze maken een duidelijke uitlegplaat met de kringloop.

Kaart 7 (tweetal): De kinderen maken een uitlegplaat over hoe een paardenbloem groeit.

Kaart 8 (tweetal): De kinderen zoeken informatie over de werking van een microscoop. De maken een hulpkaart over het gebruik van de microscoop.

Kaart 9 (tweetal): De kinderen zoeken informatie over Napoleon. Daarna spelen ze een toneelstuk waarin Napoleon geïnterviewd wordt en ze voeren dit op aan de klas (kerndoel 2).

Kaart 10 (tweetal): De kinderen maken een maquette op schaal van de school en presenteren deze aan de klas (kerndoel 2).

Kaart 11 (alleen): De kinderen bekijken een dode vlieg of een dood insect door een microscoop en tekenen deze na.

Kaart 12 (alleen): De kinderen schrijven een verslag over de bevolkings spreiding in Nederland. Ze vertellen waar zij graag willen wonen en waarom (kerndoel 3).

Kaart 13 (alleen): De kinderen zoeken informatie over China. Ze schrijven een werkstuk over China.

Kaart 14 (alleen): De kinderen zoeken informatie over LEGO. De kinderen schrijven hun mening op over LEGO (kerndoel 3).

Kaart 15 (alleen): De kinderen maken een voedingswijzer en kunnen vertellen wat je iedere dag moet eten om gezond te blijven. Ze presenteren de voedingswijzer aan de klas (kerndoel 2). Ook vormen zij een mening op een stelling en vragen de kinderen wat zij vinden (kerndoel 3).

Thema 3 – de derde wereld

Kaart 1 (groepje): De kinderen zoeken informatie over verschillende hulporganisaties. De kinderen starten een eigen hulporganisatie. Ze maken een folder over de hulporganisatie.

Kaart 2 (groepje): De kinderen bedenken hoe ze een voedselactie op touw kunnen zetten en ze voeren het uit. Wat vinden de klasgenoten ervan (kerndoel 3).

Kaart 3 (groepje): De kinderen spelen het spel Kolonisten van Catan. Ze beschrijven in een verslag hoe het zat met de koloniën.

Kaart 4 (groepje): De kinderen maken een Nederlands en een buitenlands gerecht. Ze maken beide gerechten en laten het proeven aan de klas.

Kaart 5 (tweetal): De kinderen zoeken foto's van de Masai en schrijven kenmerken op. Ze bouwen het dorp van de Masai.

Kaart 6 (tweetal): De kinderen zoeken informatie over de rechten van het kind. Ze schrijven een verhaal over hoe Nederland met deze rechten omgaat. Dat doen ze ook voor ontwikkelingslanden. Ze maken een PowerPoint en presenteren hem aan de klas (kerndoel 2).

Kaart 7 (tweetal): De kinderen zoeken informatie op over Afrika. Ze kleuren de klimaten in een kaart en schrijven een stukje over ieder klimaat. Ze tekenen de grootste landen in de kaart en de bergen en woestijnen.

Kaart 8 (tweetal): De kinderen maken een muurkrant over Burundi (kerndoel 1- schriftelijk).

Kaart 9 (tweetal): De kinderen houden een week lang bij wat ze hebben gegeten. De kinderen vergelijken de lijst met een lijst van iemand uit Afrika en schrijven de verschillen op.

Kaart 10 (tweetal): De kinderen maken een muurkrant over geld (kerndoel 1 – schriftelijk).

Kaart 11 (tweetal): De kinderen zoeken informatie op over bedreigende diersoorten en maken een verslag over één van die dieren (kerndoel 1 – schriftelijk).

Kaart 12 (alleen): De kinderen schrijven een artikel over straatkinderen.

Kaart 13 (alleen): De kinderen zoeken informatie over Marokko. Ze maken hier een muurkrant van (kerndoel 1 – schriftelijk).

Kaart 14 (alleen): De kinderen zoeken informatie over Nelson Mandela. Ze maken over de gevonden informatie een verslag.

Kaart 15 (alleen): De kinderen onderzoeken hoe het vroeger met de slavernij zat. Ze schrijven een week lang in een dagboek van iemand die slaaf is.

Thema 4 – oorlog en vrede

Kaart 1 (groepje): De kinderen bedenken iets om de eigen buurt leuker/ veiliger te maken.

Kaart 2 (groepje): De kinderen onderzoeken oorlogen van vroeger en nu. Ze vergelijken de oorlogen met elkaar.

Kaart 3 (groepje): De kinderen houden een presentatie over de 80-jarige oorlog. Ze doen dat door een toneelstuk te spelen (kerndoel 2). Ze maken een quiz en die spelen ze met de klas (kerndoel 2).

Kaart 4 (groepje): De kinderen proberen iemand te vinden uit een asielzoekerscentrum om te interviewen. Ze interviewen iemand uit het asielzoekerscentrum. Ze maken van het interview een verslag. (kerndoel 2). Als het interview niet lukt, maken ze een verslag over de procedure van de asielaanvraag.

Kaart 5 (groepje): De kinderen weten door proefjes te doen meer over tegenstellingen.

Kaart 6 (tweetal): De kinderen maken een poster voor kinderen over 5 mei.

Kaart 7 (alleen): De kinderen zoeken informatie op over War Child. Ze maken hier een poster van waarop te laten zien wat ze van oorlog vinden (kerndoel 3).

Kaart 8 (tweetal): De kinderen zoeken informatie over iemand die de nobelprijs voor de vrede heeft gewonnen. De kinderen maken van deze informatie een verslag (kerndoel 1 – schriftelijk).

Kaart 9 (tweetal): De kinderen zoeken informatie over een belangrijk persoon uit de Tweede Wereldoorlog. Ze verwerken de informatie in een verslag (kerndoel 1 – schriftelijk).

Kaart 10 (tweetal): De kinderen maken een muurkrant over de Koude Oorlog (kerndoel 1 – schriftelijk).

Kaart 11 (tweetal): De kinderen maken een muurkrant over Anne Frank (kerndoel 1 – schriftelijk). Ze beschrijven wat ze van Anne Frank en Miep Gies vinden (kerndoel 3).

Kaart 12 (alleen): De kinderen maken een muurkrant over de Tweede Wereldoorlog in Nederland (kerndoel 1 – schriftelijk).

Kaart 13 (alleen): De kinderen maken een verslag van de VN. De kinderen presenteren de informatie die ze hebben gevonden (kerndoel 2).

Kaart 14 (alleen): De kinderen zoeken informatie over penicilline. Ze schrijven hier een kort verslag over (kerndoel 1 – schriftelijk).

Kaart 15 (alleen): De kinderen zoeken informatie over de gebroeders Grimm en Hans Anderson. Ze maken een kort verslag hierover. Daarna schrijven ze zelf een sprookje.

Thema 5 – de boerderij

Kaart 1 (groepje): De kinderen zoeken informatie over vier verschillende boerderijen. De kinderen bouwen een boerderij na. Ze maken bij de boerderij een kaart met informatie en geven de boerderij een plaats in de klas.

Kaart 2 (groepje): De kinderen zoeken informatie op over het uiterlijk van een koe en over de magen van de koe. De kinderen knutselen de binnenkant en buitenkant van de koe. Ze schrijven bij de maag kort op wat er in de magen gebeurt.

Kaart 3 (groepje): De kinderen maken een kalender in de vorm van een muurkrant. Ze zetten op de kalender wanneer de volgende acties plaatsvinden (zaaien, poten, rooien, oogsten). Ze vertellen ook waarom ze wel of geen boer willen worden (kerndoel 3).

Kaart 4 (groepje): De kinderen maken zelf zuurkool.

Kaart 5 (groepje): De kinderen zoeken boeken over de klederdracht in Nederland. Ze maken twee klederdrachten na en organiseren een modeshow. Ze lopen de modeshow en hebben één presentator (kerndoel 2).

Kaart 6 (groepje): De kinderen maken een werkstuk over het beginnen van een kinderboerderij. Ze maken een plattegrond van de kinderboerderij en maken een naambord.

Kaart 7 (tweetal): De kinderen proberen om een middag mee te helpen op een boerderij. Daarna maken ze daarvan een verslag (kerndoel 1 – schriftelijk). Ze vertellen aan de klas wat je hebt gedaan (kerndoel 2).

Kaart 8 (tweetal): De kinderen houden een interview met een veearts of dierenarts. Ze schrijven het hele interview uit (kerndoel 2). Ook maken ze een folder over het werk van een veearts.

Kaart 9 (tweetal): De kinderen zoeken informatie over klonen. Ze schrijven hier een verslag van. Ze vertellen hun mening over bio-technologie en schrijven daar ook een verslag over.

Kaart 10 (tweetal): De kinderen schrijven regels op waaraan boeren zich moeten houden. Ze schrijven ook waarom ze die regels hebben bedacht (kerndoel 3). Ze maken hier een verslag van.

Kaart 11 (tweetal): De kinderen zoeken informatie over de bio- industrie. Ze maken hier een collage van. Ze maken allebei een artikel met de eigen mening over de bio- industrie (kerndoel 3).

Kaart 12 (alleen): De kinderen zoeken informatie over fruit dat bij de Middellandse Zee groeit. Ze maken hier een muurkrant over (kerndoel 1 – schriftelijk).

Kaart 13 (alleen): De kinderen zoeken informatie over kassen. Ze maken een tekening van een kas en daar schrijven ze informatie bij.

Kaart 14 (alleen): De kinderen beantwoorden vragen over emigratie. Ze schrijven een verhaal over emigratie en vertellen waarom ze wel of niet willen emigreren (kerndoel 3).
Kaart 15 (alleen): De kinderen maken vier tekeningen van verschillende gewassen. Ze schrijven de kenmerken van de verschillende gewassen op. Ze tekenen een aar van heel dichtbij en plakken als het lukt er een aar bij. Ze schrijven over rijst, gierst en maïs een klein stukje op een apart papier.

Thema 6 – van A tot Z

Kaart 1 (groepje): De kinderen zoeken informatie over het ontstaan van de Islam. Ze verdelen de taken en vertellen elkaar wat ze gevonden hebben (kerndoel 2). De kinderen maken een muurkrant over de Islam (kerndoel 1 – schriftelijk). Daarna schrijven ze een stukje wat ze van de Islam vinden (kerndoel 3).

Kaart 2 (groepje): De kinderen zoeken informatie over Australië en Nieuw-Zeeland. De kinderen vergelijken de twee landen met elkaar. Ze houden een presentatie (kerndoel 2).

Kaart 3 (groepje): De kinderen zoeken informatie op over Indonesië. Ze maken een muurkrant over de geschiedenis van Indonesië (kerndoel 1 – schriftelijk).

Kaart 4 (groepje): De kinderen maken een werkstuk over communisme.

Kaart 5 (groepje): De kinderen zoeken op wat reformatie betekent. Ook zoeken ze informatie op over Luther en de reformatie. Ze maken daarna een werkstuk over Luther.

Kaart 6 (tweetal): De kinderen schrijven dingen op die te maken hebben met elektriciteit. De kinderen verzamelen informatie over elektriciteit. Ze maken van een aantal woorden een soort woordenboek. Ze vertellen over drie andere energiebronnen. Daarna vertellen ze hoe een batterij werkt. Ze maken van alles een PowerPoint presentatie (kerndoel 2).

Kaart 7 (tweetal): De kinderen zoeken informatie over de DDR en de BRD. Met plaatjes laten ze zien hoe het was in beide landen (de verschillen).

Kaart 8 (tweetal): De kinderen zoeken informatie over de crisisjaren voor de Tweede Wereldoorlog. Daarna zoeken ze informatie over de crisisjaren na de Tweede Wereldoorlog. Ze maken een collage van de resultaten van het onderzoek.

Kaart 9 (tweetal): De kinderen zoeken informatie over iets wat ze heel leuk vinden (moet met ak, gs of na/tech te maken hebben). Ze schrijven hierover een verhaal. Ze oefenen een muziekstuk en laten het horen aan de klas (kerndoel 2).

Kaart 10 (tweetal): De kinderen maken een kwartetspel over de wateren per werelddeel.

Kaart 11 (alleen): De kinderen pakken iets van ijzer, tin en koper en gaan de kenmerken van deze materialen onderzoeken. Ze ontdekken met kleine proefjes meer dingen over roest.

Kaart 12 (tweetal): De kinderen maken een muurkrant over een van de volgende onderwerpen: landbouw, mijnbouw, visserij. Ze laten een verschil van vroeger met nu zien.

Kaart 13 (alleen): De kinderen zoeken informatie over de 80-jarige oorlog en vooral over Willem van Oranje. Ze schrijven een dagboekfragment van Willem van Oranje of van Balthazar Gerards.

Kaart 14 (alleen): De kinderen zoeken informatie over Groot-Brittannië, Calais en Dover. Ze zoeken uit wat een reis kost naar een van deze gebieden en hoe je er moet komen. De kinderen zoeken uit hoe de kanaaltunnel werkt en wat het is. Daarna maken ze een werkstuk van alle informatie.

Kaart 15 (alleen): De kinderen zoeken informatie over het wegennet. De kinderen tekenen op een kaart van Nederland waar veel files voorkomen. Ook zoeken ze informatie over Zwarte Zaterdag.

Thema 7 – ik, jij, wij

Kaart 1 (groepje): De kinderen beantwoorden een aantal vragen over de politiek. Ze zoeken een politieke partij uit en bedenken hoe ze deze willen promoten. Ze kiezen een lijsttrekker. Ze maken een mooie poster van de partij.

Kaart 2 (groepje): De kinderen bedenken een aantal regels van school. Ze bedenken waarom die regels er zijn. De kinderen bedenken een toneelstukje waarin uitgelegd wordt waarom regels belangrijk zijn en voeren het op (kerndoel 2).

Kaart 3 (groepje): De kinderen kiezen beroepen die hen leuk lijken. Ze zoeken uit welke opleiding ze nodig hebben voor dat beroep en beantwoorden een aantal vragen over dat beroep. Ze maken hier een PowerPoint van en presenteren dit aan de klas (kerndoel 2).

Kaart 4 (groepje): De kinderen zoeken informatie over India. Ze maken een poster over de kasten in India. Ze schrijven een artikel over kasten en over Hindoeïsme.

Kaart 5 (groepje): De kinderen maken een krant over de onderwerpen uit de Griekse geschiedenis.

Kaart 6 (groepje): De kinderen voeren een toneelstuk op over de Gouden Eeuw (kerndoel 2).

Kaart 7 (tweetal): De kinderen kleuren de landen die bij de EU horen een kleur. Ze schrijven de hoofdstad erbij en tekenen de vlag erbij. Ze bedenken een Europese vlag. Daarna zoeken ze informatie op over de EU.

Kaart 8 (tweetal): De kinderen luisteren naar rapmuziek en zoeken er informatie over. Ze maken zelf een rap over discriminatie en laten de rap horen aan de klasgenoten (kerndoel 2).

Kaart 9 (tweetal): De kinderen beantwoorden vragen over gastarbeiders, asielzoekers etc. ze schrijven een verslag over iemand die uit zijn eigen land moet vertrekken. En ze schrijven hoe ze het zouden vinden als ze uit het land wegmoeten (kerndoel 3).

Kaart 10 (tweetal): De kinderen zoeken de stamboom van het geslacht Oranje Nassau. Ze zoeken vier personen uit en daar maken ze een infoblad van.

Kaart 11 (tweetal): De kinderen zoeken informatie over Romeinse cijfers. Daarna maken ze een muurkrant over het Romeinse Rijk.

Kaart 12 (alleen): De kinderen zoeken informatie over het leven in Turkije.

Kaart 13 (alleen): De kinderen zoeken informatie over het werk van een politicus. De kinderen interviewen iemand uit de politiek. Ze maken een verslag over het werk van de gekozen politicus.

Kaart 14 (alleen): De kinderen zoeken informatie over de Eerste en Tweede Kamer. Ze maken een spreekbeurt of PowerPoint over de Eerste en Tweede Kamer (kerndoel 2).

Kaart 15 (alleen): De kinderen knippen een week lang al het nieuws over politiek uit de krant. Ze maken een staafdiagram over het aantal keren dat een politicus in de krant staat.

Thema 8 – sport en ontspanning

Kaart 1 (groepje): De kinderen verzamelen informatie over slapen en slapeloosheid. Ze maken een dramastuk over slapeloosheid en voeren het op in de klas (kerndoel 2).

Kaart 2 (groepje): De kinderen kloppen hoelang ze de adem kunnen inhouden. Ze maken een serie platen over de werking van de longen.

Kaart 3 (groepje): De kinderen maken een muurkrant over de vijf voedingsstoffen (kerndoel 1 – schriftelijk)

Kaart 4 (groepje): De kinderen maken een folder over blessures.

Kaart 5 (groepje): De kinderen beschrijven wat ze al weten van de Tour de France. Ze stippelen de route uit op een kaart van Frankrijk. Ze maken een verslag over waar ze de wielrenners willen aanmoedigen (kerndoel 3).

Kaart 6 (tweetal): De kinderen zoeken informatie op over gevolgen van roken.

Kaart 7 (tweetal): De kinderen zoeken een vakantiebestemming uit en verzamelen daar informatie over. Ze verwerken de gevonden informatie in een folder, muurkrant of spreekbeurt.

Kaart 8 (tweetal): De kinderen beantwoorden vragen over de Olympische spelen. Ze schrijven op een kaart waar de spelen tot nu toe gehouden zijn.

Kaart 9 (tweetal): De kinderen zoeken informatie over mensen die last hebben van stress, overspannen zijn of een burn-out hebben. Ze maken een folder over deze onderwerpen.

Daarna houden ze een enquête over stress, overspannenheid en burn-out (kerndoel 2).

Kaart 10 (tweetal): De kinderen zoeken informatie over chronische ziekten waardoor je niet meer kunt sporten. De kinderen houden een interview met iemand die niet kan sporten door zijn ziekte (kerndoel 2).

Kaart 11 (tweetal): De kinderen maken iets lekkers voor de klas.

Kaart 12 (alleen): De kinderen zoeken informatie over Rembrandt. Ze tekenen een schilderij van hem na en maken een verslag over zijn leven.

Kaart 13 (alleen): De kinderen zoeken informatie op over een röntgenfoto. Ze verwerken de antwoorden van de vragen in een verslag. Ze tekenen een röntgenapparaat en benoemen de onderdelen.

Kaart 14 (alleen): De kinderen zoeken informatie over de geschiedenis van het drukken van een boek. Ze maken hier een PowerPoint van en presenteren dit aan de klas (kerndoel 2).

Kaart 15 (alleen): De kinderen schrijven een krantenartikel over doping.

Thema 9 – water, aarde, lucht en vuur

Kaart 1 (groepje): De kinderen zoeken informatie over vulkanen. Ze maken van papiermaché een berg. Ze maken kaartjes met uitleg over hoe een vulkaan werkt. Ze houden een presentatie over de werking van de vulkaan (kerndoel 2).

Kaart 2 (groepje): De kinderen zoeken informatie over wat er met kraanwater gebeurt. Ze tekenen de hele weg die het kraanwater maakt.

Kaart 3 (groepje): De kinderen gaan met een grondboor naar buiten en boren in de grond. De kinderen onderzoeken welke grondsoort het is. Wordt de grondsoort ook anders naarmate je dieper boort? De kinderen maken een verslag over het onderzoek.

Kaart 4 (groepje): De kinderen zoeken informatie over het winnen van energie. De kinderen maken een vragenlijst over energieverbruik. Ze laten de vragenlijst invullen en vergelijken de antwoorden met elkaar.

Kaart 5 (tweetal): De kinderen schrijven een artikel voor de schoolkrant in Bangladesh.

Kaart 6 (tweetal): De kinderen zoeken de landen waardoor de Rijn stroomt op. Ze tekenen het stroomgebied van de Rijn. Ze laten zien waar de Rijn het schoonst is en waar het vuilst. Ze maken uitlegkaartjes bij de tekening.

Kaart 7 (tweetal): De kinderen leren door proefjes hoe geluid ontstaat.

Kaart 8 (tweetal): De kinderen zoeken informatie over de ramp in 1953. Ze maken van deze gegevens een muurkrant (kerndoel 1 – schriftelijk).

Kaart 9 (tweetal): De kinderen zoeken uit hoe de kringloop van regenwater werkt. Ze maken een uitlegplaat over de werking van de kringloop van regenwater. Ze houden een presentatie (kerndoel 2).

Kaart 10 (tweetal): De kinderen zoeken informatie over een zweefvliegtuig. Ze beantwoorden uiteindelijk de vraag waarom zo'n groot vliegtuig in de lucht blijft hangen. Ze presenteren dit aan hun klasgenoten (kerndoel 2).

Kaart 11 (tweetal): De kinderen maken een uitlegplaat over aardbevingen. Ze houden een presentatie met behulp van de uitlegplaat (kerndoel 2).

Kaart 12 (alleen): De kinderen maken een enquête over waterverbruik. Ze nemen de enquête af en maken van de resultaten grafieken en tabellen. Daarvan maken ze een poster.

Kaart 13 (alleen): De kinderen kleuren de klimaten in een kaart van Europa. Ze schrijven ook kort iets op over klimaten en vertellen welk klimaat zij het fijnst vinden (kerndoel 3).

Kaart 14 (alleen): De kinderen schrijven een stuk in de schoolkrant over luchtvervuiling.

Kaart 15 (alleen): De kinderen maken een poster over de Noordpool en een poster over de Zuidpool.

Thema 10 – vlinders in je buik

Kaart 1 (groepje): De kinderen zoeken informatie over aids. Ze maken hierover een folder.

Kaart 2 (groepje): Ieder groepslid kiest een dier (verschillend). Ze maken hiervan allemaal alleen een collage. Ze bespreken de verschillen (kerndoel 2).

Kaart 3 (groepje): De kinderen zoeken informatie over mummies. Ze maken een mummie masker.

Kaart 4 (groepje): De kinderen zoeken informatie over ridders en jonkvrouwen. Ze maken een aantal verslagen over hun leven en maken daar één verhaal van. Ze maken er een toneelstuk van en voeren het op (kerndoel 2).

Kaart 5 (groepje): De kinderen knippen 20 landen uit en zoeken hoe je 'ik hou van jou' in dat land zegt, dat schrijven ze op de landen.

Kaart 6 (groepje): De kinderen benoemen wat er allemaal belangrijk is bij een schoolbal. Ze organiseren een schoolbal.

Kaart 7 (tweetal): De kinderen zoeken informatie over het hart en maken daar een uitlegplaat van. Ze zoeken uit wat de Nederlandse Hartstichting is en presenteren de uitlegplaat aan de klas (kerndoel 2).

Kaart 8 (tweetal): De kinderen maken een uitlegplaat over het verteringsstelsel.

Kaart 9 (tweetal): De kinderen vergelijken een Nederlandse bruiloft met een buitenlandse bruiloft.

Kaart 10 (tweetal): De kinderen brainstormen wat er verandert in de puberteit (kerndoel 2). De kinderen zoeken informatie over jongens en meisjes in de puberteit op.

Kaart 11 (tweetal): De kinderen leren over elektriciteit door proeven te doen.

Kaart 12 (alleen): De kinderen maken een stamboom van de familie.

Kaart 13 (alleen): De kinderen maken een folder om mensen te vragen of ze donor willen worden.

Kaart 14 (alleen): De kinderen zoeken informatie over een trouwambtenaar. Ze maken een programmaboekje met daarin de toespraak, en het gedicht.

Kaart 15 (alleen): De kinderen schrijven een artikel voor de schoolkrant over enig kind zijn. (kerndoel 3).

Thema 11 – multimedia

Kaart 1 (groepje): De kinderen maken een Goed Nieuws Journaal. Ze presenteren het journaal voor de klas (kerndoel 2).

Kaart 2 (groepje): De kinderen zoeken informatie over hiërogliefen. Ze maken met de informatie een boekrol.

Kaart 3 (groepje): De kinderen zoeken informatie over Radio Oranje. Ze maken zelf een radio-uitzending. Ze nemen hem op en laten het de klas horen (kerndoel 2).

Kaart 4 (groepje): De kinderen vergelijken kranten en benoemen waar je rekening mee moet houden bij het maken van een voorkant. Ze maken nu zelf een voorkant over de school.

Kaart 5 (groepje): De kinderen maken een verslag over satellieten. Hier maken ze ook een muurkrant van.

Kaart 6 (tweetal): De kinderen zoeken informatie over het weer en over het maken van een weerbericht. De kinderen voeren een weerbericht uit (kerndoel 2).

Kaart 7 (tweetal): De kinderen maken een muurkrant met daarop het ontstaan van ons schrift (kerndoel 1- schriftelijk).

Kaart 8 (tweetal): De kinderen zoeken informatie over Philips. De kinderen maken een werkstuk over één apparaat van Philips.

Kaart 9 (tweetal): De kinderen halen een oud apparaat uit elkaar en bekijken de onderdelen.

Kaart 10 (tweetal): De kinderen zoeken informatie over de geschiedenis van de computer. Ze maken hier een PowerPoint van en presenteren dit aan de klas (kerndoel 2).

Kaart 11 (tweetal): De kinderen zoeken informatie over morse. Ze maken een morseapparaatje en proberen met elkaar een gesprek te voeren in morsetaal (kerndoel 2).

Kaart 12 (tweetal): De kinderen houden een onderzoek over wat mensen doen op het gebied van multimedia. De gegevens worden verwerkt in grafieken en tabellen en ze worden in een PowerPoint gepresenteerd aan de klas (kerndoel 2).

Kaart 13 (alleen): De kinderen zoeken informatie over reclame. Ze gaan zelf een reclamespotje maken voor een nieuw product (kerndoel 2).

Kaart 14 (alleen): De kinderen schrijven een verhaal over de industriële revolutie voor de kinderen in de klas. Ze maken ook een quiz die de kinderen die het verhaal hebben gelezen kunnen maken. En ze maken een tekening van één van de uitvinders van de industriële revolutie.

Kaart 15 (alleen): De kinderen zoeken informatie over communicatiemiddelen. De kinderen doen onderzoek op school naar communicatiemiddelen en maken hier een mooi werkstuk van.

Thema 12 – Amerika

Kaart 1 (groepje): De kinderen zoeken informatie over de Azteken. De kinderen zoeken samen een onderwerp uit die ze verder gaan uitwerken. Ze maken hier een tentoonstelling van.

Kaart 2 (groepje): De kinderen maken vijf muurkranten over; school, wonen, feesten, reizen en gebouwen. Ze presenteren de muurkranten (kerndoel 2).

Kaart 3 (groepje): De kinderen kiezen een Amerikaanse sport uit. Ze zoeken de spelregels op. Ze proberen het spel uit (bijvoorbeeld bij gym) en schrijven er een artikel over.

Kaart 4 (groepje): De kinderen zoeken informatie over de geschiedenis van de Antillen en Suriname. Ze schrijven een verslag over wat de Nederlandse Antillen en Suriname met Nederland te maken hebben en maken een muurkrant (kerndoel 1 – schriftelijk).

Kaart 5 (groepje): De kinderen zoeken informatie over het kappen van bomen in regenwouden in het Amazonegebied. Ze maken een muurkrant die duidelijk laat zien of ze voor of tegen het kappen zijn (kerndoel 3 en kerndoel 1 – schriftelijk).

Kaart 6 (groepje): De kinderen zoeken informatie over Martin Luther King. Ze maken een muurkrant (kerndoel 1 – schriftelijk).

Kaart 7 (tweetal): De kinderen maken een werkstuk over de emigratie naar Amerika tussen het jaar 1500 en nu. Er moet sowieso een tijdlijn in. Ze geven hun mening over het emigreren naar Amerika (kerndoel 3).

Kaart 8 (tweetal): De kinderen zoeken informatie over een tornado op. Ze proberen zelf een tornado te maken.

Kaart 9 (tweetal): De kinderen zoeken informatie over verschillende muziekstijlen en maken hier een verslag van. Ze kiezen een stijl uit en geven een concert aan de klas.

Kaart 10 (tweetal): De kinderen zoeken informatie over twee presidenten van de Verenigde Staten. Ze maken hiervan een muurkrant (kerndoel 1 – schriftelijk).

Kaart 11 (tweetal): De kinderen schrijven op welke klimaten je tegenkomt in Noord- en Zuid-Amerika. Ze maken een klimaatkaart waarop je kunt zien wat voor klimaat het is in bepaalde steden.

Kaart 12 (alleen): De kinderen bekijken waarvan kleding is gemaakt. Ze maken er een muurkant over (kerndoel 1 – schriftelijk).

Kaart 13 (alleen): De kinderen zoeken informatie over de onafhankelijkheidsoorlog. Ze schrijven er een verslag over. Ze geven hun mening over de opstanden tegen de grondwet (kerndoel 3). Ze vertellen welk artikel ze het belangrijkste vinden en waarom (kerndoel 3).

Kaart 14 (alleen): De kinderen zoeken informatie op over New York. Ze maken een werkstuk van belangrijke gebeurtenissen en gebouwen van New York.

Kaart 15 (alleen): De kinderen schrijven een krantenartikel over terrorisme.

Logboek

Hieronder is te zien welke activiteiten ik heb uitgevoerd voor de totstandkoming van dit onderzoek(splan).

Week 47 – 16 t/m 22 november 2015

- Woensdag 18 november
- * Literatuurverkenning in de bibliotheek; 9.00 – 10.30
 - ~ Taal een zaak van alle vakken
 - ~ Dyslexie: integratie van vakken
 - ~ Twee vliegen in één klap
 - * Overleg met Critical Friend
- Donderdag 19 november
- * Stage; 8.30 – 14.30
 - ~ Observatie bij de methode *Topondernemers*
 - ~ Gesprek met leerkracht over onderwerp onderzoek
 - ~ Methode *Topondernemers* bestuderen
- Vrijdag 20 november
- * Literatuurverkenning in de bibliotheek; 9.00 – 11.00
 - ~ Portaal: praktische taaldidactiek voor primair onderwijs
 - ~ Taalonderwijs ontwerpen
 - ~ Taaldidactiek
 - * Bijeenkomst onderzoek: 14.30 – 15.15

Week 48 – 23 t/m 29 november 2015

- Maandag 23 november
- * Theorie bestuderen voor theoretisch kader
 - ~ Taal een zaak van alle vakken.
 - * Overleg met Critical friend
- Woensdag 25 november
- * Stage; 8.30 – 12.30
 - ~ Gesprek met de directrice
 - ~ Format woordenschatonderwijs gekregen
- Vrijdag 27 november
- * Theorie bestuderen voor theoretisch kader
 - ~ Twee vliegen in één klap.

Week 49 – 30 november t/m 6 december 2015

- Maandag 30 november
- * Individueel gesprek met begeleidster
 - * Overleg met Critical friend
- Donderdag 3 december
- * Stage; 8.30 – 14.30
 - ~ informatie van directrice gekregen over taal
- Vrijdag 4 december
- * concept praktijkprobleem schrijven
 - * Afspraak met directrice maken via de mail

Zondag 6 december * Theorie bestuderen voor theoretisch kader
~ model voor woordenschatonderwijs
~ Artikelen taal integreren met zaakvakken

Week 50 – 7 t/m 13 december 2015

Maandag 7 december * Literatuurverkenning
~ competentiegericht taalonderwijs
~ van kerndoel tot leerlijn

Woensdag 9 december * Theorie bestuderen voor theoretisch kader
~ Portaal
* Overleg met Critical friend

Donderdag 10 december * Stage; 8.30 – 14.30
~ Gesprek met Klarinske en Aukje
~ praktijkprobleem definitief schrijven

Week 51 - 14 t/m 20 december 2015

Maandag 14 december * Concept inleiding schrijven

Woensdag 16 december * Individueel gesprek met begeleidster
* Literatuur zoeken in de bibliotheek
* Overleg met Critical friend

Donderdag 17 december * Stage; 8.30 – 14.30
~ overleg met Aukje
~ methode topondernemers bestuderen

* Theorie bestuderen voor theoretisch kader
~ van kerndoel tot leerlijn

Week 52 – 21 t/m 27 december 2015

Maandag 21 december * concept probleemstelling schrijven

Donderdag 24 december * Document aanleggen en alles tot nu toe toevoegen
* Logboek op de computer maken

Zaterdag 26 december * Concept onderzoeksrapport schrijven

Week 53 – 28 december t/m 3 januari 2015/2016

Woensdag 30 december * Overleg met critical friend
* Theorie samenvoegen in theoretisch kader

Zaterdag 2 januari * Theoretisch kader af
Zondag 3 januari * Onderzoeksplan nalezen en aanpassen

Week 1 – 4 t/m 10 januari 2016

Maandag 4 januari * Onderzoeksplan ingeleverd via de mail
Zondag 10 januari * Feedback op onderzoeksplan gekregen van begeleidster

Week 2 – 11 t/m 17 januari 2016

Zaterdag 16 januari * Onderzoeksplan aangepast n.a.v. de feedback

Week 3 – 18 t/m 24 januari 2016

Woensdag 20 januari * Onderzoeksplan opnieuw ingeleverd via de mail
Vrijdag 22 januari * Individueel gesprek met begeleidster.

Week 4 – 25 t/m 31 januari 2016

Vrijdag 29 januari * Kaarten groep 3/4 uitgewerkt (thema 1 t/m 6)

Week 5 – 1 t/m 7 februari 2016

Donderdag 4 februari * Overleg critical friend
Vrijdag 5 februari * Kaarten groep 3/4 uitgewerkt (thema 7 t/m 12)
Zaterdag 6 februari * Kaarten groep 5/6 uitgewerkt (thema 1 t/m 6)

Week 6 – 8 t/m 14 februari 2016

Donderdag 11 februari * Overleg critical friend
Vrijdag 12 februari * Kaarten groep 5/6 uitgewerkt (thema 7 t/m 12)
* Kaarten groep 7/8 uitgewerkt (thema 1 t/m 6)
Zaterdag 13 februari * Kaarten groep 7/8 uitgewerkt (thema 7 t/m 12)

Week 7 – 15 t/m 21 februari 2016

Vrijdag 19 februari * Uitwerking kaarten verwerkt in tabellen.

Week 8 – 22 t/m 28 februari 2016

Donderdag 25 februari * Kort overleg begeleidster.

Week 9 – 29 februari t/m 6 maart 2016

Maandag 29 februari * Overleg critical friend

Week 16 – 18 t/m 24 april

Maandag 18 april * Mailcontact met begeleidster

Week 18 – 2 t/m 8 mei 2016

Maandag 2 mei * Concept dataverzameling geschreven

Vrijdag 6 mei * Concept data-analyse geschreven
* Begin conclusie gemaakt.

Week 19 – 9 t/m 15 mei 2016

Donderdag 12 mei * Overleg met begeleidster
* Overleg met critical friend

Vrijdag 13 mei * Dataverzameling geschreven
* Data-analyse geschreven
* Conclusie geschreven

Zondag 15 mei * Samenvatting geschreven
* Reflectie geschreven
* Document sturen naar critical friend voor feedback

Week 20 – 16 t/m 22 mei 2016

Maandag 16 mei * Feedback ontvangen critical friend

Dinsdag 17 mei * Feedback verwerkt in het onderzoeksrapport
* Onderzoeksrapport opgestuurd naar begeleidster.

